

**T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**KİTLE İLETİŞİM ARACI OLARAK SİNEMA VE SOĞUK
SAVAŞ SONRASI EMPERYALİZM:
JAMES BOND ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Onur ATAÇ

Enstitü Anabilim Dalı: Halkla İlişkiler ve Reklamcılık

Tez Danışmanı: Prof. Dr. Melih Zafer ARICAN

EKİM - 2017

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

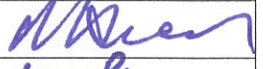
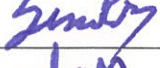
**KİTLE İLETİŞİM ARACI OLARAK SİNEMA VE SOĞUK
SAVAŞ SONRASI EMPERYALİZM:
JAMES BOND ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Onur ATAÇ

Enstitü Anabilim Dalı: Halkla İlişkiler ve Reklamcılık

“Bu tez 02/10/2017 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından Oybirliği / Oyçokluğu ile kabul edilmiştir.”

JÜRİ ÜYESİ	KANAATİ	İMZA
Prof. Dr. Melih Zafer ARICAN	Beşerile	
Prof. Dr. Savaş ARSLAN	Beşerile	
Yrd. Doç. Dr. Tuba ÇEVİK ERGİN	Beşerile	

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS/DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU BEYAN BELGESİ

Tez Başlığı: KİTLE İLETİŞİM ARACI OLARAK SİNEMA VE SOĞUK SAVAŞ SONRASI EMPERYALİZM: JAMES BOND ÖRNEĞİ

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın toplam 100 sayfalık kısmına ilişkin *Sakarya Üniversitesi Lisansüstü Yönetmeliği Madde 28* uyarınca aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve 06/09/2017 tarihinde Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından şahsıma iletilen *Turnitin* intihal tespit programı raporuna göre tezimin benzerlik oranı % 6'dır.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1) Kaynakça hariç
- 2) Alıntılar dahil
- 3) 5 kelimeden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Bu bilgiler doğrultusunda tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

Öğrenci
Onur ATAÇ
11/09/2017

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ

Adı – Soyadı
Öğrenci Numarası
Ana Bilim Dalı
Programı
Statüsü

: Onur ATAÇ
: 1460Y64011
: Halkla İlişkiler ve Reklamcılık
: Halkla İlişkiler ve Reklamcılık
: ☒ Y. Lisans ☐ Doktora ☐ Bütünleşik Doktora

Danışman

Prof. Dr. Melih Zafer ARICAN
11/09/2017

ÖNSÖZ

Çalışmamın planlanması ve ortaya çıkarılması aşamasında bana yol gösteren Doç. Dr. Özlem OĞUZHAN'a, yazım aşamasında önerileri, bilgileri ve destekleri ile beni yönlendiren Doç. Dr. Alev ERKİLET ile Prof. Dr. Melih Zafer ARICAN hocalarıma ve bu günlere ulaşmamda emeklerini hiçbir zaman ödeyemeyeceğim aileme sonsuz teşekkür ederim.

Onur ATAÇ

02.10.2017

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR	iii
ÖZET.....	iv
SUMMARY.....	v

GİRİŞ	1
-------------	---

BÖLÜM 1: EMPERYALİZM: HAKİMİYETTEN HEGEMONYAYA

1.1. Emperyalizm: Kavramsal Bir Giriş.....	9
1.1.1. Emperyalizmin Tarihsel Gelişimi ve Değişimi.....	11
1.1.2. Emperyalizme Meşruiyet Kazandırma Çabaları	16
1.2. Hegemonya: Emperyalizmin Farklı Bir Biçimde Devamı.....	19

BÖLÜM 2: KURAMSAL ÇERÇEVEYE DAİR ARAŞTIRMALAR

2.1. Öteki Kavramı ve Kültürel Emperyalizm	21
2.2. Algı Yönetimi ve Propaganda	23
2.3. Kültür Endüstrisi Kuramı	27
2.4. Yetiştirme Kuramı (Kültürel Göstergeler ve Ekme Kuramı)	29

BÖLÜM 3: IAN FLEMING VE JAMES BOND

3.1. Ian Fleming'in Casusluk Günleri.....	33
3.2. Ian Fleming'in Bond Tasarımı ve İlhamları	35

3.3. Bond Filmlerinin Yapısı ve Amaçları	38
3.4. Bir Algı Yönetimi Aracı Olarak James Bond.....	41
3.5. Filmlerin Olay Örgüleri (1995-2002).....	43
3.6. Filmlerin Anlatısı İçinde Emperyalist Söylemin Kuruluşu	46
3.6.1. İngiliz Olmayan Erkeklerle İlişkin Temsiller	47
3.6.2. İngiliz Olmayan Kadınlara İlişkin Temsiller.....	55
3.6.3. James Bond’a İlişkin Temsiller	59
3.6.4. İngiliz Kadın Karakterlere İlişkin Temsiller	69
3.6.5. Filmlerde Düşman Olarak Gösterilmeyen Millet ve Devletlere İlişkin Temsiller	71
3.7. İncelenen Filmlerdeki Karakterlere Dair Bir Değerlendirme	79
SONUÇ	82
KAYNAKÇA	85
ÖZGEÇMİŞ	95

KISALTMALAR

ABD : Amerika Birleşik Devletleri

BM : Birleşmiş Milletler

SSCB : Sovyet Sosyalist Cumhuriyetler Birliği

TV : Televizyon

Tezin Başlığı: Kitle İletişim Aracı Olarak Sinema ve Soğuk Savaş Sonrası Emperyalizm : James Bond Örneği

Tezin Yazarı: Onur ATAÇ

Danışman: Prof. Dr. Melih Zafer ARICAN

Kabul Tarihi: 02.10.2017

Sayfa Sayısı: v (ön kısım) + 113 (tez)

Anabilimdalı: Halkla İlişkiler ve Reklamcılık

Emperyalistler tarafından üretilen düşman ve öteki imgeleriyle, James Bond filmlerinde düşman ve öteki olarak gösterilen milletlerin konumlandırılmasında kullanılan söylemler arasındaki ilişkiyi ortaya çıkarmayı amaçlayan bu çalışmada, algı yönetimi ve propaganda gibi kavramlarla desteklenerek seyirciler üzerinde istenilen etkilerin yaratılması amaçlanan filmlerdeki söylemler içinde üretilen düşman ve öteki imgeleriyle emperyalizm arasındaki etkileşim tespit edilmeye çalışılmıştır. Çalışmada; Soğuk Savaş sonrası dönemde geçen ve birçok farklı ülkeyi içeren GoldenEye (1995), Tomorrow Never Dies (1997), The World is Not Enough (1999) ve Die Another Day (2002) gibi filmlerdeki Bond ve diğer karakterlerin temsillerini göstermek amaçlanmıştır. 1995-2002 tarihleri arasında çekilen filmlere dair bir inceleme yapılırken söylem analizi yöntemi tercih edilmiş ve çalışmaya konu edilen filmlerde yer alan karakterlerden İngiliz olmayanların emperyalistler tarafından üretilen imgelerle ve basmakalıp sözlerle temsil edildikleri belirlenerek emperyalist söylemin farklı bir şekilde tekrar üretildiği sonucuna varılmıştır.

S
a
k

Anahtar Kelimeler: Emperyalizm, Bond Filmleri, Söylem, Algı Yönetimi, Propaganda
r
y

Title of the Thesis: Cinema as a Mass Media Tool and Post Cold War Imperialism: James Bond Case	
Author: Onur ATAÇ	Supervisor: Professor Melih Zafer ARICAN
Date: 02.10.2017	Nu. of pages: v (pre text) + 113 (main body)
Department: Public Relations and Advertising	
In this study, which aims to reveal the relation between the enemies and other manifestations produced by the imperialists and the discourses used in the positioning of the enemies and the nations that are shown as the other in James Bond films. Perception management and propaganda, the aim is to create the desired effects on the audience. In the films, the interaction between imperialism and the enemy and other images produced has been tried to be determined. Study; It was intended to show the representations of Bond and other characters in films such as GoldenEye (1995), Tomorrow Never Dies (1997), The World Is Not Enough (1999) and Die Another Day (2002). The analysis of the films taken between 1995-2002 was conducted and the method of discourse analysis was preferred and it was concluded that the characters in the films that were studied were represented by image and stereotypical words produced by the imperialists and that the imperialist discourse was reproduced in a different way.	
Keywords: Imperialism, Bond Films, Discourse, Perception Management, Propaganda	

GİRİŞ

İkinci Dünya Savaşının sona ermesiyle ABD önderliğindeki Batı Bloku ile SSCB önderliğindeki Doğu Bloku arasında 1947 yılından SSCB'nin dağıldığı 1991'e kadar olan dönemde, iki kutuplu bir dünya yapısı uluslararası sisteme egemen olmuştur. Bu rekabet, ajanlık ve propaganda savaşları ile nükleer silahlar ve uzaya yönelik yarışlar şeklinde gerçekleşmiş, iki devlet doğrudan karşı karşıya gelmekten kaçınmıştır. Silahlı savaşlardan uzak durulduğu için de bu döneme “Soğuk Savaş” adı verilmiştir (Akbulut, 2009: 2). Emeklier (2010)'e göre “birbirlerinin oluşturucu ötekileri olan ve Doğu ile Batı bloklarından oluşan bu iki kutuplu sistemde, ABD Batı kutbunun liderliğini üstlenirken; SSCB ise Doğu kutbunun önderliğini yapmıştır. Blok liderlerinin ve üye devletlerin birbirine göre oluşturdukları siyasi, askeri, iktisadi, stratejik ve jeopolitik tavır ve uygulamaları, iki kutuplu sistemin temel parametrelerini ortaya çıkarmıştır. Böylece, iki kutuplu bu sistemde güç dengesi; iki bloğun -özellikle de blok liderlerinin- ulusal etki, kapasite ve güçlerini arttırma yolu ile gerçekleşmiştir.” Ancak SSCB'nin yıkılmasıyla iki kutuplu sistem sona ermiş ve “Soğuk Savaş Sonrası” adı verilen yeni bir dönem başlamıştır.

Soğuk Savaş dönemi ve sonrasında kitle iletişim araçlarının kontrolüne hakim olan güçler bazı imkanlara sahip olmuşlardır. Böylelikle kitle iletişim araçları sayesinde, bireylerin ilgilerini istenilen konulara, problemlere veya yerlere çekebilmişlerdir (Çöteli, 2012: 9). Böylelikle kitle iletişim araçlarını kontrol edenler güç sahibi olmakla birlikte kamuoyunda etkili bir konuma da gelebilmekte ve yaptıklarının ya da yapacaklarının meşruluğunu da beraberinde getirmektedirler (Erdoğan ve Alemdar, 1990: 96). Meşruluklarına katkı sağlama konusunda etkileyici bir kitle iletişim aracı olan sinema ise zamanla hem algılara etki etmek hem de propaganda maksadıyla gücü elde edenler tarafından önemsenir olmuş ve Hollywood sinemasının dünya hâkimiyeti altında ticarileşerek, emperyalistlerin kültürlerini ve görüşlerini yaymada mühim katkılara sebep olmuştur (Erdoğan ve Alemdar, 2005: 22). Kültürel göstergeler ve ekme kuramına göre, insanlar görsel ve işitsel araçlar karşısında ne kadar çok vakit geçirirse kendilerine gösterilenlere inanma olasılıkları o kadar yüksek olmaktadır (Cohen ve Weimann, 2000). Tüm bunların yanısıra kitle iletişim araçlarının rahatlatıcı ve

eğlendirici niteliği de dikkate alınmalıdır. Bu vesileyle kitlelerin kültür endüstrisinin hakimiyetine girmeleri de kolaylaşmaktadır (Erdoğan ve Alemdar, 1990: 96).

Kültür endüstrisi, kitle iletişim araçları sayesinde toplumlara etki etmekte ve toplumların yaşam biçimlerini belirleyici ve şekillendirici bir görevde bulunmaktadır. Emperyalist sistem içinde kendisini var eden kültür endüstrisi, doğası gereği sistemden beslenmekte ve kendini tekrar üreten yapısıyla birlikte toplumlar üzerindeki hakimiyetini sürdürmektedir. Özellikle kendi bakış açılarını aleni bir şekilde başkalarına dayatamayacakları için bu noktada sinema filmlerinden ve öteki kitle iletişim araçlarından yararlanırlar. Örneğin James Bond filmlerinden birini izlemeyi tercih eden seyirci, daha önce bir benzerini izlediği filmi tekrar seyretmektedir. Film başladığı andan itibaren filmin nasıl sonlanacağını, kimlerin öldürölüp, kimlerin cezalandırılacağını veya kimlerin öldürölüp, ceza vereceğini ya da unutulacağını çok iyi bilmektedir. Böylelikle tüm bu tahminleri gerçekleştiğinde mutlu olacak ancak film bittiğinde dışarıdaki hayatı biraz önce izlediği filmin bir devamı gibi algılayacaktır. Bunun sonucunda film, izleyiciler açısından filmin dışarıdaki dünyada da aralıksız bir biçimde yaşanıyormuş gibi algılanmasını sağlayacaktır. Artık insanlar için gerçek hayatla kendilerine izletilen film arasındaki farkı ayırt etmek kolay olmayacaktır. Bu sebeple film, izleyicisine kontrolü vermeyi tercih etmez ve onlara yalnızca filmin çizgileri içerisinde dolaşabileceği ve belirlenmiş çizgilerin ötesine geçemeyeceği bir imkan sunar (Adorno; 2007: 54-55).

Bir ülkenin otoritesini genişletmeye çalıştığı bir politika, diğer ülkeleri fethederek ya da ekonomik ve politik açıdan onlar üzerinde egemenlik kurma isteği olan emperyalizm (Pakenham, 1990: 780) ise; oryantalizm, antropoloji, sömürgecilik ve algı yönetimi gibi kavramlarla desteklenmektedir. Antropoloji, öteki olarak görölen ırkların nasıl uygarlaştırılabileceğini anlamak amacıyla yazılı kültüre sahip olmayan ilkel toplumları incelemek için kurulmuştur. Özellikle de Britanya İmparatorluğu'nun sömürge topraklarında bulunan memurlarının antropoloji çalışmaları, ilkel/öteki olanı Batılı değerlere göre açıklamaya çalışmış, ancak tüm bunları akademik çalışma adı altında diğer uygarlıkları sömürgeleştirme amacıyla yapmıştır. Sonuç olarak geri kalmış toplumların ancak ileri toplumları taklit ederlerse ilerleyebileceklerini, ayrıca bunun toplumların doğasında yer alan zorunlu bir süreç olduğunu öne sürmüştür (Wallerstein,

1997: 76-77). Oryantalizm ise yazılı kültürü olan ancak hareketsizleştirilmiş halkları incelemek için kurulmuştur (Wallerstein, 1997: 13).

Oryantalizm, Doğu ile ilgilenmektedir; yani Doğu hakkında değerlendirmeler yapar, Doğu hakkındaki düşünceleri onayından geçirir, Doğu'yu kendi bakış açısına göre betimler, ders verir, ona yurt bahşeder, yönetir; kısacası Doğu'ya hakim olmak, onu yeniden tesis edebilmek ve onun yöneticisi olabilmek için Batı'nın bulduğu bir yöntemdir (Said, 1998: 15). Böylelikle emperyalist devletler, sömürgeleştirmek istedikleri Doğu'yu öğrenmek ve onlar üzerinde gerçekleştireceği politikaları belirlemek amacıyla oryantalizm kavramını kullanmıştır. Ayrıca oryantalizm, Batı'daki sömürgecilikle aynı zamanda ve aynı amaçla ortaya çıkmıştır (Sarınay ve Sünbül'den akt. Dikici, 2014: 55). Bunun sonucunda oryantalizmin bir diğer adının emperyalizm olduğunu ve emperyalizmi meşrulaştırıcı söylemlerde bulunduğu söylenebilir. Sömürgecilik ise başka topraklarda, orada yaşayan toplulukların düzenini bozmak ve onların üzerlerine yeni topluluklar inşa ederek oraya yerleşme sürecinden oluşmaktadır ve bu süreç ticaret yapmayı, gelir elde etmeyi, savaşmayı, soykırım yapmayı ve köleleştirmeyi de yanında getirmektedir (Cambaz, 2008: 8).

Algı yönetimi ise bazılarının göre hedef kitleleri istenilen doğrultuda aldatmayı ve onları kendi hedefleri doğrultusunda yönlendirecekleri birer unsur haline getirmeyi isteyen bir iletişim disiplini; kimileri için ise bir ürün, hizmet ya da düşünceyi satın alma noktasında ilk aşama olan ikna etme yolunda tercih edilmesi gereken yöntemlerin bir toplamıdır (Türk, 2013). Günümüzde algı yönetimi, savaşlar için bir yöntem ve aracı konumundadır. Bilimsel ve yönetsel sistemlerle, insanların zihinlerine etki etmek, onları amaçlanan doğrultuda yönlendirmek ve ayrıca zehirlemek ya da alışmalarını sağlayarak kendilerine bağımlı bir hale getirmek, sömürünün ve tutsaklığın politikası haline dönüşmüştür (Kınacı, 2011: 58). Algı yönetimini emperyalizm için bir araç olarak kullanan ABD, Soğuk Savaş yıllarında Avrupa'ya etki edebilmek ve komünizm karşıtı düşünceyi yerleştirip, sağlamlaştırmak için, radyo/tv kanalları, yayınları, vakıflar, kültürel değişim programları ve sinema filmleri üzerinden barışçıl yollarla yirmi yıla yakın bir süre boyunca programlı bir şekilde algı yönetimi ve propaganda gerçekleştirmiştir (Özdağ, 2010: 288). Tüm bu kavramları kapsayan bir ideoloji ve bu

kavramların uygulama alanlarından oluşan emperyalizm ise çalışmanın ana başlığını oluşturmaktadır.

1. Çalışmanın Amacı

Bu çalışmada, 1989 yılında öncelikle Berlin Duvarının yıkılması ve ardından 1991 yılında da SSCB'nin dağılmasıyla birlikte Soğuk Savaş sonrası adı verilen dönemde (1995-2002) gösterime giren ilk James Bond filmlerinin emperyalizmin hangi söylemlerini kullandığını incelemek ve emperyalistler tarafından üretilen düşman imgelerinin filmlerde yer alan karakterlere yönelik temsillerinin nasıl olduğuna değinmek amaçlanmıştır. Böylelikle filmlerde İngiltere dışında kalan devletlere ve onların halklarına karşı yaratılmak istenen izlenimlerin emperyalistlerin hedefleriyle ne derece benzeştiği ve sonraki süreçte filmlerin oynadığı roller sorgulanabilecektir. Çalışmanın alt amaçları ise şu sorulardan oluşacaktır:

1) Emperyalizm nedir ve tarihsel olarak nasıl bir gelişim ve değişim göstermiştir? Emperyalizme meşruiyet kazandırma çabaları hangi söylemlerle yapılmıştır? Sinema yoluyla politik meşrulaştırma nasıl yapılmıştır?

2) Kültür endüstrisi ile kültürel göstergeler/yetiştirme/ekme kuramlarının bu meşruluğa etkileri nasıl olmuştur? Öteki kavramı nasıl belirlenmiştir, kültürel emperyalizm ve algı yönetimi faaliyetleri nasıl yapılmıştır?

3) Ian Fleming tarafından yaratılan James Bond karakterinin oluşturulmasında nelerden ve kimlerden ilham alınmıştır? Filmlerin yapısı nasıldır? James Bond filmleri diğer ülkeler ve o ülkelerin halklarına dair emperyalizmi meşrulaştıran söylemlerde ve yaratılan klişelerde nasıl bir rol oynamıştır?

Çalışmanın birinci bölümde, emperyalizmin tarihsel olarak gelişim ve değişim çizgisi üzerinde kendisine nasıl meşruiyet kazandırmaya çalıştığını ve buna yönelik neler yaptığını değinilecektir.

İkinci bölümde öteki kavramına değinilmekte, kültürel emperyalizm ve algı yönetiminin önemine vurgu yapılarak, kültürel emperyalizm ve algı yönetiminin neleri amaçladığına değinilecektir. Ayrıca kitle toplumunda kültür endüstrisi ile kültürel göstergeler ve ekme kuramları da diğer önemli başlıkları oluşturmuştur.

Çalışmanın üçüncü bölümünde ise, Bond karakterinin yaratıcısı Ian Fleming'e (1908-1964) ve karakterin ortaya çıkışına ve etkilerine dair bir inceleme yapılacaktır. Fleming'in bu bölümde yer almasının başlıca nedeni, birinci bölüme konu edilen ve emperyalizmin gelişim süreci içinde şekillenip, muktedirin çıkarları için düşman olarak görülen tarafa yüklenen tüm özelliklerin sinema tarafından nasıl kullanıldığının önemini göstermektir. Bu bölümde emperyalizm ve James Bond filmleri arasındaki ilişkilere değinilirken, filmlerde kullanılan düşman imgeleri ve onlara yönelik klişelerin Bond filmlerindeki yansımalarına odaklanılacaktır.

2. Çalışmanın Önemi

Emperyalizmi bir kavram ve olgu olarak inceleyen bu çalışma, yeni anlamlar üretilmesinde etkisi olan ve elli yıldan fazladır sinemalarda filmleri gösterilen Bond karakterini öne çıkartması bakımından dikkate değerdir. Literatüre yönelik araştırmada emperyalizm üzerine çalışmaların yapıldığını ancak Bond filmlerinin emperyalist bakış açısıyla nasıl ve ne şekilde kurgulandığına dair çalışmaların olmadığı görülmüştür.

Bu kapsamda çalışmanın; Bond filmlerine konu olan farklı milletteki karakterlerin temsil ediliş biçimlerine odaklanması ve birçok ülkede geçen filmleri içermesinden dolayı önemli bir konuya katkı sağlayacağı ve sinemada “emperyalizm” konusunda yapılacak başka araştırmalara yol göstereceği umut edilmektedir.

3. Çalışmanın Hipotezleri

Bond filmleri, İngilizler dışında kalan ulusları ve ülkeleri gösterme yöntemiyle emperyalist söylemin devam ettirildiği bir alan olmaktadır. Bu önerme sonucu araştırmanın hipotezleri şu şekilde oluşturulmuştur;

1) Tarih boyunca emperyalist gelenek içinde üretilen ve radyo/tv yayınları, sinema filmleri ve edebiyat eserleri aracılığıyla öne çıkarılan ve meşruluk yaratması istenen imge ve söylemler ile Fleming'in Bond karakteri ve filmleri arasında benzerlik vardır.

2) 1995-2002 yılları arasında geçen filmlerde İngiliz olmayan ulus ve devletlere yönelik olumsuz temsiller değişmemekte, seyirciler üzerinde onlara dair kötü izlenimler bırakılmaktadır.

4. Çalışmanın Sınırları

Bu çalışma Bond filmleri aracılığıyla güçlü bir şekilde öne çıkartılan emperyalizm kavramına değinmektedir ve inceleme alanının genişliği nedeniyle çalışmaya konu edilecek Bond filmleri Soğuk Savaş sonrası dönemde geçmektedir. Önceki filmler bu kapsamın dışında yer almaktadır. 1995-2002 yılları arasında geçen filmlerin tercih edilmesinin nedeni Soğuk Savaş sonrasında ilk Bond filmleri olmaları ve Bond karakterini yeni düzene uyarlama çalışmalarının ilk örneklerini göstermeleri bakımından önem arz etmeleridir. Özellikle Soğuk Savaş öncesi dönemde geçen Bond filmlerinde düşman algısı genellikle SSCB devleti ve vatandaşlarına yönelikken, Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte düşman algısı sadece Ruslar ile sınırlı kalmayıp, iç düşmanlar ile enerji ve teknolojiye sahip olanlara da yönelmiştir.

5. Çalışmanın Yöntemi

“Kitle İletişim Aracı Olarak Sinema ve Soğuk Savaş Sonrası Emperyalizm (James Bond Örneği)” ismini taşıyan bu tez çalışmasının evreni 1962-2015 tarihleri arasında “kahraman” temasını işleyen tüm Bond filmleri olarak seçilmiştir. “Evreni temsil etme niteliği olan ve istatistiksel açıdan doğru neticeleri elde etmek için belli büyüklükte olan gruba örneklem grubu denilmektedir” (Bal'dan akt. Yıldırım 2016: 5). Böylelikle araştırmanın evrenini oluşturan Bond filmleri içinde yer alan ve farklı millet ile ülkeleri konu edinmiş “kahraman” temalı filmler arasından “*GoldenEye*” (1995), “*Tomorrow Never Dies*” (1997), “*The World Is Not Enough*” (1999) ve “*Die Another Day*” (2002) filmleri araştırmanın örnekleme olarak seçilmiştir. Araştırma evreninden “kahraman”

temalı bu dört filmin örneklem olarak seçilmesinin nedeni Soğuk Savaş sonrasında gösterime giren ilk Bond filmleri olmalarıdır.

Çalışmada öncelikle emperyalizm, algı yönetimi ve Bond karakterinin yaratıcısı Ian Fleming üzerine literatür taraması yapılarak kuramsal sınırlar ortaya konulmuştur. Ayrıca, çalışmaya konu edilen filmlerin incelenmesinde söylem analizi yönteminden faydalanılmıştır. Bu aşamada söylem analizinin ulusları ve devletleri ötekileştiren, onlara yeni anlamlar veren, onları çıkarları doğrultusunda yönlendiren emperyalist söylemin filmlerin anlatımı içinde nasıl ya da ne ölçüde öne çıkarıldığını gösterebilecek bir yöntem olduğuna inanılmıştır (Erkan, 2009: 24). Çalışmanın uygulama aşamasında söylem analizinden faydalanılmasının sebebi, söylem analizinin, sosyal ve siyasi içerikteki metinler ve sözlü ifadelerde sosyal güç suistimali, baskınlık ve güç eşitsizliğinin olduğu ya da tekrar üretildiği durumlarda, özellikle güç ve söylem arasındaki ilişki üzerinde yoğunlaşmaktadır (Woods'dan akt. Erkan, 2009: 24). Söylem analizinde sözcüklerin, tümcelerin anlambilimsel (semantik) olarak arka arkaya gelmesi göreceli bir yorumu gerektirir. Aşağıdaki örnekte de görüldüğü gibi incelenen bir cümle içerisindeki sözcüklerin ve kavramların diziliş sıraları çözümlemede önem göstermektedir (Aziz, 2010: 138):

-“Polis 6 göstericiyi öldürdü.”

-“6 gösterici polis tarafından öldürüldü.”

-“6 gösterici öldürüldü.”

Görüldüğü üzere, sözdizimsel olarak yani cümle içerisindeki sıralanış biçimlerine göre kullanılan dört sözcüğün (polis, gösterici, öldürdü, 6 tane) yerlerinin farklı olması, o cümlelerin anlamını da değiştirmektedir. Böylesi bir analizde her bir sözcüğün o kültürde hangi anlamlara karşılık geldiği incelenmelidir. “Polis”, “gösterici” ve “öldürdü” sözcükleri ile “6” sayısının o sosyo-kültürel yapıda nasıl değerlendirildiği, nelere gönderme yaptığı, hangi maksatla kullanıldığı ve arkasındaki ideolojinin ne olduğu yapılacak bir çözümlemeyle ortaya konulabilmektedir (Aziz, 2010: 139).

Araştırmanın örneklemine oluşturan filmler söylem analizi yöntemiyle incelenirken, filmde söylemi oluşturan diyaloglara ve eylemlere bakılmıştır. Diyaloglarda,

karakterlerarası sözlü ilişkilerin emperyalist bakış açısıyla nasıl oluşturulduğuna dikkat edilmiştir. Araştırmada söylemi oluşturan son unsur olarak, film içindeki yabancı karakterler ile Bond'un özellikleri, filmlerdeki konumlandırılışları ve hangi eylemler içinde sunulduklarına değinilmiştir. Filmlerde söylemi oluşturan diyalog ve karakterlerin eylemlerinden hangilerinin seçilip söylem analizi uygulanacağının belirlenmesinde, sahip oldukları karşıtlıklar yardımcı olmuştur. Buna göre emperyalist söylemde yabancı/düşman; yalancı, yasadışı işler yapan, hain, beceriksiz, tehlikeli, terörist, katil, entrikacı, ahlaksız, zayıf, akılsız gibi niteliklere ayrılmıştır. Bond/İngiliz ise, bu niteliklerin tam karşıtı olarak gösterilmiştir ve kahraman, güvenilir, becerikli, fedakâr, akli başında, mantıklı, doğru sözlü, erdemli, düşüncelerini açıkça söyleyen ve güçlü olarak temsil edilmektedir (Erkan, 2009: 27).

6. Verilerin Analizi ve Yorumlanması

Çalışmaya konu edilen Bond filmlerinde gösterilen diyalog ve eylemler söylem analizi yöntemi ile açıklanmıştır. Söylem analiziyle incelenen bu veriler, filmlerde gösterilenler ile çalışmanın kuramsal sınırlarını oluşturan emperyalist söylem arasındaki ortak paydaları bulmak için yorumlanmıştır.

BÖLÜM 1

EMPERYALİZM: HAKİMİYETTEN HEGEMONYAYA

1.1. Emperyalizm: Kavramsal Bir Giriş

Emperyalizm kelimesinin kökeni Latince İmperium (İmparatorluk)'a dayanmakta ve diktatörlük, merkezi hükümet ve keyfi idare yöntemleri anlamlarını taşımaktadır (Bağce, 2003: 65). Imperium sözcüğü, diğerlerini egemenliği altına alabilme gücü, bu gücü ile başka topraklara yayılıp genişleme çalışmaları manasına gelmektedir. Bu amaçla kendi dışında kalanları egemenliği altına alarak üzeri kapalı veya açık bir sömürü düzeni oluşturmak için her yolu kullanabilenlerin izlediği yol şunlar olmuştur: “Önce aldatmak, sonra sindirmek, sonra da ezip, biçimlendirici uygulamalarda bulunmak” (Tural, 2009: 1).

Emperyalizm, bir ülkenin diğer ülke veya ülkeler üzerinde hakimiyet sağlamak ve sonrasında bu hakimiyeti o ülke ve olasılıkla birçok farklı ülke üzerinde özellikle siyasi, ekonomik ve bölgesel olarak devam ettirmek isteğiyle gerçekleştirdiği bir takım yöntemleri açıklayan geniş kapsamlı bir kavramdır (Ritzer 2011: 84). Tarihin gidişatı içerisinde ise emperyalizm farklı dönemlerden geçmiş, başka şekillerde görülmüştür (Dikici, 2014: 54) Emperyalizm kavramının kullanılmaya başlanması ise 19.yüzyılın bitimine doğru İngiltere’de yaygınlaşmıştır. Başbakan Benjamin Disraeli’nin sömürge imparatorluğunu kuvvetlendirme ve büyütme siyasetinin tanımlanabilmesi için emperyalizm kavramından faydalanılmıştır (Cohen’den akt. Bağce, 2003: 65).

Emperyalizm kelimesi ise olayın kendisini veya olayı çeşitli sebeplerle açıklayan, meşru göstermeye çalışan ve öğretici alanında öne çıkan yatkınlıkları dile getirmektedir. Neticede emperyalist yatkınlık, çok daha derin bir yatkınlıkla; hedefinde olanlara yönelik bir saldırı ve kendini koruma güdüsüne, yani yaşayıp büyümeye bağlı bir yatkınlık göstermektedir. Bu yatkınlık, toplumları diğerleri üzerinde iktisadi, askeri, siyasi ve kültürel egemenlik kurmaya yöneltmektedir (Karakaş, 2014). Böylelikle emperyalizm kavramı, bir devletin ve hatta bazı kuruluşların diğer bir devleti ya da milleti kendi çıkarlarına göre elde etmek, onları yönlendirmek, ya da çıkarlarını

sağlamlaştırmak için hedefledikleri müdahalelerin tamamı olarak değerlendirilmektedir. Emperyalizm için temel amaç ekonomik ve politik çıkarlar elde etmektedir (Türk Ansiklopedisi, 1968: 356). Böylelikle emperyalizm kavramı bazı ülkeler ve o ülkelerin bankaları, enerji, petrol, basın ve finans kuruluşları ile sinema- televizyonları için hayati önem taşımaktadır. Bu amaçlarının altında ise ülkelerini ve milletlerini zenginleştirip, refah seviyelerini artırdığının yattığı düşünülmektedir (Keskin, 1995: 302).

Bakunin (1965: 170), ise tüm bunların altında yatan sebepleri şu şekilde açıklamaktadır:

“Toptan imhaya yönelik savaşlar, ırklar ve uluslar arasında gerçekleşen mücadeleler görülmektedir ve bunlar fetih savaşları, düzeni korumak için gerçekleştirilen savaşlar, politik ve dini savaşlar, büyük düşünceler adına gerçekleştirilen savaşlardır. Ve tüm bu yapıların, bu savaşlara insanlık ve meşruluk görüntüsü vermek için kullanılan bütün ikiyüzlü sözlerin arkasında nelerin olduğunu biliyoruz? Her zaman aynı ekonomik fenomen: bazılarının ötekiler pahasına yaşama ve refaha erişmeye olan yatkınlıkları... Devletin geleceğini etkileyen güçlü insanlar, bütün bu savaşların arkasında tek bir güdünün olduğunu gayet iyi bilmekteler: yağma, bir başkasının zenginliğine el koymak ve bir başkasının emeğini köleleştirmek.”

Emperyalizmin en başarılı olduğu alanlar ekonomik, politik ve kültürel alanlardır. Bilimsel keşifler, savunma sanayinde gelişen teknolojiler ve silahlar da emperyalizmin etki ettiği kısımlardır. Bu durumun kültürel ve toplumsal davranışlarda yer etmiş olması sebebiyle emperyalizm genel olarak her tarafı kuşatma altına almaktadır ve bu durum toplumların esir düşmesiyle aynı anlamlara gelebilmektedir (Baran, 2016).

Emperyalistler, “Öteki” olarak gördükleri üzerinde hâkimiyet kurmak ve çıkarlarını gerçekleştirmek için genellikle şu yöntemleri tercih etmişlerdir;

“Ekonomik yönde: Yağma ve malların eşitsiz dağılımı; dış yatırım, ucuz işgücü ile yeni ve daha büyük pazarlardan faydalanma biçiminde.

Siyasal yönde: Zorla kabule yönlendiren yönetim kurumları ve askeri baskıyı kullanarak.

Kültürel yönde: Düşünce sistemlerinin ve örgütlerinin işleyişlerini yönlendiren

kurallar şeklinde ortaya çıkmıştır” (Gönültaş, 2008: 42).

Emperyalistler bunları gerçekleştirirken küçük veya büyük devlet ayrımı yapmaz; bir ülkenin hükümetini veya halkının bağımsızlığını yok etmek için o ülkeyi hangi yöntemlerle, hangi bölgelerde ve ne derece sömüreceklerinin hesabını yaparlar. Emperyalistler başka ülkelerin, ya madenlerini, ya yer üstü değerlerini veyahut jeopolitik konumunu ya da beyin güçlerini sömürmek üzere planlar tasarlar, stratejiler üretir, taktikler uygularlar (Tural, 2009: 1).

Mustafa Kemal Atatürk (Bütün Eserleri, 2007: 168)’de iki cephenin önemine değinmekte ve dâhili cephe ile görünürdeki cepheden bahsetmektedir. Ona göre asıl olan dâhili cephedir. Görünür olan cephe, düşman tarafından açık bir şekilde ordunun karşısında yer alan silahlı cephedir. Bu cephe sarsılır, değişir ve yenilgiye uğratılabilir. Fakat bu durum, hiçbir zaman bir ülkeyi, bir ulusu mahvetmez. Önemli olan, ülkeyi temelinden yıkmak isteyen, milleti esir ettirmeyi amaçlayan dâhili cephenin mağlup edilmesidir. Bu gerçeğin farkında olan düşmanlar, bu cepheyi dağıtmak için yıllarca çabalamışlar ve çabalamaya devam etmektedirler. Bu konuda “Gerçekten kaleyi içinden fethetmek dışından fethetmekten daha kolaydır” diyerek emperyalizmin tehlikeli ve sinsi yönüne değinmektedir.

1.1.1. Emperyalizmin Tarihsel Gelişimi ve Değişimi

Emperyalizm tarihi üç büyük döneme ayrılmaktadır: İlk olarak, 16. yüzyıla kadar süren ve imparatorlukların büyümesi ile ilgili olan aşamadır; İkincisi ise coğrafi keşiflerle başlayıp 19. yüzyıla kadar süregelen emperyalizmdir ve “eski usul emperyalizm” olarak adlandırılmaktadır; Üçüncü ve sonuncusu ise “yeni dönem emperyalizm”dir ve yaklaşık 1880’li yıllarda başlayıp sömürgelere yeniden büyük bir ilgi duyulmasına, Asya ve Afrika kıtasının tekrar bölüşülmesine yol açmıştır (Collier's Encyclopedia’dan akt. Bağce, 2003: 64).

Öncelikle krallıkla yönetilen devletlerin başka devletlerin topraklarını işgal etmeleri, hâkimiyet alanlarını genişletmeleri ve işgal ettikleri ülkeleri kendi çıkarlarına göre sömürmeleri şeklinde görülen emperyalizm, sonraki dönemlerde coğrafi keşifler ve

sanayi devrimiyle artan hammadde ihtiyaçlarını karşılamak isteyen devletlerin sınırlarını topla, tüfekte, askerle genişletmelerinin yanı sıra, yer altı ve yer üstü kaynaklarını sömürmek istedikleri devletlere ticaret adı altında yaklaşıp o topraklara gemiler gönderip, o ülkelerin zenginliklerini kendi ülkelerine taşımaları şeklinde görülmüştür. Ancak sonraki dönemlerde taşımacılığı bırakarak o ülkelerde temsilcilikler açmışlar ve kendi adamlarını oralara vali olarak tayin ederek o topraklara yerleşmişlerdir. Böylelikle sömürmek istedikleri ülkelerin değerli yer altı kaynaklarına el koymuşlar, bunlarla yetinmeyip John Locke'un söylediği gibi "Kişi insandan ziyade hayvana benzer davranışlar gösterdiği için yaşama hakkını kaybederek kendini köle olmaya uygun bir hale getirmektedir." İlkesiyle hareket ettikleri düşünülmektedir. Locke'un onlara yol gösteren kölelik teorisi hakkın düşmesi ilkesine dayanmaktadır (Locke'dan akt. Bernasconi, 2015: 14). Bu inançla hareket ettikleri düşünülen emperyalistlerin, o toprakların insanlarını köleleştirip, onları yerlerinden etmeye çalıştıkları ve insanları ticari bir mal gibi satma girişimlerinde de bulundukları sonucuna varılmıştır.

Sömürgeci zihniyetin yok etmeye karar verdiği devletlere yönelik geliştirdiği yöntemler vardır. Sömürgeciler hedeflerine aldıkları devletler ve milletlerle ilgili yeterli araştırmaları yapıp, gerekli bilgileri toplarlar ve bu bilgileri sürekli güncel tutarak ana hedeflerini de, ara hedeflerini de ayrı ayrı belirlerler. Tural (2009: 2-3), 'ın da belirttiği gibi sömürgeciler tarafından tasarlanan kısa, orta ve uzun vadeli planlara dayalı olarak uygulamaya geçirilen ve üzeri tamamen kapalı veya yarı kapalı stratejilerin en önde gelenleri şu şekilde sıralanabilir:

- 1) Ülke aydınlarının psikolojisine kendi halkıyla bütünleşemeyecek bir bencilliği yerleştirmek; böylece aydınlar tarafından mensup olunan halka dair küçümseyen bir bakış açısını benimsetmek, sonuç olarak geniş kitlelerle bağlantılarını kesmek.
- 2) Ülkenin teknoloji konusunda ve ara mallarda başkalarına bağlı bir duruma getirilmesi. Üretim ve pazarlama araçlarının halkın aleyhine çalışarak zaman zaman kapitalizmin, zaman zaman da başka devlet ve ulusların menfaatlerine

hizmet eden bir yapıya dönüştürülerek üretimin durdurulması, enflasyon, karaborsa ve kara para işlemlerinin yasal duruma getirilmesi, emperyalistlerin istediği paraların tercih edilmesi.

- 3) Din, mezhep, tarikat ve cemaat bakış açısıyla inançlara dayalı bölünmenin, kin ve öfke boyutlarıyla şekillenip, milletin, birbirleriyle ve resmî kurumlarla, kapalı bir anlaşmazlığı olduğu anlayışının genişletilmesi.
- 4) Bilim kurumlarının ve kuruluşlarının yeniliklere kapanması, gelişime uzak olmaları, yeni bilgiler ve teknolojileri üretmek yerine, bilinenleri öğrencilere tekrar etmekle yetinmelerinin doğurduğu büyük çıkmaza sürüklenmesi.
- 5) Özellikle de savunma, haberleşme ve ulaşım sanayisinin milli kurum ve kuruluşların dışında kurulması, gelişim ve işleyişi ile denetimin bile aynı yöne çekilmesi.
- 6) Askeri güçlerin emir komuta zincirini kırıcı, disiplinini ihlal edici çalışmalarla zarar görmüş bir konuma getirilerek görevleri bakımından eksik ve yararsız gibi gösterilmesi.
- 7) Halkın, içinde yaşadığı devletin kendi güvenliğini koruyabileceği yönündeki güveninin azalması; ümidinin kırılması.

Tarihsel gelişimi içerisinde emperyalizme baktığımızda ise;

15. ve 18. yüzyıllar arasında İngiltere, Fransa, Hollanda, Portekiz ve İspanya devletleri tarafından gerçekleştirilen imparatorluk kurma mücadeleleri,

19. yüzyıl ortalarından, Birinci Dünya Savaşının sonuna kadar olan süreçte, kurmuş oldukları imparatorlukları koruma çabalarına girişmeleri ve tüm bu mücadeleleri bir düzen içinde gerçekleştirmek için de “centilmenlik anlaşması” ile sonuçlanan Berlin Konferansı’nı (1884-1885) düzenledikleri görülmüştür. Kendilerine nizam getirmesini

amaçladıkları bu anlaşmaya göre: Avrupalı devletlerin her biri bir diğerine haber vermeden vahşiler gibi toprak elde etmeye kalkışmayacak ve itirazda bulunulabilmesine zaman tanıyacaktı. Berlin Konferansı, karşılaştıkları duruma tepki gösterecek Afrikalı milletlerden bağımsız bir şekilde düzenin kurallarını belirlemişti, “böylece, bayrak yarışı dedikleri operasyonlar ve el koymalar zinciri başlamıştı. Avrupalı güçlerden her biri en büyük toprak parçalarına kendi bayraklarını dikmeye çalışıyordu.” Bu sürecin sonucunda her bir Avrupalı devlet, bayrağı ilk diken olabilmek için Avrupa dışına yönelik delice bir işgal sürecine girmiştir (Sunar, 2007: 59).

Sonraki dönemlerde ise 1919 yılından başlayıp İkinci Dünya Savaşı'nın sonlarına kadar olan dönemde sömürgecilğe devam edebilmek için yeni yöntemlerle mücadele etme,

1945'den günümüze kadar olan süreçte modern yöntemlerle emperyalist politikaları etkin kılmaya devam etme şeklinde görülmüştür (Keskin, 1995: 300-301).

Emperyalizmin yaygınlaştığı dönemde dilsel sömürgecilik İngiltere'nin kullanması gereken yöntemlerden biri olarak görülmektedir. Dil, kimlik ve ülkeye bağlılık anlamına gelmekte ve ele geçirileni, ele geçirenin dilini öğrenmeye zorlamak onun kimliğini de değiştirmek anlamına gelmektedir (Berk, 2006: 2). Örneğin, İrlanda'yı sömürge altına alma aşamasında İngilizler onların kendilerine ait dillerini terk edip, İngilizce konuşmalarını ve sahip oldukları isimlerini de İngiliz isimleriyle değiştirmeleri konusunda “ikna ederse” çok kısa sürede onların İrlandalı kimliklerini ve kültürlerini de unutmalarını sağlayacaklarını düşünmüştür (Hawkins'ten akt. Berk, 2006: 2). Bu konuda İngiliz tarihçi ve Hindistan'ın İngilizleştirilmesi için kurulan komisyonun başkanı ve sömürge idarecisi olan Thomas Babington Macaulay “Kan ve renk olarak Hintli ancak zevk, dünya görüşü, ahlak ve zeka bakımından İngiliz olan yeni bir insan sınıfı” oluşturmaya teklif etmiş ve bunu kabul ettirerek sonucunda başarılı olmuştur (Köksal, 2015). Yine de Macaulay'ın ne İngiliz ne de Hint kültürünü benimseyememiş, adeta ortada kalarak, kendi milletlerine yabancılaşmışlardır. Ancak bir kısmı kendilerine dayatılan İngiliz kültürünü benimsemiş ve dış görünüşü ile Hindistan topraklarında yaşayan bir Hintli gibiyken, yaşam tarzıyla adeta bir İngiliz'e dönüşmüştür.

Sömürge sahibi olmak, emperyalist politikalar izlemek; ulusal onuru yüceltmek ve güçlü bir devlet olabilmek için gerekli görülmüş, kültürel, stratejik ve askeri alanlarda yeni boyutlar elde edilmesini sağlamıştır (Kıray, 2000: 8). Stratejik sebeplerle önem kazanan topraklara hakim olup, elde edilen zenginlikleri ana devlete nakletmek biçiminde süren sömürgecilik; Ümit Burnu, Süveyş Kanalı, Cebelitarık, Hong Kong, Panama Kanalı, Bağdat Demiryolu, İngiltere'nin 1878'de Kıbrıs'a yerleşmesi ve 1882'de Mısır'a ayak basması şeklinde görülmüştür (Kıray, 2000: 10). Ayrıca Ortadoğu'da bulunan petrol kaynakları ile birlikte İngiltere o topraklarda kurmuş olduğu askeri üsler ve bulundurduğu İngiliz kuvvetleriyle etkili olmaya başlamış, bölgeye yapmış olduğu İngiliz yatırımlarıyla da o ülkeler üzerinde ciddi bir ağırlığını ortaya koymuştur (Yeşilbursa, 2007: 19). İngiltere ayrıca işgaller esnasında ve öncesinde hedefine aldığı ülkelerde mezhebe ve ırka dayalı iç karışıklıklar çıkartacak politikalar izlemenin yanı sıra, Batı kültürünü de diğer milletlere benimsetmek istemiş, böylece kendisine karşı oluşabilecek tepkilerin de önüne geçmeyi amaçlamıştır (Kasalak, 2007: 188).

Tarihsel gelişim içinde yer alması gereken ve özellikle günümüz emperyalizmine en yakın olan kısım da ise emperyalist devletler, askeri güçle elde edilmesi zor olan ve aleni bir şekilde sömürgeleştirip yönetemeyecekleri devletlerin topraklarına bankalar, finans kuruluşları, kitle iletişim araçları, petrol ve enerji şirketleri ile girerler ve o devletlerin topraklarında kök salarak, sahip oldukları nüfuzun da etkisiyle devletlerin yönetimlerinde söz sahibi olurlar. Sahip oldukları ekonomik gücün yarattığı etkiyle; ülke içinde alınacak kararlarda, devlet başkanlarını yönlendirmede ve hatta onları değiştirip, yerlerine kendi adamlarını getirmede kimi zaman başarılı olurlar. Görünürde devlet yıkılmamış ve varlığını sürdürmeye devam etmiştir fakat devletin en önemli ve hassas noktaları (maliye, gümrük, enerji-maden, yazılı- görsel basın ve sinema-televizyon) milli olmayan, dışarıdan gelen kişiler tarafından ele geçirilmiştir. Bu noktada özellikle İngiltere 19. yüzyılda denizde, ticarete ve bankacılıkta dünyanın en etkili devleti haline gelerek, dönemin süper gücü olmuştur. Kontrolüne aldığı yerleri daha etkin bir şekilde yönetmek ve gücünü her daim hissettirebilmek için de Sömürgeler Bakanlığı kurmuştur (Aslanoğlu, 2005: 4). Sömürgeler Bakanlığının Hindistan Genel Valisi Lord Elgin'in özel sekreteri olan Henry Babington Smith ise 1909 yılında

National Bank of Turkey'in başkanı olarak İstanbul'da görevlendirilmiştir (Lubenow, 2004). Sömürgeler Bakanlığı böylece hedefine aldığı devletlerin öncelikle ekonomilerini yönetebilmek ve onları yönetmek için planlarını faaliyete geçirmiştir. Birinci Dünya Savaşından sonra 1920'de İngiltere Merkez Bankasına başkan olarak atanan Smith daha sonra yaptığı hizmetlerden dolayı Britanya İmparatorluğu tarafından Şövalye Büyük Haçıyla ödüllendirilmiştir (The London Gazette, 1920). National Bank of Turkey başkanlığı görevinden bulunmadan önce Smith, İngiltere Posta Hizmetleri olan General Post Office'in başında bulunmuştur. General Post Office, 1922 yılında hem medyayı kontrol etmek, hem de uluslar arası kamuoyu oluşturup, sömürgeler üzerinde daha etkili olabilmek için BBC radyonun kurulmasını desteklemiştir. BBC'nin temelini atanlardan olan George Villiers ise imparatorluk adına 1931- 1937 tarihlerinde Güney Afrika Birliği Genel Sekreteri olarak görev yapmıştır (Wilson, 1959: 94). BBC'yi 2011-2014 yılları arasında yöneten kişi ise 1992-1997 yılları arasında Kraliçe adına Hong Kong'un son Sömürge Valisi olarak görev yapan Chris Patten (Lord Patten of Barnes)'dır. Kendisine resmi bir Çin adı bile verilmiştir, Pang Ding-hong. Çince'de "istikrar" ve "sağlık" sözcüklerine dayalı etimolojiye sahip bir isimdir (www.rediff.com, 2006). Hong Kong 1997 yılında Emperyalist İngilizler tarafından Çin'e devredilmesine rağmen Çince'nin yanı sıra İngilizce ülkenin resmi dilleri arasında halen yer almaktadır.

Medya konusunda bir diğer örnek ise Reuters Haber Ajansıdır. Ajansın kurucusu Baron Julius de Reuter ile 1872'de İran Şahı bir anlaşma imzalamıştır. Reuter'a tüm demiryollarını, kanalları, madenlerin çoğunu, hükümetin ormanlarını ve İran'ın gelecekteki tüm sanayilerini satma imtiyazı vermiştir. Bu anlaşma sonrası bir krallığın tüm endüstriyel kaynaklarının şimdiye kadar hayal edilmemiş olan yabancı ellere tesliminin en eksiksiz ve olağanüstü teslimiyeti olarak nitelendirilmiştir (Gelvin, 2016). Böylelikle İran Şahı kendi elleriyle ülkesinin ve milletin değerlerini emperyalistlere teslim etmiştir.

1.1.2. Emperyalizme Meşruiyet Kazandırma Çabaları

Emperyalistler yaptıklarına meşru bir zemin kazandırmak ve kendilerini haklı göstermek için aydınlanma döneminin aydınları olarak görülen isimlerin yazdıklarını

dikkate almışlardır. David Hume tarafından yazılan “Ulusların Karakterleri” nde, “siyah ve diğer mahluklar tabii olarak beyaz insanlardan daha alçakta yer almaktadır” denilmiştir. Immanuel Kant tarafından kaleme alınan “Yüce ve Güzel Olanı Hissetme Üzerine Gözlemler” isimli eserde ise, Afrika insanların doğadan zeka almadıkları öne sürülmüştür. Hegel’de siyahların insanlık için yüzkarası olduğunu ve Afrika’nın dünya tarihinde yer alamayacağını çünkü herhangi bir gelişme sergilemediğini “Tarih Felsefesi” isimli eserinde belirtmiştir (Aktaş, 2014: 44). Böylece emperyalistler, sömürgeciliklerine meşruiyet kazandırmak için o toprakların “ötekiler”e değil kendilerine bırakılmasının en doğru ve doğal bir hak olduğunu düşünmüşlerdir.

Bu konuda özellikle Albert Memmi (2014: 83), sömürgeci ideoloji ve emperyalizmin uyguladığı stratejileri üç maddede ele almıştır. Bunlar;

1. Sömürgeciyle sömürgeleştirilen arasındaki farklılıkları keşfederek, o farkları ortaya koymak.
2. Ortaya konulan bu farkların sömürgecilerin yararına ve sömürgeye maruz kalmış halk aleyhine değerlendirilmesi.
3. Öne sürülen bu farklılıkların kesin olduğunu iddia ederek ve kesin olmaları için harekette bulunarak, bunları yerleştirmek.

İngilizler, Avustralya kıtasına ayak bastıktan sonra orada uzun yıllardır yaşayan ve 31 dil grubuna bağlı bir şekilde 500 farklı aşiret diline sahip Avustralya yerlilerini siyah, güçsüz ve en alt ırk kesimi olarak değerlendirmişler, böylelikle yerli halka karşı her türlü baskıyı ve yok etme faaliyetlerini gerçekleştirmeyi düşünmüşlerdir. Çünkü onlara göre Avustralya sahipsizler ülkesidir. (Yürükel’den akt. Sağlam, 2015). Ancak tüm bunları yapmalarına rağmen Ferro, (2011: 52)’nun belirttiği gibi “İyiliği sayesinde, beyaz adam aşağı türlere zarar vermez, onları eğitmek ister; yeter ki insanlık dışı olmasınlar- Buşmanlar ya da isimlerini söylemeye bile değmeyecek olan Aborjinler gibi- aksi halde yok edilirler.” denilerek yaptıklarına haklı gerekçeler vermeye çalıştıkları düşünülmektedir.

1890 yılında Tasmanya Kraliyet Topluluğu İkinci Başkanı James Bemard’da, Avustralya yerlilerine yapılan soykırımları doğal bir sonuç olarak niteleyerek soykırım

süreçlerinin kendiliğinden oluştuğuna ve evrim yasasına uygun olarak geliştiğini öne sürecektir. Ona benzer bir şekilde, Avustralya Sömürge Meclisinde yer alan Vincent Lesina yapmış olduğu konuşmada, evrim yasasının daha önce söylediklerini tekrar ederek, “beyaz adamın ilerleyebilmesi için bütün siyahların yok edilmesi” gerektiğini savunmuştur. Joseph Chamberlain ise 1895 yılında İngiliz bakış açısıyla siyah ırkları uygarlaştırma konusunda şunları söylemiştir: “Beyaz Adam’ın omuzlarında taşıdığı yük dünyayı uygarlaştırma görevidir. İngilizler de bunun yolunu gösteriyor” (www.serenti.org, 2016).

Avrupa'daki aydınlanma ve Akıl Çağı'nın gerçek kurucusu olarak kabul edilen ve İngiltere'nin Amerika sömürgesi California Eyalet Valiliği Sekreteri görevinde bulunan John Locke'a göre, doğa yasası, insanı ona doğal yapısında bulunan akıl aracılığıyla yapması için verilmiş olan görevi gerçekleştirmeye iter ve görev yapılmadığı zaman işlenmiş olacak suça karşılık gelen cezayı seçer (Locke'dan akt. Geçit, 2014: 96). Böylelikle görevlerini yapmadıkları düşünülen yerli halk emperyalistler tarafından suçlu görülerek öldürülmüş, yerlerinden edilmiş, köleleştirilmiş ve topraklarına el konulmuştur. Ayrıca yerel halk tarafından direnişle karşılaşılırsa da “toplumun güvenliği için bir arada yaşamayacağı vahşi bir aslan veya kaplan gibi yok edilmeliler” (Bennett, 2005: 5) denilerek katliamlara haklı gerekçeler vermek istedikleri düşünülmüştür. Avustralya kıtasına giden ünlü İngiliz romancı Anthony Trollope ise İngilizlerin Avustralya yerlilerine yaptıklarını yerinde gözlemlemiş ve yerlilerin topraklarını ellerinden alıp, yiyeceklerini tahrip ettiklerinden ve onların gelenek ve göreneklerine aykırı olan yasaları uyguladıklarından bahsetmiştir. Ayrıca yerliler tarafından nefret edilen zevklerini onlara zorla uydurmayı denediklerini, bunlara karşı direniş gösterdiklerinde de onları katlettiklerini belirtmiştir. Sonuç olarak onlara efendileri olduklarını kabul ettirmeye çalışmışlardır (Yürükel, 2010).

İngiliz biyolog ve evrim teorisyeni Charles Darwin ise sadece güçlü olanların yaşaması gerektiği fikrini öne sürmüştür. Darwin'e göre, insan ırkları evrimin çeşitli katmanlarından oluşmaktadır ve bazı insan ırkları diğerlerine göre daha fazla evrimleşmiş ve uygarlaşmıştır. Darwin'e göre ayrıcalıklı ırklar Avrupalılardır. Asyalı ve Afrikalı ırklar ise hayat mücadelesinde ilerleyemeyip, geride kalmışlardır. (Barış,

2016). Öne sürülen bu tezlerin İngiltere ve diğer devletler tarafından emperyalist emellerine bir haklılık ve meşrulaştırma aracı olarak da kullanıldığı ve güçlü oldukları için doğa kanununun gereğini yerine getirdikleri mesajını verdikleri de düşünülmektedir.

1.2. Hegemonya: Emperyalizmin Farklı Bir Biçimde Devamı

Hegemonya, hakim sınıfların, dünyaya yönelik bakış açılarını herkese benimsetmek için politik, ahlaki ve entelektüel egemenliğini kullanmaya, bunların yanı sıra bağımlı grupların menfaat ve ihtiyaçlarını şekillendirmeye yönelik başarılı olan girişimleri içermektedir (Carnoy, 2001: 257). Böylelikle hakim sınıfın karşı gruplar üstünde kaçınılmaz olarak uygulayacağı baskı anlamına gelen hegemonya, bunların yanı sıra idarenin olumlu tarafını da geliştirmektedir (Gramsci, 1986: 73).

Kapitalist iktidar yönetimleri toplumun büyük bir kısmı üzerinde baskı kurmak istemektedir. Bu doğrultuda toplumun güçlü olanlar tarafından kontrol altında tutulması, düşünce ve davranış biçimlerinin belirlenebilmesi için iktidar araçlarının kontrolüne sahip olan gücün hegemonyasını toplumsal alan üstünden başarması gerekmektedir. İktidara sahip olanlar tüm imkanlarını kullanarak toplumu şekillendirmeye ve kontrol etmeye çalışır. Hegemonya, en iyi, razı gelmesinin sağlanabilmesi olarak anlaşılır. Bağımlı bilinçlerin sertlik ya da güç kullanmadan inşa edilme sürecidir (Barrett'dan akt. Çoban, 2012: 5).

Emperyalist güçler, özellikle de günümüzde kitle iletişim araçları sayesinde faaliyette bulundukları ülkelerin vatandaşlarını etkileyerek, onların kendileri gibi düşünmelerini sağlamak istemektedirler. Böylelikle hem ekonomik alanda kazanmak, hem de dünyaya olan bakış açılarını ve kültürlerini karşı tarafa etkili ve meşru bir biçimde yerleştirmeyi amaçlarlar. Meşru kavramı ise, “kanuni, resmi, hukuki, izinli, ruhsatlı” anlamlarına gelmektedir. “Meşruiyet” ise kısaca “meşru olma, meşruluk, kanunilik” demektir (Wehr'dan akt. Şahin, 2013: 233). Kitle iletişim araçları ise meşruluklarını; halkla ilişkiler, propaganda ve algı yönetimi gibi kavramlarla elde edebilmekte, kitleleri amaçları doğrultusunda etkileyebilmektedir.

Halkla ilişkiler kavramı ile ilgili birçok tanım yapılmıştır. Halkla ilişkiler, belirlenen hedef kitleleri etki altına alabilmek için tasarlanmış planlı ve ikna etme amaçlı bir haberleşme çabasıdır. Halkla ilişkiler, toplumları etkisi altına alan söz, hareket veya hadiselerdir. Halkla ilişkiler, düşüncelerin istenilen neticeleri vermesi amacı ile değişik gruplara usta bir şekilde iletilmesi ve becerikli bir haberleşme oluşumunun ortaya çıkarılmasıdır. Halk tarafından kabul görececek hareketlerin ve karşılıklı haberleşme oluşumunun aracılığıyla halk oyunu etki altına alabilmek için girişilen planlanmış çabalardır (Gürüz'den akt. Nuerbiya, 2016: 7).

Halkla ilişkiler, toplum tarafından onay almak ve devam edebilmek için gereksinim duyulan faaliyetlerdir. Halkla ilişkilerin işlevlerine bakıldığında bir kısmının dolaylı olarak iktidarı, gücü ve kazancı elde etmek gibi farklı amaçlarla oluşturulan çalışmalara meşruiyet kazandırma açısından büyük önem taşıdığı görülmektedir. Halkla ilişkiler kapsamında yapılan faaliyetler sayesinde örgütler kendilerini ifade edebilme imkanı bulmakta, örgüte yönelik olumlu tutum ve davranışlar oluşturmak mümkün olmaktadır. Başka bir ifade ile halkla ilişkiler faaliyetlerinde bulunmak meşruiyet dayanağı olmakla birlikte, bu faaliyetler sayesinde örgütün sahip olduğu ve geniş kesimlerince kabul edileceğine inanılan meşruiyet kaynaklarını topluma duyurma, açıklama olanağı da yakalamaktadır (Biber, 2003: 46 - 47).

Ayrıca tüm bu süreçlerde karizmatik bir lidere ve onun amaçlarına karşı açıklanamayan bir güven söz konusu olmaktadır. Özellikle de kitle iletişim araçları ve görüntünün sayesinde bilinen beğenilerin, sevginin, bağlılığın çok daha ötesinde farklı bir çekim gücüne sahip olan karizmatik liderler, bu güçle yaptıklarını daha kolay meşrulaştırmış olurlar. Karizmatik lider kavramı, karizmanın liderlerin doğal bir özelliği olduğunu öne sürmektedir. Çünkü karizmatik liderler, sıradan beğenin, sevginin ve bağlılığın ötesinde kuvvetli bir etkiye sahiptirler. Bu etki, bağlılıkla beraber sevgiyi ve saygıyı da yanında getirmektedir. (Aykanat ve Yıldız, 2016: 202).

BÖLÜM 2

KURAMSAL ÇERÇEVEYE DAİR ARAŞTIRMALAR

2.1. Öteki Kavramı ve Kültürel Emperyalizm

Öteki “biz” den olmayan anlamlarına gelmektedir ve “biz”i düşünmenin ve anlamının, bizden olmayanlar anlamına gelen “öteki”ni düşünmeden mümkün olamayacağı açıktır. “Öteki” kavramı ise bizden bağımsız değildir ve “biz” tarafından kendi anlam dünyasının içinde üretilmektedir (Balcı, 2013: 15) Böylelikle hem kendi kimliğini inşa etmek hem de içinde bulunulan grubun kimliğini inşa etmek bir öteki’nin varlığını gerekli kılmaktadır. Ancak bu durum çoğu zaman, kimliğin oluşturulma sürecine etki ederken öteki’nin olumsuzlanması ile gerçekleşmektedir (Bezirgan Arar, 2009: 2)

Andre Gide, 1910’lu tarihlerde İstanbul ve Konya’yı gördükten sonra günlüğüne düşmüş olduğu notlarda, “Buraları gördükten sonra dünyadaki yegane medeniyetin bizim, yani Avrupa ve bhusus Fransız medeniyetimiz olduğunu tekrar anladım” demiştir. Gide’in görüşleri ırkçı Avrupa- merkezçiliğinin bir tezahürü olarak değerlendirilebilir (Kalin, 2006). Giden’in Yunan medeniyetinden başlatıp Avrupa’ya getirdiği bu değerlendirmesinde Türk, Osmanlı ve Müslümanları, Batı’nın üstünlüğü ve estetik zarafeti karşısına bir “öteki” olarak konumlandırmaktadır. Bu tutumla Gide’in kültürel ırkçılığının, birden fazla medeniyetin var olma imkânını ortadan kaldırdığını belirten Kalın (2016),’a göre onun Doğu’yu egzotik bir nesne olarak değerlendirmesi, Doğulu Türklerin kültürlerine dair olumlu sözler söylemesine fırsat vermemektedir. Avrupa merkezçiliği tarafından klasik bir şekilde öne sürülen tasvirlerin bir benzeri olan bu sözler dönemin Avrupalı aydınları tarafından Batı emperyalizmine sunulan fikri ve estetik katkıdan öteye geçememektedir. Osmanlı’yı parçalara bölen, İslam ülkelerini sömürgeleştiren, Afrika Kıtasından Hindistan’a kadar dünyanın dört bir yanından kölelere sahip olan Avrupalıların uygarlıktan, kültürel üstünlükten, estetikten ve insani gelişmişlikten bahsetmesi, tarihin acı çelişkilerinden biri olarak değerlendirilmektedir.

Topluluğun sınırları ise semboller aracılığıyla çizilip ayrıştırılmaktadır. Bu sınırın dışında kalanlara yönelik algı da yine semboller tarafından gerçekleştirilmektedir. Lakin

bu durum da sınırın dışında kalan “öteki”nin yalnızca yüzeysel bir biçimde kavranmasına neden olmaktadır. Böylelikle “biz”e atfedilen kusursuz özellikler karşısında ötekine yönelik klişe fikirler ve önyargılarla yaklaşılır (Balcı, 2013: 17) Öteki’nin icadı da, bu ihtiyaçları karşılamaya yönelik bir stratejidir. Bu kapsamda “ben/biz” ve “öteki” arasındaki ilişkiler de ulus kimlik/devlet, yabancı düşmanlığı, ırkçılık, ayrımcılık gibi süreçler içinde değerlendirilmektedir (Bezirgan Arar, 2009: 3)

Kültürel emperyalizm ise bu doğrultuda yabancı bir kültürün değerlerini ve alışkanlıklarını, yerli kültürün varlığına rağmen yaymak ve yüceltme isteğiyle ekonomik ve politik gücünü kullanması şeklinde tanımlanmaktadır (Tomlinson, 1999: 14). Kültürel emperyalizme yönelik tezler, Batı’nın kültürel egemenliğini kurmak ve Batı kültürünü kitlesel medya vasıtasıyla yaygınlaştırma yoluyla takviye edilmiştir. Bunun sonucunda “Kültürel emperyalizm” medya ürünlerinin ve hizmetlerinin Batı kaynaklı sanayileşmiş ülkelere tek yönlü bir şekilde Üçüncü Dünya ülkelerine akışıyla o ülkelerin kültürlerini, ahlakını zayıflatmıştır. Özellikle de 1960’lar ve 1970’lerden bu yana medyanın küreselleşmesi ve medyanın ulusal yerel kültürlere tesirini açıklamak için tercih edilen ana çerçeve olmuştur (Banerjee’den akt. Akça, 2008).

Kültürel emperyalizm; arabalardan, dizilere, sinemadan, kitaplara, yemeklerden kıyafetlere kadar birçok kültür alanını etkilemiş, önceliğini de en fazla tercih edilen ve tüketilen popüler kültür alanlarına yöneltmiştir. Faaliyetlerinin sonuçları ülkeler arası farklılık göstermekle birlikte, genel olarak Kültürel emperyalizmin işleyişi değişiklik göstermemektedir. ABD’nin NPQ dergisinde editörlük yapan Nathan Gardels, derginin Türkiye’de yayınlanan ilk sayısında kültür emperyalizmine dair, “ABD, CIA ya da orduyla giremediği ülkelere MTV ve Hollywood’u göndermektedir.” açıklamasında bulunmuştur (Saydam, 2014). Kitle iletişim araçları adı verilen radyo, televizyon, gazete, internet, sinema vb. mekanizmalar kişinin genel ve siyasi kültürünü etkileyici faaliyetlerde aktiftir. Öyleyse medya, tek tek bireylerden yola çıkıp toplumun tamamına erişerek emperyalizmin bütün sosyal kurumlara ve sosyal yapıya egemen olmasında etkili bir faktördür (Türkkahraman, 2000: 36).

Kültürel emperyalizm, Batı merkezlidir. “Yani, Batı teknolojisi, sermayenin

tekelleşmesi, tekniklerin yoğunlaşması, Batı toplumlarında gelişmiş emeğin yoğunlaşması ve Batı toplumlarının öyküleri ve görselliği: Bunlar, bu küresel kitle kültürünün de güç kaynağı olmayı sürdürüyor.” Böylelikle, küresel kitle kültürü Batı odaklı ve her zaman İngilizce konuşmaktadır (Hall, 2014: 140). Bu şekilde “İngiliz bakışı” her şeyi görmekte ancak birşeylere bakanın kendisi olduğunu anlamakta başarılı olamamaktadır. Görüş alanını kendisiyle sınırlı hale getirir. Kendisini merkeze yerleştirir ve kendisinin nerede durduğunu, ne olduğunu bilir ve kendisi dışında kalan ne varsa bunlara göre yerleştirir. İngiliz kimliğinin en başarılı yönü, sadece kolonileştirdiği ötekileri değil, diğer herkesi kendi bakış açısına göre yerleştirmiş olmasıdır (Hall, 2014: 134).

Kültürel emperyalizmin esası, Çek yazar Milan Kundera’nın “Gülüşün ve Unutuşun Kitabı” isimli eserinde şu şekilde anlatılmaktadır: “Bir halkı tasfiye etmenin ilk adımı, dedi Hubl, onun belleğini silmektir. Kitaplarını, kültürünü, tarihini imha et. Sonra başka birilerinin yeni kitaplar yazmasını, yeni kültür imal etmesini, yeni bir tarih icat etmesini sağla. Çok geçmeden bu ulus, şimdi ve geçmişte ne olduğunu unutmaya başlayacaktır. Bu unutuş, çevresindeki dünyada daha da hızlı gerçekleşecektir” (Kundera’dan akt. Balay, 2016). Tüm bunların yanı sıra Tomlinson (1999: 41-42), kültürel emperyalizmden bahsetmenin dört yolu olduğundan bahsetmektedir. Bunlar; medya emperyalizmi olarak kültürel emperyalizm, milliyet söylemi olarak kültürel emperyalizm, küresel kapitalizmin eleştirisi olarak kültürel emperyalizm ve modernliğin eleştirisi olarak kültürel emperyalizmdir.

Emperyalizmin son yıllarda kitle iletişim araçları ile yeni bir görünüm aldığı ve Batılıların çıkarları doğrultusunda ekonomik, kültürel ve siyasal uyum içerisinde olduğu ve bu konular doğrultusunda uzlaşmış oldukları görülmektedir (Alankuş’dan akt. Akça, 2008).

2.2. Algı Yönetimi ve Propaganda

Algı yönetimi; ikna etmek, inandırmak ve yönlendirmek amacıyla, hedef kitlede istenilen tutumları gerçekleştirmeye veya mevcut olan tutumları değiştirmeye yönelik

sürdürülen iletişim çalışmalarını içermekte ve tüm bu süreçte somut neticeler almayı istemektedir. Algı yönetiminde uzun süreli ve kalıcı etkiler bırakabilmek amaçlanmaktadır (www.dunya.com, 2014). İngilizler tarafından ise algı yönetimi; stratejik psikolojik harpler, stratejik aldatma, sivil görevler ve kamu görevleri kavramlarının toplamlarından oluşmaktadır (Çetin, 2011: 31). Temelinde de ikna etme ve inandırma çalışmaları bulunmaktadır. Bu nedenle gerek bireyler, gerekse de örgütler açısından hedef kitleleri etki altına alabilmek için bu yöntem tercih edilmiştir (Öksüz, 2013: 12).

Algı yönetimi, özellikle devleti yönetenler tarafından kamuoyunu etkileyip, ikna etmek amacıyla kullanılmış, zamanla siyasetçiler için olmazsa olmaz araçlardan birisi haline gelmiştir. Örneğin, Irak'ın işgal edilmesinden önce ABD Başkanı Bush insanları ikna edebilmek için, Irak hükümetinin elinde kitle imha silahlarının olduğunu ve bu bilgilerin istihbarat teşkilatları tarafından da kesinleştirildiğini, eğer onlarla mücadele edilmezse o silahların Irak'ın komşularına ve dünya güvenliğini tehlikeye sokacağına dair bir algı oluşturmuştur. Böylelikle Irak'a yapılacak müdahale ve sonrasında yaşanacakların toplum nezdinde “barış için” “dünya güvenliği için” ve “Amerika için” olacağına inandırılmıştır. Ancak Irak'ın işgali sonrası kitle imha silahlarına dair raporların doğru olmadığı görülmesine rağmen kimse o silahların nerede olduğunu sorgulamamıştır (Çevik, 2011). Algı yönetimi, hedef kitlenin neye nasıl anlam yüklediğine bağlıdır. Kişi, algıladıkları doğrultusunda tepkide bulunduğundan dolayı, algı yönetimi ile kişinin davranışları yönlendirilebilmektedir (Tutar, 2008: 208).

Algı yöneticileri başarılarının arkasında yatan etkenleri şu öğütlerle açıklamaktadırlar:

- 1) Çabalarınızı etkileyen grupları belirleyin.
- 2) Sizi ötekilerden ayıracak iki ya da üç tema belirleyin. (Eğitim, kültür veya yerel)
- 3) Belirlemiş olduğunuz temaları merkeze alan politikalar geliştirin.
- 4) Ana iletişim tekniklerinden faydalanın, var olan algıları analiz edin.
- 5) Algılama ve algılanmanın manasını, mesajlarını ve içeriğini her zaman düşünün.

- 6) Mesajlara, iletişim sürecinde tesir eden farklı eğilimleri düşünün ve algıları etkin bir şekilde yönetme yeteneğini elde edin.
- 7) Diyaloğu geliştirmeye çalışın. Diyaloğun etkin iletişimi ve anlayışı artıran ana unsur olduğunu unutmayın (Stupak'tan akt. Özer, 2012: 159).

Algı yönetimine maruz kalarak duyguları ve istekleri değiştirilmek istenen bireyler, algılanana dair ne kadar fazla bilgiye sahip olurlarsa, yanılgı ihtimalleri o kadar az ve gerçeğe yakın olacaktır. Algılananla alakalı eksik bilgiler olması durumunda, bireyin kandırılma olasılığı da yükselecektir (Güney, 2015: 92). Ancak algı yönetimi sürecinin açık ve kesin bir biçimde gerçekleştirildiğini düşünmek yanılgıya neden olabilir. Çünkü düşüncelerimizi ve bildiklerimizi etkileyen kuvvetler her zaman açık olmazlar ve ne anlama geldiklerini veya ifade ettiklerinin ne anlama geldiğini veya söylediklerinin ne anlamının olduğunu açığa çıkartmaya gerek duymazlar (Schechter'den akt. Özer, 2012: 160)

Sun-Tzu, "Savaş Sanatı" adını vermiş olduğu eserinde algı yönetimine dair bir takım önerileri ise şu şekilde vermektedir;

- 1) Düşman olduğunuz devletlerde olumlu olarak bilinen şeyleri gözden düşürün.
- 2) Düşman devletlerin yöneticilerinin başarılarını küçük göstererek şöhretlerine gölge düşürün ve zamanı geldiğinde kendi halklarının onları küçümsemelerini sağlayın.
- 3) Adi ve zalim insanlarla ortaklık kurmaya çalışın.
- 4) Düşman halkların kendi içlerinde olan problemlerini ve çatışmalarını yayın.
- 5) Düşmanlarınızın gelenek ve göreneklerini gülünç bir hale getirin (Tarhan, 2016: 35)

Çinli General Sun-Tzu'un binlerce yıl önce söylediği "Mükemmellik yüz savaşın hepsini kazanmak değildir. Asıl yetenek düşmanlara hiç savaşmadan boyun eğdirebilmektir." felsefesi, başka bir bakış açısıyla tekrar gösterime sokulmaktadır (Öksüz, 2013: 13). CIA eski başkanı Allen Dulles 1953 yılında yapmış olduğu bir konuşmada, gerçek hedefin insanların bilinçlerindeki savaştan galip çıkmak olduğuna

değirmiştir. Bu savaşı ilk aşamasında propaganda, siyasetten uzak tutma ve sansür yoluyla kitlesel sindirmeyi sağlamak amaçlanmıştır. İkinci aşamada ise bireylerin beyinlerinin kazanılmasına odaklanılmıştır. Beyinlerin kazanılmasıyla; zihinleri kontrol edebilme, ideolojileri değiştirebilme ve birçok Mançurya Kobayı'nın yaratılması mümkün olacaktır (Sayın, 2006: 157). Böylelikle algı yönetimi aracılığıyla toplumlar daha rahat yönetilebilir. Medya ve global sinema sektörü algı yönetiminin en etkili araçlarındandır. Algıya sahip olarak özgür iradeyi ortadan kaldırmakta ve toplumları uzaktan kumanda ile yönlendirilebilen yığınlara dönüştürmektedir (Çağlar, 2013: 36-37).

Propaganda ise; semboller, sözler, hareketler, mimikler, görüntüler, müzikler ile kişilerin düşüncelerine, davranışlarına, tutumlarına, amaçlarına bazı yapay araçlar ve manevralarla etki edebilmektir (Dönmezer, 1982: 397). Özellikle de İkinci Dünya Savaşı yıllarında sinemada propagandayı ustaca kullanan Joseph Goebbels, propagandanın işlevinin sadece düşünceleri değiştirmek olmadığını, asıl kitleleri etkileyerek onları sıraya sokmak olduğundan bahsetmiş, propagandanın görevinin, uygun ortam bulunduğu vakit faaliyetlerin tümünü gizleyerek bireyin çevresini yürütülen hareketin dünya görüşünü benimseyebilecek şekilde değiştirebilmek olduğunu söylemiştir (Doob'dan akt. Çevik, 2011). Goebbels, propagandayı ve algı yönetimini siyaset için faydalı bir alet olarak değerlendirmiş ve böylelikle toplumu kontrol altında tutabilmenin kolay olacağından bahsetmiştir. Ayrıca propagandanın amacı yalnızca kanaatleri değiştirmek değil, kitleleri etkileyerek onları istenilen yöne doğru yönlendirmek ve böylece bireylerin uygun görülen düşünce tarzını kabullenmelerini sağlamaktır (Çevik, 2011).

Hitler, sinemanın kullanımı konusunda Goebbels'e itimat etmiştir. 1933 yılında kendisini sanatçı olarak gördüğünü ifade eden Goebbels, sanatın ve sanatçıların görevinin biçimlendirmek, toplumları şekillendirmek, hastalıkları kovmak ve sağlık için özgürlük yaratmak olduğundan bahsetmiştir (Teksoy'dan akt. Keşaplı, 2013). Yine aynı tarihte sinemacıların katıldığı bir toplantı düzenlemiş ve onlardan Alman ulusunun üstün özelliklerini ve Alman askerlerini öven filmler çekmelerini istemiştir. Devletin tüm olanaklarını kendilerini destekleyen sinemacılara veren Goebbels, sinema filmlerini

halkı hayati bir savaşa hazırlayacak önemli bir silah olarak görmüştür. Özellikle çocuklara ve gençlere daha çok önem veren Nazi ideolojisinin devamı için halk nezdinde propaganda filmleri istenen etkiyi yaratmıştır (Keşaplı, 2013).

1935 yılında ise “İradenin Zaferi” adı verilen filmde, Hitler’in uçakla adeta göklerden gelen bir kurtarıcı olarak bulutlar arasından yere inmesi, arabanın içinden halka selam vermesi ve miting alanında Nazi askerlerine ve halka yönelik yaptığı konuşmalar gösterilmektedir. Büyük bir iktidar desteği ve döneminin en iyi şartlarıyla çekilen film, kurgusu ve müzikleriyle seyirciler üzerinde etkili olabilmeyi amaçlamıştır. Filmin yönetmeni Leni Riefenstahl, 1935 yılında yazmış olduğu kitabında mitingin olağanüstü güzellikte olmadığını, aksine harika bir propaganda filmi olarak planlandığından bahsetmiştir. Mitingde yer alan kutlamaların, gösterilerin, yürüyüşlerin, gruplar arasındaki boşlukların mimarisinin ve hatta stadyumun bile kameralara uygun olarak tasarlandığını belirtmiştir (Sontag’dan akt. Keşaplı, 2013).

2.3. Kültür Endüstrisi Kuramı

Kültür endüstrisi; popüler kültür ile birlikte radyo, televizyon, sinema, edebiyat, gazete, dergi gibi popüler kültür unsurlarını ve popüler müziği ortaya çıkaran bütün faaliyetlerin gerçekleştirilen kültürel organizasyonlar sonucu standartlaştırılmasını ifade etmektedir (Özkul’dan akt. Poyraz ve Özalp, 2016: 375). Böylelikle gerçek olmayan, sahte bir kültür ortaya çıkmakta ve kültür endüstrisi aracılığıyla sahte olan, gerçek olanın yerine konulmaktadır (Adorno, 2007: 61).

Kültür endüstrisi, yönelmiş olduğu milyonların bilinçleri ya da bilinçsizlik seviyeleri üzerinde inkar edilemez bir şekilde saptırma yaparken, kitleleri birincil değil ikincil olarak görmekte ve onları sistemin eklentileri olarak değerlendirmektedir. Hedef kitle, kültür endüstrisinin kendisine inandırmaya çalıştığı gibi kral değildir; “kültür endüstrisinin öznesi değil, nesnesidir.” Kendisini kültür endüstrisine adapte etmiş olan ‘kitle iletişim araçları’ terimi ise en başından vurguları zararsız olana yönlendirmektedir. Ön planda kitleler ve iletişim teknikleri söz konusu değildir, öne çıkarılmak istenen onlara üflenecek olan ruhtur, efendilerinin sözcüleridir (Adorno,

2007: 110).

Günümüzde ise sinema, televizyon ve radyo artık birer sermaye, ticaret ve alışveriş sağlayan araçlar konumunda bulunmaktadır. Özellikle de Hollywood sineması bu konuda en başarılı örnek olarak sunulmaktadır. Böylelikle kültür endüstrisi, gücünü yaratılan ihtiyaçlardan ve onların birlikteliğinden almaktadır. Yani kültür endüstrisinin güçlü kalabilmesi için tüketilerde devamlı ihtiyaç hissi uyandırılması gerekmektedir. Eğlence ise geç kapitalizm şartlarında bu çalışmaların bir uzatılması olarak görülmüştür. Bu bağlamda sinema ya da televizyon da aslında bu çalışmaların birer uzantısı görevini üstlenmişlerdir (Horkheimer ve Adorno, 1996: 26-27). Özellikle de Amerikan televizyon endüstrisi, Hollywood sineması bu işleri çok başarılı şekilde yapmaktadır. Gerçekte egemen sınıfın düşüncelerini ve değerlerini yansıtan bu büyük endüstriler, sanki kendisine bağımlı olan kitlelerin amaçlarına hizmet ediyormuşçasına bir yanılgıya sebep olabilmekte, sisteme gelebilecek tepkileri etkisiz hale getirmekte ve en iyi düzenin gösterdiği düzen olduğuna dair bir inancı ve algıyı yerleştirmekte; lüksün, şatafatın, gösterişin, görüntü, marka ve simgelerin çekicili cazibesini özümseyebileceğimiz olumlu yönelimlerin, özendirici sözlerin, sıradan bir gerçeklik olarak aktarılmasında önemli rol oynamaktadır (Aytaç, 2004: 120).

Kültür endüstrisi kavramı ile uluslararası sermayenin her şeyi tarif etme gücü vurgulanmaktadır. Yetkileri artan egemen güçler artık bu güçlerini saklamayı gerekli görmemektedir. Sinema ve radyonun sanatmış gibi davranması gerekmekte, ikisi de açıkça bir iş kolunun parçaları olarak işlemektedir. Genel olanın özel olanla aldatıcı benzerliği ve tekelleşme altında bütün kitle kültürünün özdeşliği söz konusudur (Kejanlıoğlu, 2005: 185).

Tekelleşen şartlarda tüm kitle kültürü kendi içinde aynıdır ve bu kültürün yapısı, yani tekelleşme tarafından üretilen kavramsal ana hatları belirmeye başlamaktadır. Dümenin başında olanlar, tekelin mevcudiyetini duyurmamak konusunda artık endişe taşımamaktadır; öyle ki varlığı itiraf edilirken ne kadar utanmaz olunursa kuvveti o derece artar. “Sinema ve radyo ise günümüzde kendilerini sanatmış gibi göstermek zorunda değildir.” Diğer işlerden farklı olmadıkları gerçeğini, isteyerek ürettikleri

saçmalıkları yasallaştıran bir ideoloji olarak kullanırlar (Adorno, 2007: 48).

Adorno, (2007: 51) kültür endüstrisinde herkes için uygun bir şey bulunduğunu ve böylelikle bu işlemlerden kimsenin kaçma fırsatını bulamadığını söylemekte ve tüketicilerin, araştırma kuruluşlarının çizdiği ve propaganda maksadıyla yararlanılanlardan ayırt edilemeyen haritalarda kırmızı, yeşil ve mavi bölgelerde farklı gelir gruplarına göre bölünerek birer istatistik malzemesine çevrildiklerini belirtmektedir. Böylelikle herkes kendiliğinden, önceden birtakım işaretlere göre belirlenmiş düzeyine uygun davranmakta ve belli başlı tüketici çeşitleri için üretilmiş kitlesel üretim kategorilerinden kendine uygun olanına yönlendirilmektedir. Tüm bunların neticesinde, kültür endüstrisi ile kapitalizmin zorbalığını yaygınlaştırmak ve insanların kültürel anlatımlarını tüketilebilen mallara çevirmek için gelişen teknolojiye dayanılmaktadır (Mutlu, 2005: 227).

2.4. Yetiştirme Kuramı (Kültürel Göstergeler ve Ekme Kuramı)

Yetiştirme Kuramına göre, televizyon karşısında fazla vakit geçirenler televizyonun en ortak ve tekrarlanan mesaj ve derslerinden gelen bir bakış açısına sahip olacaklardır. Kuram, televizyonun hayali dünyasıyla sınırlı kalmanın uzun dönemli toplam rolünü sorgulamaktadır (Morgan ve Shanahan'dan akt. Özer, 2005a: 77). Yetiştirme kuramının söz konusu bu varsayımı, korku ve şiddet hakkındaki araştırmalar için doğru bir alan sunmaktadır. Yapılan bu çalışmalarda, televizyonu fazla izleyenlerde büyük oranda mağdur edilme endişesi; ötekilere karşı güvensizlik; dünyanın tehlikeli bir yer olduğu algısı; geleceğin meçhul ve zor olacağı inancı ve yabancılaşma belirlenmiştir (Signorielli'den akt. Taylan, 2011a: 357).

Yetiştirme kuramı, seyircilerin toplumsal gerçeklik algıları ile televizyon yayınlarında en çok tekrarlanan ve yayılcı görüntü ve ideolojilerin birbirleriyle olan ilişkilerini incelemektedir. Yetiştirme kuramı, televizyon karşısında büyümenin ve yaşamının tüm neticelerine yoğunlaşmaktadır (Özer, 2005b: 3). Televizyon karşısında çok fazla vakit geçirenlerin, televizyon dünyasından gelen mesajlara ve oradan yansıtılan inanış ve algılara inanacaklarını öne süren (Potter'dan akt. Taylan, 2011b: 49) yetiştirme kuramı, televizyonu toplumsallaşmada büyük alanlarda etkili olan önemli bir etken olarak

değerlendirir; modern toplumlarda bireyler, dünyaya dair tecrübelerinin önemli bir kısmını televizyondan almakta ve gerçekliğe dair algılarını, kitle iletişim araçları aracılığıyla sağlanan mesajlardan oluştururlar. Televizyon, dünya çapında sahip olunabilirliğinden, büyük kitlelere ulaşmasından ve genel kullanımından ötürü merkezi önem arz etmektedir (Rossman ve Brosius'dan akt. Taylan, 2011b: 49).

George Gerbner'in ABD'de geliştirdiği yetiştirme kuramına göre, televizyon tarafından yansıtılan dünya, gerçekte gördüğümüz ve içinde yaşadığımız dünyadan farklıdır ve televizyon, onu çok fazla seyredenlerin dış dünyayı algılamalarını yüksek oranda etkilemeyi başarmaktadır (Özer'den akt. Yalçın, 2012: 26). Yetiştirme kuramına göre insanlar, bildiklerini ve düşündüklerini bireysel ya doğrudan elde ettikleri deneyimlerle değil, anlatmış oldukları ve duydukları hikayelerle elde etmektedirler. Önceleri hikayeler yüz yüze anlatılırdı ancak günümüzde hikayeler televizyon sayesinde anlatılmaktadır. Böylelikle televizyon, merkezi konumda yer alıp, hikaye anlatıcı pozisyonunda bulunmaktadır (Gerbner ve Gross'dan akt. Yalçın, 2012: 27). Televizyon tarafından anlatılan hikayelerle, seyircilerin toplum algısına şekil vermekte, televizyonda gösterilen dünyanın az ya da çok gerçek dünyanın aynısı olduğu fikrini yerleştirmek ve bireylere, dünyada işlerin nasıl olduğuna dair inançlar ve varsayımlar öne sürmektedir (Çöloğlu'dan akt. Yalçın, 2012: 27).

Gerbner, 1960 yılında Lasswell'in geçmiş dönemlerdeki araştırmaların hesabını yaparak elde etmiş olduğu sonuca bağlı kalıp, medyanın bir kültürde var olan tutumları ve değerleri kendi bakış açısına göre "ekip geliştirdiğini" (yetiştirdiğini), böylelikle bir kültürde "birleştirici konumda" olduğuna dikkat çeker. Gerbner'e göre, kitle iletişimi toplumsallaştırıcı casus olarak vazife alır ve televizyon hakikatının seyircide "ekilmesi" (yani televizyonun gösterdiği hakikatın seyircilerde etkili olması) seyretme yoğunluğuyla olumlu bir ilişki içerisinde. Çok fazla televizyon seyreden seyircilerin "gündelik hayatın gerçeklerini" anlamlandırmasında televizyonun gösterdiği hakikatler etkili olmaktadır. Seyirciler televizyon dünyasının kültürel dokusunda var olan anlamları içselleştirmeye yatkındırlar, çünkü televizyonu genel olarak seçime bağlı olmayan bir biçimde ve programa göre değil, saatlere göre kullanmaktadırlar (Gerbner'den akt. Erdoğan, 1998). Çok fazla izleyenler üzerinde etkisi çoktur; az

izleyenlerin ise diğ er enformasyon kanallarını kullanmaları fazladır; genç seyircilerin ve yalnızlık durumunda olanların üzerinde “ekme” etkisi daha fazla olmaktadır (Hawkins ve Pingree’den akt. Erdoğan, 1998).

Kitleler üzerinde etkisi olan televizyon ve sinema aracılığıyla yansıtılan görüntülerle kendi kimliğini inşa eden ve konumunu belirlemek için de öteki’nin varlığına ihtiyaç duyan emperyalist gelenek, tüm bunları yaparken ötekiye dair olumsuz izlenimler bırakacak söylemlerde ve temsillerde bulunmaktadır.  tekiye yönelik temsiller ise kültürel emperyalizme dair fikri katkılarda bulunmakta, ayrıca algı yönetimi ve propaganda gibi kavramlarla kamuoyunu etkileyerek, ikna etme amacı gözetmekte ve bir takım görüntüler ve sözlerle de izleyicilere yapay araçlarla etki ederek kitleler üzerinde etkili olabilmektedir.

BÖLÜM 3:

IAN FLEMING VE JAMES BOND

İkinci Dünya Savaşı sonrasında ABD-SSCB odaklı iki kutuplu dünyada İngiltere'nin ön planda yer alacak gücü kalmamıştır. Böyle bir ortamda adeta Tanrı Zeus gibi bir baba (Fleming) ve Herakles gibi bir oğul (Bond) ortaya çıkmıştır. Fleming tarafından Bond'un yaratılışı, Olimpos Dağında bulunan Zeus'un Herakles'in doğumu esnasında söylediği gibi Perseus soyundan gelenleri yönetecek bir çocuk doğacak açıklamalarına benzer şekilde gerçekleşecektir (Graves, 1955). James Bond karakterinin, İkinci Dünya Savaşından sonra emperyalist gücü azalan ve dünyanın yeni süper gücü olarak ABD'nin ön planda yer almasıyla politik ve ekonomik alanlarda arka planda duran İngiltere'nin hayal kırıklığı için bir teselli ve akıllarda tekrar kuvvetli bir imparatorluk algısı yaratma isteğiyle tasarlandığı düşünülmektedir. Fleming tarafından tanrısal bakış açısı ile tasarlanan Bond karakteri, Campbell (2013:171)'ın insan kahramanının aldırışsızlığın ve korkuların ötesine geçmeyi başararak erişebileceği tanrısal halinin bir benzeri gibidir. Tanrı Fleming tarafından hayat bahşedilen oğul Bond'da, Zeus'un oğlu Herakles gibi; kötülere ve verdikleri sözleri tutmayanları cezalandıran, insanların yaşadıkları fenalıkları ve içinden çıkılması güç durumları alt edip yok eden bir kahramanlık timsali haline getirilmiştir (Flaceliere-Devambez'den akt. Demirtaş ve Pınarcık, 2016: 67). Kahramanın dünyaya geldiği yer ya da insanların içinde hayatını sürdürdüğü devleti ise, dünyanın orta yeri yani merkezi konumunda yer alacaktır. Bir yer altı kaynağından su kabarcıklarının çıkması gibi, kâinatın şekilleri de kaynaktan dalga dalga yayılacaktır (Campbell, 2013: 366).

Emperyalist isteklerle 1953-1966 tarihleri arasında Fleming tarafından yazılan on iki James Bond romanı da Herakles'in ya da popüler kültürde bilinen ismiyle Herkül'ün üstlenmek mecburiyetinde olduğu on iki vazife gibidir. Bu vazifelerin sonucunda Bond bir anlamda İngiltere'nin başka devletlere kaptırdığı denizaşırı topraklara yönelik yürütmeye çalıştığı siyasetin hem kağıda, hem de sinema perdesine yansımaları olmuştur. Böylece Bond aracılığıyla İngiliz emperyalizmini canlandırmak için yeni bir girişim başlatılmıştır (Dyer, 2015). Her serüvenin sonunda son sözü Zeus (Fleming/Bond) söylemektedir ve hiç bir şey onun için gerçek bir tehdit değildir. Olimpos'un diğer

tanrıları da ondan çekinmektedir çünkü o tanrıların en kuvvetlisidir (Burkert, 1985: 126). Ayrıca Zeus (Fleming/Bond) tüm insanların da babasıdır ve adaletin bütün iplerini ellerinde tutmaktadır, yaptıklarını kimseye açıklama mecburiyetinde değildir. Zeus daima başarılı olur ve her işin sonunda kazanç elde eder (Burkert, 1985: 129).

Bond'un hedefinde olan kötüler, kendi kalplerini temizlemek yerine dünyayı tehdit etmeyi seçmişlerdir. Bu nedenle Tanrı Devleti'nin (İngiltere) yasaları sadece topluluğundakilere uygulanırken, geri kalmış, cani, dinsiz, "yerli" ya da yabancı olarak görülüp komşu konumunda bulunanlara kahraman aracılığıyla ebedi bir kutsal savaş ilan edilmiştir (Campbell, 2013: 179). Tanrıların ceza verici ve iyileştirici güçleri vardır. Ayrıca, Zeus'un (Fleming/Bond) önemli görevlerinden birisi de adaleti tesis etmektir. Ancak, adalet dağıtırken düzeni de korumak zorundadır (Homer, 1924).

Campbell (2013: 381-382), tarafından yazılan ve Jicarilla Apaçilerinin kahramanı olarak bilinen Düşman Öldüren'in karakterini ve onun için söylenenleri günümüzde Bond'a uyarlırsak; herkesin dikkatlice ona bakıp, onun yolunu izlemesini, ötekilerin dediklerine kulak verilmemesini talep ettiğini görürüz. Bond'un sözlerini dinleyin, dünya sadece onun gösterdikleri gibidir, dünya onun anlattıklarıyla tarif edilebilir ve dünya onun yaptıklarıyla daha iyi bir yer olacaktır. Kim ona güvenirse, kim onun söylediklerini dinlerse uzun bir hayatı olacaktır. Kim onu dinlemez, kim onun hakkında kötü şeyler düşünürse ömrü kısa olacaktır. Bond'un sadece doğuda, güneyde, batıda veya kuzeyde olduğu düşünülmemeli, dünyanın tamamı onun vücudu gibidir. O, her yeredir. Yalnızca toprağın altında ya da yukarıda olduğu zannedilmemelidir. Yerin altının ve göğün tamamının onun vücudu olduğu bilinen bir gerçektir. O, her yeredir.

3.1. Ian Fleming'in Casusluk Günleri

Ian Fleming, Londra'nın varlıklı bir bölgesi olan Mayfair'de 28 Mayıs 1908 tarihinde dünyaya gelmiştir. Mayıs 1939 tarihinde Kraliyet Donanma İstihbarat Müdürü Tuğamiral John Godfrey'in kişisel asistanı olarak işe alınmıştır. (Lycett, 1996: 99). Fleming'in biyografisini yazan Lycett, (1996: 101-103)'e göre "Kendisine verilen bu görev için belirgin hiçbir özelliği yoktu." Fakat Fleming, Temmuz 1939 tarihinde

teğmen olarak göreve başlatılmış, birkaç ay sonra ise görevinde yükseltilmiştir. 1940 yılında ise Fleming, askeri operasyonlarda yer alan devletlerin coğrafyaları hakkında raporlar hazırlanması konusunda Kenneth Mason adında Oxford Üniversitesinde bulunan Coğrafya Profesörü ile iletişime geçmiştir. Hazırlamış olduğu raporlar arasında 1941 ve 1946 yılları arasında üretilen Deniz İstihbarat Bölümü Coğrafi El Kitabına kılavuzluk eden çalışmalar da vardır (Clout ve Gosme, 2003: 156).

İlerleyen dönemlerde Amiral Godfrey 1941 ve 1942 yılları arasında Goldeneye Operasyonunda yetkili kişi olarak Fleming'i görevlendirmiştir; Goldeneye, İspanya topraklarının Almanlar tarafından işgal edilmesi halinde istihbarat alanını korumak için tasarlanmış bir plandır. Bu noktada Fleming'in yapmış olduğu plan, Cebelitarık ile iletişime geçmek ve Nazilere yönelik yapılacak sabotaj operasyonlarını içermektedir (Lycett, 1996: 124–125). Fleming'in asıl yeteneği ise, Londra'dan yayın yapan radyoları propaganda için kullanması ve böylelikle düşmanların algılarını istenilen doğruda değiştirebilmesinden gelmektedir. Fleming, Almanca bilen spikerlerle yayına girmekte ve bu spikerlerin ordudan kaçan Alman askerleri olduğu algısını yaratmaktadır. Yayınların içeriklerinde ise Alman generallerin ağzından Alman askeri kuvvetlerine dair gerçek olmayan söylentiler yer alır. Ayrıca yapılan bu yayınlarda İngiliz ordusunun kuvveti ön plana çıkarılmakta, Alman generallerin ve liderlerinin imajını olumsuz etkileyecek haberler yapılmaktadır. Bu yayınlar, birçok cephede savaşan Alman ordularının moralini bozmakta, komutanlarına olan inançlarını azaltmaktadır. Fleming'in bu çabaları özellikle Fransa'da birçok askeri başarılarla neden olur, hatta Hitler'in yakın dostlarından Rudolf Hess'i bile kendi planlarına alet etmeyi başarır. Rudolf Hess'in astrolojiye olan ilgisini öğrenen Fleming; onu tesiri altına alıp, kendi saflarına çekebilmek için Nazilerin daima akıl danıştığı İsviçreli iki astrologu kendi yanlarına çeker. Neticede bu iki astrolog Hess'i felaketle sonuçlanacak bir hayatı olacağına, arkadaşlarına karşı çıkmazsa eğer büyük bir kötülük yaşayacağına ve en önemlisi Almanlara barışı sadece onun getirebileceğine ikna ederler. Sonuçta Rudolf Hess, İngiltere ile barış görüşmeleri yapmak amacıyla uçağıyla İskoçya'ya gider fakat orada tutuklanır. Hess'in İngilizlere vermiş olduğu bilgiler, Alman ordularının birçok cephede mağlup olmalarına sebep olmuştur (Akar'dan akt. Öge, 2014).

Ian Fleming'in yolu sonraki yıllarda Türkiye ile de kesişir ve 6-7 Eylül tarihlerinde

büyük olayların gerçekleştiği Beyoğlu İstiklal Caddesi'nde bulunur (Yalçın, 2009). O tarihlerde Türk hükümeti Dışişleri görevlileri, Londra'da Kıbrıs görüşmelerine başlamışken, Selanik'de yer alan Atatürk'ün doğduğu eve bomba atıldığı yönündeki haberler ilk olarak 6 Eylül 1955 gününün öğle haberlerinde radyoda duyulur (Koçoğlu, 2001: 25). Bu haberin duyulmasından sonra 6 - 7 Eylül 1955 tarihlerinde İstanbul'da bulunan Rumlara ve şehirde yaşayan diğer azınlıklara yönelen bir zorbalık ve yağma hareketi başlamıştır (Cumhuriyetin 75.yılı, 1998: 392). İngiliz casusu Fleming'in o günlerde İstanbul'da olduğu öğrenilince, Interpol toplantısında yer almak için İstanbul'da olduğunu söylemiştir ve toplantıya İngiltere Denizaşırı İstihbarat Teşkilatı adına katıldığını belirtmiştir. "Denizaşırı" istihbarat bölgesi Kıbrıs'ı da kapsamaktadır. Ayrıca Fleming, İstanbul'a Selanik'ten, Atatürk'ün bombalandığı öne sürülen evinin olduğu güzergah üzerinden gelmiştir. Halbuki Interpol toplantısı sebebiyle İstanbul'da olduğunu söyleyen Fleming toplantı salonuna gitmemiştir. Buna yönelik yapmış olduğu açıklamada ise, toplantıda 15 dakika bulunduğunu fakat daha sonra canının sıkılmasından dolayı seccade satın almak için dışarı çıktığını ve olayların o esnada gerçekleşmeye başladığını söylemiştir (Yalçın, 2009).

6-7 Eylül olayları gerçekleştikten sonra İngiliz Sunday Times Gazetesi "İstanbul'da büyük ayaklanma" başlığıyla bir haber yayınlamıştır. Haberin içeriği ise olaylara şahit olanların anlatımlarına dayanmıştır. Haberde imza yoktur ancak fakat üslubu Fleming'i akıllara getirmektedir. O dönemlerde İngiltere Dışişleri Bakanlığı aracılığıyla haber dairesinde çalışanlara verilen talimatta, basında İstanbul'da gerçekleşen 6-7 Eylül olaylarında İngiliz mallarının tahrip edildiği ve İngilizlerin yaralandığıyla ilgili haberler özellikle vurgulanmalıdır denilmiştir (Yalçın, 2009).

3.2. Ian Fleming'in Bond Tasarımı ve İlhamları

İkinci Dünya Savaşı'nda İngiltere Kraliyet Donanması'nın haber alma bölümünde görev yapan ve edinmiş olduğu tecrübelerle birlikte sahip olduğu anılarını edebiyat alanına taşıyan İngiliz yazar Ian Fleming 13 Nisan 1953 tarihinde ilk romanı Casino Royale ile İngiliz halkına ve dünyaya MI6 ajanı James Bond'u armağan etmiştir (Lycett, 1996: 244). Fleming, İkinci Dünya Savaşı sırasında Donanma İstihbarat Bölümünde görev

aldığı süre içinde karşısına çıkan çok sayıda kişiden esinlendiğini ve Bond için “savaş sırasında tanıştığım tüm gizli ajanlar ve komandoların bir bileşimi” açıklamasında bulunmuştur. Ayrıca ilham kaynağı olarak casusluk kariyerinin deneyimlerini kullanmış ve kitaplarda tanıdıkları ile akrabalarının da isimlerini kullanarak onları da yazdığı maceralara ortak etmiştir (Macintyre, 2008: 36). Bunlardan birisi de maceracı, gezgin ve gazeteci olarak bilinen kardeşi Peter Fleming’dir. İngiliz Şövalyelik Nişanı sahibi olan kardeş Fleming, Araştırma Bölümü Savaş Ofisi tarafından işe alınmıştır. Onun ilk görevi Japonlarla mücadele eden Çinli gerillalara yardımcı olacak fikirler geliştirmek olmuştur (Atkin, 2015: 24 - 26). Peter Fleming daha sonra Yunanistan ve Norveç’de düşman hatlarının gerisinde hizmet vermiş ancak 1942’den savaşın sonuna kadar geçen sürede ana hizmeti Yeni Delhi, Hindistan merkezli olan Güneydoğu Asya’da askeri aldatma operasyonlarından sorumlu dairenin bölüm başkanlığı olmuştur (Macintyre, 2008: 67- 68).

Bir diğer isim ise Patrick Dalzel- Job’dur. Deniz İstihbarat Başkanı ve İkinci Dünya Savaşında Komando olan Dalzel’in aynı zamanda başarılı bir dilbilimci, yazar, denizci, gezgin, paraşütçü, dalgıç ve kayakçı olduğu Fleming tarafından biliniyordur (Macintyre, 2008: 70). Sadece o da değil, Wilfred Dunderdale isimli İngiliz casusu ve istihbarat subayının da James Bond karakteri için Fleming tarafından temel alındığı ileri sürülmüştür (www.abc.net.au, 2000). Bu konuda İrlandalı Profesör Keith Jeffrey, James Bond karakterinin İngiltere tarafından tehdit olarak görülen Mustafa Kemal Atatürk’ü izleyen bir ajandan esinlenilerek yaratıldığını ve o ajanın da Dunderdale olduğunu ileri sürmüştür. Profesör’ün iddialarına göre Ajan Dunderdale, Fleming’in arkadaşıdır ve yıllar sonra o dönemdeki casusluk çalışmalarını Flemingle paylaşmış ve Bond romanlarının yazılmasına vesile olmuştur (Sıvış, 2010). Dunderdale zırhlı bir Rolls-Royce kullanıyor, el yapımı giysiler ve Cartier marka kol düğmeleri tercih etmektedir (Macintyre, 2008: 72). Dunderdale’in ayrıca çekici kadınlara ve hızlı arabalara karşı da büyük bir tutkusu vardır (Gardham, 2010: 15).

Bond karakteri için bir başka olası model Balkanlarda, İngiliz gizli servisi MI6 için çift taraflı ajan olarak çalışan Sırp asıllı Dusan Popov’dur (Chancellor, 2005: 54). Fleming; golf, kumar sevgisi ve takım elbise markası da dahil olmak üzere Bond karakterini onun

özellikleriyle donatmıştır. James Bond adı ise aynı adı taşıyan Amerikalı bir kuş bilimciden esinlenilerek ortaya çıkmıştır. Fleming bu konuda, “Tam istediğim gibi; bunun gibi kısa, romantik olmayan, Anglo- Sakson ve çok erkeksi bir isim istediğim aklıma geldi ve bu yüzden ikinci bir James Bond doğdu.” diye açıklama yapmıştır (Caplen, 2010: 21). 007 kod adına sahip Bond kısa sürede dünya çapında büyük ilgi uyandıran bir karaktere dönüşmüştür. Fleming, vefat ettiği 1964 senesine kadar James Bond’un merkezinde olduğu on iki roman ve iki öykü kitabı tamamlamıştır. Fleming, yazmış olduğu eserlerin film haklarını ise 1961 yılında ölümünden önce Eon Production şirketine devretmiştir. Böylelikle James Bond adını daha geniş kitlelere duyurma fırsatını elde etmiştir. Fleming, altıncı Bond romanı olan *Dr. No* (1958) ile 1962 yılında sinema seyircilerini de 007 karakteri ile tanıştırmıştır (Afat, 2012).

Kahramana doğum, hatta rahme düşme anından itibaren kendisini başkalarından öne çıkarabilecek güçler bağışlanmıştır. Kahramanın yaşamının tümü, bir olağanüstülükler geçidi olarak gösterilmiştir (Campbell, 2013: 348). Fleming’in tasarımına göre de Bond; hayatı boyunca para sıkıntısı çekmemiş, Cambridge Üniversitesinde ve soylu ailelerin gittiği Eton okulunda eğitim görmüştür. Daima vazifesine sadık olan Bond için arkadaşlık ilişkileri arka planda kalmış, vazifenin başarıyla sonuçlanması için gerekli görülürse onları arkada bırakmaktan hiç bir zaman kaçınmamış, ilk olarak kendisine kaçış yolları bulmaya çalışmıştır. Ayrıca gündelik yaşamın getirdiği problemlerle asla karşılaşmayan, vazifede olmamasına rağmen sahip olduğu kimliğinin avantajı ile en iyi otellerde konaklayan, pahalı içkileri içen, lüks arabalara binen ve daima en yeni teknolojik aletlere sahip olan Bond sınırsız kaynaklara sahip bir yaşam biçimine sahiptir (Olçay, 2017).

En yeni teknolojik aletler de her macerasında Bond’a eşlik ederler ve Bond’u içine düşmüş olduğu tehlikeli durumlardan kurtarmayı başarırlar. Aynı şekilde, Bond da teknolojik bir alet gibi tasarlanmıştır. Kendisine ihtiyaç duyulduğunda vazife için çağrılır ve vazife başarıyla sonuçlandığında tekrar kabuğuna çekilerek yenilerini beklemeye başlar (Olçay, 2017). Böylelikle Bond, iyi ve kötünden ziyade bir makine olarak gösterilmektedir (Landa, 2014). Ajanlar görevleri esnasında açığa çıkmaktan, gitmiş oldukları devletlerde vazifelerini tamamlayamadan sınırdışı edilmekten ya da

hapishaneye atılmaktan çekindikleri için kimliklerini saklamayı tercih ederken, Bond tüm bunların aksine kimliğini açıklamaktan sakınmaz, ajan gibi değil de adeta resmi bir devlet görevlisi gibi hareket eder. İngiliz kimliği ve MI6 ajanlığı gittiği yerlerde dokunulmazlığa sahip gibidir (Olçay, 2017). Bu durumun vermiş olduğu güvenle de gitmiş olduğu ülkelerde rahatlıkla hareket eden Bond, görevini tamamlayabilmek için kendisine engel olmak isteyen insanları kolayca öldürmekte ve yabancı bir şehirde herhangi bir çekince göstermeden ortalığı dağıtabilmektedir.

3.3. Bond Filmlerinin Yapısı ve Amaçları

Bond romanlarının ve daha sonra romanlardan uyarlanarak çekilen filmlerin çok fazla ilgi görmesini dikkat çekici olarak değerlendiren Umberto Eco, Bond hikayelerinin aslında birbirine yakın senaryolar üzerinden kurgulandığını belirtmiş ve dokuz hamleden oluşan bir satranç oyununa benzetmiştir (Bilgin'den akt. Arslan ve Köse 2010: 295).

1. İngiliz gizli servisinin başkanı Bond'a gizli ve zor bir vazife verir,
2. Bond, kötü karakterle bir araya gelir,
3. Bond, kötülere ilk saldırıyı gerçekleştirir veya tam aksi yaşanır,
4. Bond ve kadın tanışır, kadın genç ve dikkat çekicidir fakat kötünün tuzağına yakalanmıştır,
5. Bond ve kadın birlikte olurlar,
6. Bond, kötüler tarafından esir alınır, o esnada ya tek başınadır ya da yanında kadın vardır,
7. Bond'a işkence yapılır. O esnada yanında ya kadın vardır ya da tek başınadır,
8. Bond, kötüye son ve ölümcül darbeyi vurmayı başarır,

9. Bond sonunda galip gelir, kadınla tekrar beraber olur fakat daha sonra onu tamamen kaybeder.

Tüm hikayelerde kahraman olağan dünyasından ayrılıp olağanüstü tuhaflıkların olduğu dünyaya doğru yol almaktadır. Gittiği yerlerde tuhaf insanlarla karşılaşır fakat sonuçta mutlak bir zafer elde eder. Kahraman başından geçen bu tuhaf maceralardan benzerleri üstünde hakimiyet sağlayan bir kuvvetle geri dönmeyi başarır (Campbell, 2013: 42). Ayrıca bu konu hakkında Umberto Eco; “Okuyucular kurallarını, süreçlerini ve sonucunu bildikleri bir oyunun içinde yer almaktan memnun olurlar, Fleming tarafından yazılan romanlar, kitlelerin eğlenmesi için donatılmış kaçış makineleri olarak değerlendirilmelidir” ifadelerini kullanmıştır (Chapman, 2000: 4).

Amaçlanan etkinin yaratılabilmesi için de okuyucuların ve izleyicilerin kendisini Bond ile özdeşleştirmesi ve onun savunduğu değerlerin yanında saf tutması gerekmektedir. Böylelikle Bond hikâyesinin sonunda kazanan taraf olduğunda insanların rahatlaması, kendilerini kazanan olarak hissetmeleri ve sonuçtan memnun olmaları sağlanmaktadır (Olca, 2017). Bu durum, Lacan tarafından imgesel veya yansıtma dönemi olarak adlandırılan döneme benzemekte ve o dönemde çocuğun annesine bakarak kendisini tanımlaması deneyimini “görünen dünyanın” başlangıcı olarak nitelendirmesinde olduğu gibi seyircilerde perdedeki yansımada kendilerini Bond olarak görmektedirler. Her insan, bireysel yaşantısının henüz başlarında ayna evresini deneyimlemektedir. Özellikle de film seyretme deneyimi sırasında, etkili bir unsur olarak bu süreç dahil olmaktadır (Turan, 2013: 175). Ancak tüm bu deneyimlerin sonunda Lacan (akt. Birlik, 2004: 87)’ın da belirtmiş olduğu gibi “ben” tamamen bir yanılsama ürünüdür.

Bond’un ve dolayısıyla dünyanın geri kalanının düşmanı olarak gösterilen kişiler olağan hayatta gördüğümüz, okuduğumuz ve izlediğimiz kişilerden uzak bir görüntü çizmektedirler. Seyircilerin onları asla haklı görmeyip, kendisiyle yakınlık kuramayacağı kadar absürt kişiliklerdir. Diğer karakterlere göre daha fazla dikkat çeker ve akılda yer ederler. Daha önce kimsenin aklına gelmemiş tesirli ve tehlikeli planlar yaparak dünya halklarının hayatını tehlikeye atarlar. Bond’un düşmanı kontrol ettiği gazete ve televizyon kanallarıyla olayları kendi çıkarına göre yayınlatabilir ya da sahibi olduğu yazılı ve görsel medya ile ülkeleri birbirine düşman edip, savaş çıkartabilir.

Nükleer silahların, petrol tesislerinin ve medyanın böyle tehlikeli kişilerin kontrolünde olmasının dünyayı felakete sürükleyeceği seyircilere gösterilir. En yeni teknolojinin de kötü adamların kontrolüne geçmesiyle dünyanın başına hangi felaketlerin gelebileceğini seyircilerin görmesi amaçlanır (Taştür, 2015). Böylelikle Bond'un küresel kapitalizmi, Batı'nın her geçen gün çoğalan yayılmacı tutumunu sonuna kadar savunmakta ve diğerlerini hatalı ve bu yüzden ekonomik yönden faydasız olarak görmektedir. Bu durum da Bond'u ve Batı'yı modern küresel emperyalizm için önemli bir güç durumuna getirmektedir. (Dyer, 2015).

Skyfall (Mendes, 2010) ve *Spectre* (Mendes, 2012) filmlerinde ise teknoloji yanlış kişilerin kontrolüne geçmiştir. *Skyfall*'da önceki yıllarda İngiltere adına görev alan ancak daha sonra aldatıldığını anlayan bir ajan, elde etmiş olduğu şifreler ve gizli kodlar ile İngiliz gizli servisinden ve devletinden intikam almayı amaçlamaktadır. 2010 yılında İngiltere'nin başkenti Londra'da evinin banyosunda bir çantanın içinde ölü olarak bulunan ve İngiliz istihbaratı (MI6) için şifre çözücü olarak görev yapan Gareth Williams, *Skyfall* (2012) filmini akıllara getirmektedir (Clarke-Billings, 2015). Gizli olması gereken NSA dosyalarını kamuoyuna açıklayarak NSA tarafından gerçekleştirilen görevlerin detaylarını ve Beş Göz ortaklarıyla birlikte çalışanları açıklayan Edward Snowden ise *Spectre* (2015) filmini düşündürmektedir. Ayrıca Wikileaks kurucusu Julian Assange'da batılı devletler için iç düşmanlardan birisi olarak görülmektedir. Artık Bond ve diğer batılı gizli servisler Soğuk Savaş yıllarındaki gibi komünizmle savaşmayı terk edip, teknolojinin gelişmesiyle birlikte kendi sistemlerine sızmak isteyen ve başka güçlerin amaçları için görev alan iç düşmanlarına yönelmişlerdir (Taştür, 2015).

Sonuç olarak, Bond romanlarında ve filmlerinde gösterilen nükleer silahların ve teknolojik aletlerin yalnızca Batılı büyük devletlerin egemenliğinde kalması durumunda dünyanın daha iyi bir yer olacağı algısının zihinlere yerleştirilmek istendiği düşünülmektedir (Taştür, 2015). Ancak açıkça dile getirmeseler de sadece İngiltere'nin elinde olursa dünyanın güvende olacağı gösterilmektedir. Bu büyük devletlerarasında ne komünistler, ne Doğu devletleri ve hatta başka Avrupa devletleri de olmamalıdır. Çünkü kimi zaman diğer Batılı güçlerde el altından teröristlere silah yardımı yapmakta ve dünyayı tehlikelerden korumak yeniden İngiliz Bond'un görevi

olmaktadır. Ayrıca Bond tüm dünyanın iyiliği için gerekirse üstlerine de karşı çıkan ve filmlerde İngiltere'nin müttefiki olan ABD'nin doğru bilinen yanlışlarına direnen, sadece doğru ve iyi olanı gerçekleştirmeye çalışan tek karakter olarak da sunulmaktadır.

3.4. Bir Algı Yönetimi Aracı Olarak James Bond

Dünyanın varoluşundan beri çeşitli canavarlar halen çevre ülkelerde dolaşmakta ve fenalıkları ya da umutsuzlukları yüzünden kendilerini insanlara karşı kılmakta, kötülükler düşünmektedir. Bu yaratıkların yok edilmeleri bir zorunluluktur. Dahası, komşularının sahip olduğu malları kendilerine ait gören insan soyundan zalimler ortalıkta bulunmaktadır ve yaşanan sefaletlerin en büyük sebepleri olmaktadır. Onların sindirilmeleri gerekmektedir. Kahramanın esas vazifeleri arasında bu yaratıkların ve zalimlerin yok edilmeleri olmalıdır (Campbell, 2013: 369). Böylece Bond'un inanmış olduğu değerlerin daima galip gelmesi gereken bir durumu ortaya koyan filmlerin sonunda kendisini kahramanın yerine koymuş olan seyirciler rahat bir nefes almakta, Bond'un kötü adamları yok ettiği filmlerin sonunda yeniden kazanan tarafta yer alarak mutlu olmaktadır. Kendisini Bond'un yerine koyan seyirci artık onun gibi refah içinde yaşamakta, onun yapmış olduklarına ve yapacaklarına hak vererek kötülerle mücadele etmektedir (Yakın, 2015).

Bond serisinde denizaltılardan, nükleer silahlara, uzay araçlarından iletişim sistemlerine kadar bir çok ülkenin sahip olamadığı imkanlara ve paraya sahip ancak seyircinin onunla yakınlık kuracağı bir duruşu, çekiciliği olmayan kötü adamlar seyirciler tarafından kendileriyle özdeşleştirilemeyecek kadar iticidir. Kimi zaman Bond'u ele geçirseler bile onu gizli mekanlarına götürmekten ve ona yapacaklarını söylemekten kendilerini alamazlar ve o sahnelerde Bond'u öldürmemek için olmayacak hareketlerde bulunurlar (Olçay, 2017). Böyle sahnelerde kötü adamlar güçlerini kendilerine ait zanneder; ancak soytarı rolündedirler, gölgeyi maddeyle karıştırmaktadırlar ve neticede yenilmekten kurtulamayacaklardır (Campbell, 2013: 368).

Umberto Eco (2003: 40) bu konu hakkında, Bond filmlerinde yer alan kötü karakterlerin Orta Avrupa'dan ya da Slav veya Akdeniz ülkelerinden gelmekte olduğundan bahseder

ve karma bir mirasla birlikte karmaşık ve belirsiz kökene sahip olma eğilimi olduklarını belirtir. Eco'ya (2003:40) göre kötü karakterler genellikle aseksüel ya da eşcinsel olarak gösterilmiştir. Bond ise onların tam aksine kadınlar tarafından kusursuzluğu, mükemmelliği ve karşı cins tarafından çekici bulunup, tercih edilebilirliği temsil etmektedir.

Bond filmleri aracılığıyla İngiltere'nin amaçları, hedefleri ve çıkarlarının meşruluğuna vurgu yapılmak istenmiş ve daima göz önünde olup, İngiliz devletinin ve İngiliz karakterlerinin konuşulması sağlanmıştır. Bu konuya James Bamford (Akt. Olcay, 2017), 'un yazdığı "Sırlar Evreni" isimli kitap iyi bir örnek olacaktır.

"Genelkurmay Başkanı ve tüm kuvvet komutanlarının yazılı olarak onayladığı planlar, belki de Birleşik Devletler hükümetinin şimdiye dek yaptığı en ahlaksız planlardı. Antikomünizm adına, Amerikan halkını kandırmak ve Küba'ya karşı başlatılması amaçlanan iyi planlanmamış bir savaş için destek sağlamak amacıyla kendi ülkelerine karşı gizli ve kanlı bir terörist savaş başlatmayı önerdiler. Northwoods Operasyonu kod adlı plan gereği, masum insanlar Amerikan caddelerinde vurulacak, Kübalı mültecileri taşıyan gemiler açık denizlerde batırılacak Washington D.C.'de, Miami'de ve başka yerlerde şiddetli terörizm dalgası yaratılacaktı. Bombalar insanları hedef alacak, uçaklar kaçırılacaktı. Düzmece kanıtlar kullanılarak tüm bunların suçu Castro'nun üstüne atılacaktı; böylece, Genelkurmay Başkanı Lemnitzer ve onun komplocu takımına, savaşlarını başlatmak için ihtiyaç duydukları bahanenin yanı sıra, Amerikan ve uluslararası kamuoyu desteği sağlanmış olacaktı."

Bamford, ABD hükümetinin ve generallerinin Küba'ya yönelik bir operasyon için önce halk desteğini almak için yaptıkları plandan bahsetmiştir. Öncelikle Küba'nın terörist bir devlet olarak algılanması için ABD vatandaşları caddelerde öldürülecek ve şiddetli bir terör dalgası yaratılarak suç Castro'nun üstüne atılacaktır. Böylece savaş için gerekli ulusal ve uluslararası destek elde edilmiş olacaktır (Olcay, 2017).

Özellikle, Soğuk Savaş zamanında Doğunun ideolojilerine karşı galip gelen Batı ideolojilerinin erdemlerini temsil eden Bond'un, Soğuk Savaş zamanının ilk ve en önemli karakteri olduğu ileri sürülebilmektedir. Bond temsilinde gösterilen bağımsızlık

ve bireycilik gibi Batı değerleri, totaliterlik gibi Doğu değerlerine karşı bir zafer kazanmıştır (Arslan, 2004: 201)

İngiliz istihbaratı MI6 için görev yapan Fleming, hayatını kaybetmiş olmasına rağmen James Bond'un ölümüne izin verilmemektedir çünkü o İngiltere'nin yok etmek istediklerini ortadan kaldırmakta, İngiltere'nin emperyal amaçlarını taşıdığı devletlere gitmekte ve bunların hepsini gerçekleştirirken de bir tür koruyucu melek olarak sunulmaktadır (Dyer, 2015). Böylelikle Bond kitapları ve o kitaplarından uyarlanan sinema filmleriyle birlikte İngiltere perde arkasında kendi amaçları için hem ulusal hem de uluslararası bir meşruluk kazanmak isteyecek, yaratılan algıyla beraber bireylerin zihinlerinde Bond'un düşmanlarına ve düşmanlarına ev sahipliği yapıp onları koruyan ülkelere karşı olumsuz bir algı yerleştirilecektir. Tüm bunları yaparken de dünya kamuoyunda kendisini kurtarıcı, kahraman ve dünya güvenliği için çaba gösteren bir devlet olarak gösterirken, diğer devletler tüm olumsuzlukları ve kötülükleri üzerlerinde taşıyacaktır.

3.5. Filmlerin Olay Örgüleri (1995-2002)

Soğuk Savaş döneminin sona ermesiyle birlikte James Bond karakterini ortaya çıkartan ortamlar da dağılmış; zira SSCB'nin yıkılmasıyla birlikte Soğuk Savaş da sona ermiştir. Bu belirsizlik neticesinde Bond filmlerine altı yıl ara verilmiş ancak daha sonra devam etme kararı alınmıştır. Bond'u Soğuk Savaş sonrası yeni döneme uyarlama çalışmalarının ilk örneklerini temsil eden filmlerin ilki olan “*GoldenEye/AltınGöz (Campbell, 1995)*” ın temelinde büyük bir kentin elektronik sistemlerini yok edebilecek süper-gizli bir Sovyet casus uydusunun Londra'yı hedeflemesinin küresel finansal erimeye neden olup İngiltere'nin ekonomisi tahrip etmesini ve İngiltere'den intikam almak isteyen eski bir MI6 ajanının Bond tarafından önlenmeye çalışılması konu edilmektedir.

Film 1986 yılında başlamaktadır. İngiliz gizli ajanı James Bond ve 00 rütbesine sahip arkadaşı Alec Trevelyan, bomba ile havaya uçurmak amacıyla gizli bir Sovyet kimyasal silah üretim tesisine sızarlar. Daha sonra bir Rus general tarafından yakalanan Alec, Bond'dan göreve sadık kalmasını isteyerek, kendisini geride bırakmasını ister. Bond

onu geride bırakır, tesisi patlatır ve oradan kaçmayı başarır.

Dokuz yıl sonra Janus suç şebesinin üyelerinden olan Xenia Onatopp isimli Gürcü asıllı bir Rus, Fransızlardan Eurocopter Tiger isimli bir helikopter çalar. Bu helikopterin yardımıyla Rus General Ourumov ve Xenia, Severnaya'da bulunan Sovyetlerden kalma gizli bir radar üssünü basarak içeride bulunan herkesi öldürürler ve elektromanyetik darbe oluşturma özelliğine sahip bir nükleer savaş başlığını içeren Goldeneye'ı etkinleştirip radar üssünü yok ederler. Yaşanan bu olaydan sonra M, GoldenEye silah sistemi ile General Ourumov ve gizemli Rus suç örgütü Janus arasındaki bağlantıları araştırması için Bond'u görevlendirir. Filmde, "GoldenEye" elektronik cihazları devre dışı bırakmak için bir nükleer patlama için kullanılan gizli bir Rus askeri uydusunun kod adıdır.

GoldenEye'da Janus adlı bir suç örgütü kötü taraf olarak seçilmiştir. Bu örgütün lideri ise ailesi ve kendisi İngiltere tarafından ölüme terk edildiği için onlardan intikam almak isteyen Kazak asıllı eski bir MI6 ajanı olan Alec Trevelyan karakteri olmuştur. Filmde ilginç olan ise jenerik sahnesidir. Kadınlar Lenin, Stalin ve orak-çekiç figürleri üzerinde dans etmekte ve daha sonra onları balyozla parçalamaktadır. Böylece film politik bakış açısını daha en baştan yansıtmaya başlamaktadır.

"Tomorrow Never Dies/ Yarın Asla Ölmez (Spottiswoode, 1997)" filminin anlatımında ise James Bond, Çin sularında bir İngiliz savaş gemisinin Çin savaş uçağı tarafından batırıldığı iddiasını ve mürettebatın kimler tarafından öldürüldüğünü bulmaya çalışmaktadır. Elliot Carver isimli bir medya patronunun karaborsada GPS kodlayıcısı satın aldığını öğrenir ve yaşanan saldırının onunla bir bağlantısı olduğunu ortaya çıkartır. Bond, aynı konuyu araştıran Çinli ajan Wai Lin ile karşılaşır ve ikisi birlikte çalışmaya karar verirler. Carver bir yandan reyting, diğer yandan da kendisine direnen Çin yönetimini İngiltere ile savaşa teşvik etmek ve Çin sularında İngiliz gemisini batırmak için GPS kodlayıcısını ve kendi gizli gemisini kullanmıştır. James Bond ve Wai Lin hem gerçekleri ortaya çıkarmak, hem de İngiltere ve Çin arasında çıkabilecek savaşı önlemek için beraber harekete geçerler.

Filmin temelinde ise, yayıncılık alanında tüm dünya pazarına hakim olmak isteyen ancak Çin'in kendisine engel olmasından dolayı Çin ve İngiltere arasında savaş

çıkarmak için Çin karasularında bir İngiliz savaş gemisini batırtan güç delisi bir medya patronuna karşı James Bond'un verdiği mücadele anlatılır. Filmde, İngiltere ve Çin arasındaki anlaşmazlığın bir dünya savaşı çıkaracağı vurgulanmakta, diğer devletlerin güç dengesi adeta göz ardı edilmektedir.

“The World Is Not Enough/Dünya Yetmez (Apted, 1999)” isimli filmde ise Sir Robert King adında çok zengin bir petrol kralının uluslararası bir terörist olan Renard (Eski bir KGB ajanı) tarafından öldürülmesi ve Bond'un da petrol kralının daha önce Renard tarafından fidye için kaçırılan kızı Elektra'yı koruması üzerine kurulmuştur. Bond, Elektra'yı korumak ve Renard'a engel olmak için Azerbaycan, Kazakistan ve Türkiye'ye gider ve İstanbul Boğazının derinliklerine yerleştirilen nükleer bir denizaltıyı engellemeye çalışır. Filmin adı, Fleming'in *“On Her Majesty's Secret Service”* isimli romanında da geçen bir cümledir. Filmde James Bond tarafından söylenen bu söz ayrıca Bond ailesinin armasında yer alan Latince sözcüğün İngilizce karşılığına denk gelmektedir.

“Die Another Day/Başka Gün Öl (Tamahori, 2002)” serinin “40. Yıldönümü” ne denk gelmiştir. Bu vesileyle filmin galasına Kraliçe İkinci Elizabeth ve Prenses Philip onur konuğu olarak katılmışlardır (www.hurriyet.com.tr, 2002). 20. Bond filmi olan *“Die Another Day”* de ise MI6 Ajanı James Bond bu defa Kuzey Kore'de iktidarda bulunan ve silah ticareti ile uğraşan Albay Moon'u engellemeye çalışır ancak ekibi ve kendisi fark edilir ve durum uzun bir Hovercraft kovalamacasıyla devam eder. Ancak Albay Moon ve hovercraftı nehre uçar ve onun öldüğü düşünülür. Kuzey Kore askerleri tarafından yakalanan Bond hapse atılır ve Kuzey Kore'nin bir ajanı olan Zao için İngiltere'yle takas edilir. Ancak artık işler değişmiş Bond görevinden alınmıştır. Daha sonra Londra'da “M” tarafından tekrar göreve getirilen Bond öncelikle Küba ardından da İzlanda'da geçen macerada Gustav Graves adında ki elmas madeni sahibini araştırır. Graves aslında gen değişimi sayesinde yüzünü ve kimliğini değiştiren Albay Moon'un ta kendisidir ve dünyayı felakete sürükleyecek Icarus adında bir silah üretmiştir.

Filmdeki baba-oğul'un Kuzey Kore liderleri Kim Jong-İl ve Kim Jong-Un'u temsil ettiği düşünülmektedir. Ancak filmde baba iyi, oğul ise kötü olarak gösterilmiştir. Yine de filmde, Kuzey Kore lideri oğlunun Batı'da eğitim almasından dolayı pişmanlık

duyduğunu, zira bu durumun onu daha da yozlaştırdığını söylemektedir. Ayrıca oğlu da bir sahnede “Oxford ve Harvard'da okudum. Batı ikiyüzlülüğü üzerine uzmanlaştım.” demektedir.

Soğuk Savaş döneminde ortaya çıkartılan Bond karakterinin, ABD'nin gölgesinde kalan İngiltere'nin gururunu tamir etmek ve izleyiciler üzerinde olumlu etkiler bırakabilmek için tasarlandığı düşünülmektedir. Özellikle Soğuk Savaş yıllarında çekilen filmlerde, Batılı devletler için bir tehdit olarak görülen SSCB ve onun komünizm ideolojisiyle mücadele eden Bond karakteri, 1989 yılında Berlin Duvarının yıkılmasıyla ve 1991 yılında da SSCB'nin dağılmasıyla devam eden süreçten sonra kabuğuna çekilmiş ve 1995 yılından itibaren gösterime giren yeni dönem filmleriyle birlikte Soğuk Savaş zamanlarındaki düşman algılarını bir kenara bırakarak; medyayı, petrol şirketlerini, terör örgütlerini ve teknolojiyi dünyanın felaketi için kullanmayı amaçlayan farklı millet ve devletlere yönelik eylemlerde bulunmuştur. Böylelikle 1995-2002 yılları arasında çekilen filmlerle yazılı ve görsel basının yanlış ellerde tehlikeye dönüşüp, ona sahipler olanlar tarafından kendi çıkarları için dünya güvenliğini tehdit ettiği vurgulanmakta, Batı ve özellikle de İngiltere için tehlike oluşturabilecek Uzak Doğulu diktatörlere dikkat çekilmekte, enerji politikaları ve boru hatları diplomasisi gibi sorunlara değinilerek bunlara yönelik çıkar çatışmalarının dünyayı ne gibi felaketlere sürükleyeceği gösterilmektedir.

3.6. Filmlerin Anlatısı İçinde Emperyalist Söylemin Kuruluşu

Çalışmaya konu edilen filmlerde yer alan karakterlere yönelik bir inceleme yapılırken İngiliz kimliği taşımayıp, Bond'un düşmanı olarak konumlandırılan erkek ve kadın karakterlere yönelik söylem analizi yöntemiyle çıkarımlarda bulunulmuştur. Ayrıca karakterler arası kurulan karşıtlıkları daha iyi gösterebilmek amacıyla İngiliz kimliğini temsil eden diğer kadınlara ve James Bond karakterine yönelik de çıkarımlarda bulunulmuştur. Bunların yanı sıra filmlerin anlatımı içerisinde düşman olarak gösterilmemelerine rağmen seyirciler üzerinde onlara yönelik olumsuz izlenimler bırakılan farklı devletlere ve milletlere de değinilmiştir.

3.6.1. İngiliz Olmayan Erkeklere İlişkin Temsiller

“GoldenEye”(1995) filminde Janus adlı suç örgütünde yer alan Rus vatandaşı Boris Grishenko, Severnaya’da bulunan GoldenEye kontrol merkezi’nde çalışan bir teknisyendir. Kendisini yetenekli bir bilgisayar programcısı ve hacker olarak gören Boris, genel olarak arkadaşlarını satan bir hain, küstah ve kadın düşmanı olarak gösterilmiştir. Ayrıca Ruslar; devletlerin güvenliğini tehdit eden, onların sistemlerine sızarak yasa dışı işler yapmaktan çekinmeyen karakterlerdir ve bunları yaptıkları için üstleri tarafından takdir edileceklerini ve parayla ödüllendirileceklerini düşünürler.

BORİS: ABD Adalet Bölümü’nün sistemine girdim.

NATALYA: Ya buraya kadar izlerlerse?

BORİS: Bilgisayar şefi, dahi olduğuma karar verir, beni Moskova’ya yerleştirir ve bana bir milyon dolar nakit para verir. Ayrıca, Amerikalılar ahmaktır. Asla beni fark etmezler. Hatlarına girdim. Programım beni izleyen telefon hattını fark eder ve modemlerini bozar, böylece kapatamazlar. Artık av, avcı durumdadır.

Rusya’da ki gizli bir radar üssüne yapılan saldırıdan sonra İngiltere Başbakanı, Rusya Devlet Başkanından bilgi alır. Ancak Rusya tarafından yapılan açıklama Bond’u ikna etmez ve Rusya’nın Sovyetler döneminden kalma yalanlarına devam ettiğini düşünür ve Rusya Devlet Başkanını yalancılıkla suçlar.

M: Başbakan Moskova’yla konuştu. Tatbikat sırasında olan bir kazaymış.

BOND: Hükümetler değişir. Yalanlar aynı kalır.

Rus General Ourumov ise Uzay Bölümünde çalışan ancak Janus üyesi olan bir komutandır. Örgütünün çıkarları için kendi vatandaşlarını öldürmekten çekinmeyen, kendi yöneticilerine ihanet eden ve başkaları tarafından kullanılmaya açık bir karakter olarak gösterilmiştir.

Ruslar tarafından yakalanan Bond ve Natalya sorgu odasındadır. Onları Rus Savunma Bakanı sorgularken odaya Bond’un düşmanı ile işbirliği yapan General Ourumov girer ve deşifre olmamak için hem bakanı hem de odada bulunan diğer Rus askeri öldürür ve

suçu Bond'un üzerine atar.

OUMUROV: *Savunma Bakanı Dimitri Mishkin, İngiliz ajanı Bond tarafından öldürüldü, kendide kaçmaya çalışırken vuruldu.*

Geçmişte Bond ile beraber operasyonlara çıkan, aynı teşkilata ve aynı devlete hizmet eden Alec'in ilerleyen sahnelerde aslında kimliğini gizleyen bir Cossack (Rus Kazakları) ve Janus örgütünün lideri olduğu ortaya çıkar. Alec, dostum dediği Bond'a ihanet ederek hem İngiltere'yi hem de Bond'u kendisine hedef olarak seçmiştir. Böylelikle İngiltere'den intikam almak için Londra'nın önemli kayıtları, kredi oranları, toprak kayıtları ve suç kayıtlarını silmek için GoldenEye isimli silahı aktive etmiş, bunun öncesinde de İngiltere Bankasından elektronik olarak para transfer etmeyi başarmıştır. Sonuç olarak, Alec Trevelyan karakteri soğuk kalpli bir psikopat, ahlaksız, kurnaz ve şeytani olarak izleyiciye sunulmuştur.

BORIS: *Hedef koordinatları?*

ALEC: *Hedef Londra.*

BOND: *İlginç bir düzen, Alec. Bilgisayarla İngiltere Bankasına girdin, sonra elektronik olarak para transfer ettin GoldenEye'yi hazırlamadan sadece saniyeler önce, böylece transferlerle ilgili tüm bilgiler silindi. Ustaca. Ama gene de önemsiz bir hırsızlık işi. Sonunda, bir banka soyguncususun. Sıradan hırsızdan başka bir şey değil.*

ALEC: *Hep küçük bir beynin oldu, James. Sadece banka kayıtlarının silinmesi değil. Londra'daki bilgisayarlardaki her şey. Önemli kayıtlar, borsa, kredi oranları, toprak kayıtları, suç kayıtları. 16 dakika 43 hayır... 42 saniye sonra, Birleşik Krallık taş çağına geri dönecek. Dünya çapında finansal bir çöküş.*

İlerleyen sahnelerde Bond, hem Alec'i hem de ona yardım eden Generali sıkıştırmış ve Cossackların geçmişte olduğu gibi bugünde Ruslara ihanet edeceğini Generale söylereyrek, onların genlerinde ihanet olduğunu vurgulamıştır.

BOND: *Ourumov, bu Cossack sana ne söz verdi? Biliyorsun, değil mi? O bir Lienz Cossack.*

ALEC: *Bu geçmişte kaldı.*

BOND: *Sana ihanet edecek. Diğerleri gibi.*

OURUMOV: *Bu doğru mu?*

“Tomorrow Never Dies”(1997) filminde ise medya patronu Elliot Carver, Çin yönetiminin yayın haklarını kendisine vermeyip, çalışmalarına destek olmamasından ötürü İngiltere ile Çin arasında savaş başlatmak için bir takım faaliyetlerde bulunmaktadır. Carver, ayrıca kibirli ve son derece kendini beğenmiş, şirketlerinin duvarlarına büyük boy afişlerle fotoğraflarını astıran, her alanda ön planda yer almak isteyen bir karakterdir.

Elliot Carver karakteri ortaya çıkartmış olduğu katliamlardan hoşnut olan, haber yaptırmak için dünyanın farklı devletlerinde kargaşa ve felaketlere sebep olan, kendi ürettiği programları insanlara satabilmek için gerekli çalışmaları yapan, kendi isteklerine göre davranmayan devlet yöneticilerini tehdit etmekten çekinmeyen bir karakter olarak da izleyicilere sunulmaktadır. Ayrıca şirketlerinde yer alan gazetecileri ve politikacıları da avcılar olarak değerlendirmektedir.

Filmin bir sahnesinde, “Tomorrow” isimli gazetesinin manşetine ilk olarak “İNGİLİZ GEMİCİLER ÖLDÜRÜLDÜ” diye yazmalarını ister ancak KATLEDİLDİ diye düzelttirir ve ortaya çıkan netice için “Harika” der. Sonuçta Carver, dünya barışını tehdit eden, devlet başkanlarına tuzaklar kuran ve yeni krizler ortaya çıkartan birisidir. CARVER: *Günaydın, çok değerli avcılarım. Carver Medya Grubu bugün dünyada ne tür bir karmaşa yaratacak?*

JONES: *Pakistan'da sel, Paris'te ayaklanma ve Kaliforniya'da uçak kazası.*

CARVER: *Harika. Bay Jones, yeni programımızı salıvermeye hazır mıyız?*

JONES: *Evet. İstedığınız gibi, içi virüs dolu. İnsanları yıllarca program almaya zorlayacak.*

CARVER: *Gelecek vaat ediyor. Bay Wallace, başkanı ara. Ona söyle, yayın ücretlerini düşüren belgeyi imzalamazsa, otelde amigo kızla çekilmiş video filmini yayınlatacağız. İmzaladıktan sonra, filmi yayınlatın. (Ekranı gözükürken Tom Wallece karakterinin altında ise Başkan Yardımcısı yazmaktadır.) Bayanlar ve Baylar, nefeslerinizi tutun. Son dakika haberi. Hoş bir rastlantı sonucu, elimizde bu geceki uydu haber ağıımızı başlatacağımız muhteşem bir hikâye var. Görünüşe göre Güney Çin Denizi'nde küçük bir kriz baş gösteriyor. Gazetelerdeki tüm haberleri, dergi yazılarını, kitapları, filmleri,*

televizyonu, radyoyu istiyorum! 24 saat yayında kalmamızı istiyorum! Bugün bizim günümüz! Tüm dünyada bir milyar kişi bunu izleyecek, dinleyecek ve okuyacak Carver Medya Grubu aracılığıyla. Kötü haber gibisi yok.

Carver karakteri, dünya çapında hakimiyet elde etmek istediğini gizlemeyen ancak bunu zorbalık ve cehalet üzerine galip gelmek için yapacağını belirten bir kişi olarak kendisini göstermesine rağmen, perde arkasında çıkarları için devlet yöneticileri üzerinde hakimiyet kurmayı, dünya basını üzerinde tekel olup, insanları kendi doğrularına göre yönlendirmeyi amaçlayan bir karakter olarak yer almaktadır. Carver, insanları kandıran, amaçlarını gizleyen, söylediklerinin tam tersini yapan bir karakterdir.

CARVER: Neden yaptığımı soruyorsunuz. Yanıt çok basit: Güç. Yerkürenin uzak köşelerini aydınlatabilme gücü, büyük karlar için değil, bu büyük gezegenin insanların birbirlerini daha iyi anlamaları için. Peki karşılığında ne bekliyorum? Dünya çapında hakimiyet. Katıksız, mutlak, tam dünya çapında egemenlik. Ama hükümetler, dinler ya da ideolojiler üzerinde değil. Zorbalık, yalıtılmışlık ve cehalet üzerinde. İçten hizmet ettiğim bu gezegenin kadınlarına ve erkeklerine, tüm kardeşlerime bir söz. Haberleri korkusuzca ve tarafsız olarak aktaracağım söz veriyorum. Bu dünyada iyilik adına bir güç olacağım söz veriyorum. Haksızlıkları, hoşgörüsüzlüğü yok eden, acımasızlıkla savaşan, lânetleyen her köşe başında özgürlük. İşte bunlar Carver Medya Grubu Ağı'nın hedefleridir.

Karısı Paris ve Bond'un geçmişte ilişkisi olduğunu öğrenen Carver, şirketlerinden çalışanların sorumlusu olarak kadını görür ve onu hiç tereddüt etmeden bir otel odasında öldürtür. Daha sonra Bond'u arar ve onu da otele yönlendirerek, tuzağa çekmek ister. Bond otele gittikten sonra medyanın olayları nasıl çarpıttığını ve böylece güce sahip olanın kamuoyunu yanlış bilgilendirebileceğini görülmektedir. Ancak asıl ilginç olan ise otele daha polis ve medya gitmeden tüm bu haberlerin kurgulanıp, Bond'a bir gözdağı verilmesi için önceden izletilmesidir.

CARVER: Günaydın, Bay Bond. Ben Elliot Carver. Sanırım sizde bana ait iki şey var.

BOND: Neden bahsediyorsunuz?

CARVER: Kırmızı kutu, Bay Bond. Ve karım. Otel odanızda.

Bond, otel odasına girip Paris Carver'ı bulduğunda ise TV'de *“Alman polislerine göre Bayan Carver bu sabah şehirdeki bir otel odasında polisin ayrıntılarını vermediği uygunsuz koşullarda ölü bulunmuştur”* haberi geçer. Ayrıca bir diğer kanalda *“Haberleri keserek: Büyük bir acıyla Paris Carver'ın ölüm haberini veriyoruz, bu ağın başkanı Elliot Carver'ın eşi olarak uluslararası bir kişi haline gelmişti. Almanya, Hamburg'daki polis memurlarına göre Bayan Carver bu sabah şehirdeki bir otel odasında polisin ayrıntılarını vermediği uygunsuz koşullarda ölü bulunmuştur. Sorgu yargıcının üç gün içinde tam raporu vermesi bekleniyor. Cesedi, kimliği belirlemeyen bir erkek cesediyle çıkarıldı, bu kişinin kendisini silahla öldürdüğü sanılıyor.”*

Medyayı amacı dışında kullanmayı tercih ederek onu silahlı güçlerle aynı gören Carver, patronu olduğu gazete ve televizyonlar aracılığıyla amaçlarını gerçekleştireceğini ve kiraladığı olduğu paralı askerlerle de hedefindeki devletlere füzeler ile saldıracağını belirtmektedir. Tüm bu yapacaklarına rağmen kimse ondan ve onun yanında olanlardan şüphelenmeyecek, sonuçta istediklerini elde edecektir.

CARVER: *Sezar'ın lejyonları Napolyon'un orduları vardı. Benimse bölümlerim var - TV, haber ve dergiler. Gece yarısına kadar tarihte Tanrı'dan başkasının yapmadığı kadar çok kişiye ulaşacağım ve onları etkileyeceğim.*

BOND: *Sen gerçekten delisin.*

CARVER: *Delilik ve dahilik arasındaki mesafe yalnızca başarıyla ölçülür.*

CARVER: *Şimdi tanık olacağınız şey Bayan Lin, yalnızca bir füze saldırısı değil, yeni dünya düzeninin başlangıcı. Tam olarak beş dakika içinde, yurttaşların İngilizlere saldırdıktan sonra, ben de bu füzeyi İngilizler adına Pekin'e yani General Chang'in üst düzey komutanları acil toplantıya çağırdığı yere göndereceğim. Maalesef, General Chang trafiğe takılacak ve füze liderlerinizi öldürdükten sonra oraya ulaştığında, hava kuvvetlerinin tüm İngiliz filosunu batırmasını engellemek için çok geç olacak. Ama hükümeti ele geçirmek için tam zamanında orada olacak, ateşkes imzalayarak yeni dünya lideri olacak hem de Nobel Barış Ödülünü alarak.*

LİN: *Senin eline ne geçecek?*

CARVER: *Hiçbir şey. Yalnızca Çin'de 100 yıllık tüm yayın hakları.*

"The World is Not Enough"(1999) filminin baş kötüsü olan Renard ise, on dört yaşındayken evden kaçan ve Sovyet Ordusuna katılan bir karakterdir. Acımasız yöntemlerini gören komutanları tarafından KGB'ye yönlendirilmiş ve orada suikastçı olarak görev almıştır. Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra ise dünyanın en korkulan teröristlerinden birisi haline gelmiştir.

Filmin anlatımı içerisinde Renard karakteri; hiçbir duyguya sahip olmayan, yaptıklarından pişmanlık duymayan sadist bir adam olarak gösterilmektedir. Kendisine sadık olan adamları eğer görevlerinde başarısız olurlarsa Renard'la yüzleşmeyi değil intihar etmeyi tercih etmektedirler. Renard için önemli olan istediklerini yerine getirebilme ve ekonomik güce sahip olabilmektir. Ayrıca Elektra King'e olan yakınlığı nedeniyle kadının isteklerine razı gelen ve milyonlarca insanı öldürecek planlar içerisinde yer almaktan çekinmeyen bir karakter olarak gösterilmiştir.

Renard, kendi adamlarını sınamak ve onların güvenilirliğini test etmek için ellerine sıcak taşlar tutturarak onlara acı çektirmekten hoşlanmaktadır. Ayrıca şüphelendiği kişilerin ölüm emrini vermekten asla tereddüt etmez ve arkasında iz bırakmamak için denizaltısında çalışan mürettebatı bile zehirleyerek onları denize attırır.

RENARD: *Binlerce yıl boyunca Hindu hacıları bu kutsal mekana asla sönmeyen doğal ateşin olağanüstülüğüne şahit olmak için geldiler. Ve Tanrıya olan bağlılıklarını sınamak için her gün dualarında söyledikleri gibi elleriyle sıcak kayaları tuttular. Davidov, bunu benim için tut.*

Davidov kendisine söyleneni kabul eder ve taşı tutar. Renard gördüklerinden memnun olur ve *"Senden bu kadar çok şey bekleyerek hata yaptım. Öldür onu."* diyerek yanındaki adama emir verir ancak Davidov'un yanındaki adamı öldürürler. Davidov sadakat sınavını geçmiş, diğer adam geçememiştir.

Nükleer bomba taşıyan bir denizaltıyı İstanbul Boğazının derinliklerine bırakan Renard, patlama sonrası dünyayı kendisinin ve Elektra'nın isteğine göre değiştirebileceğini düşünür. Bu planın sonucunda insanların ölmesi onu ilgilendirmez, kendi çıkarları için milyonlarca insanı kolayca feda eder. Ayrıca arka planda Batıya petrol konusunda

büyük bir darbe vurulacağını mesajı verilir ve tüm petrol hatlarının kötülerin eline geçmesinin ne gibi sonuçlara sebep olacağı gösterilir.

ELEKTRA: *Bana bir şey mi getirdin?*

RENARD: *Dünyayı değiştirecek bir güç. Kaderimizle ilgili. Son yaklaştı.*

M: *Umarım ona yaptıklarından dolayı gururlusundur.*

RENARD: *Şimdi ortak bir kaderi paylaşıyoruz. Sen öleceksin. Bu şehirdeki diğerleri gibi. Ve Batının parlak, yıldızlı petrole dayalı geleceği de.*

”Die Another Day” (2002) filminin baş kötüsü olan Tan-Sun Moon (Gustav Graves) ise Kuzey Kore Halk Ordusu'nda bir Albay ve General Moon'un oğludur. Batı eğitiminin Doğu ile Batı arasındaki köprü olacağına dair bir umutla General Moon, oğlunu Oxford ve Harvard'da okumaya göndermiştir. Ancak General Moon, oğlunun Batı'nın fikirleri ve hırsı yüzünden bozulduğuna inanmaya başlayınca kararından pişman olacaktır. Yüksek teknoloji silahlarının satıcısı olan Albay Moon, özel ordu kurmak ve iki Kore'yi zorla birleştirme arzuları amacıyla elmas kaçakçılığında çeşitli yasadışı operasyonlar düzenlemiştir.

Babası da dahil olmak üzere dünyanın geri kalanına kendisini öldü gösteren Moon, olayı atlatır ve Küba'da acılı bir gen değiştirme terapisi yöntemiyle kimliğini ve yüzünü değiştirmeyi başarır. Terapiden sonra ortaya çıkan Gustav Graves adını benimseyerek dönüşümünü tamamlar. Graves; alaycı, kaba ve kibirli bir iş adamı olarak izleyicilere yansıtılmıştır.

Acımasız birisi olan ve yasa dışı işler yapan Albay Moon'u ilk sahnede bir kum torbasını tekmelerken görülür. Ancak kum torbasının içinden bir adam çıkar ve Moon'un onu dövmüş olduğu anlaşılır. Ayrıca daha en başlarda Albay Moon'un kanlı elmas ticareti yapmasına rağmen bundan rahatsızlık duymadığı görülür.

MOON: *Bu sana bana öğüt vermemeyi öğretir. Bana başka bir öfke terapisti bulun. Bay Van Bierk. Bu görüşmeyi dört gözle bekliyordum.*

BOND: *Ben de öyle. Afrikalı askeri dostlarım size minnet borçlular, Albay Moon. BM*

ambargosundan beri kanlı elmas ticaretine çok az kişinin cesareti var.

MOON: BM hakkında herşeyi bilirim. Oxford ve Harvard'da eğitim gördüm. Uzmanlık alanım Batı ikiyüzlülüğüydü.

BOND: Mütevazi araba koleksiyonunuza bakılırsa, hiç aklıma gelmezdi.

Kuzey Koreli bir ajanın dünya güvenliği için önemli olan bir barış zirvesini havaya uçurmaya kalktığı öğrenilir ve böylelikle Kuzey Kore'nin devlet olarak tehlikeli olduğu ve savaş çıkarmak için uygun ortamlar yaratmayı hedeflediği izleyicilerin bilinçaltına yerleştirilir.

BOND: Zao.

M: Bir Güney Kore-Çin barış zirvesini havaya uçurmaya kalktı. Yakalanmadan önce üç Çinli ajanı öldürdü.

GUSTAV: Japonya ezilmeyi bekleyen bir böcek ve Batı, korkuyla titreyecek.

GENERAL: Fakat Amerikalılar nükleer füze gönderecekler. Bizi yokedeceksin.

GUSTAV: Kendi oğlunu mu öldüreceksin?

GENERAL: Benim oğlum uzun zaman önce öldü.

Gustav, babasına elektrik verir ve ateş ederek onu öldürür.

GUSTAV: Baba... Beni hayal kırıklığına uğrattın.

Filmin anlatımı içerisinde, Gustav karakterinin Asya'da yer alan tüm devletleri Kuzey Kore için tehdit olarak gördüğü ve onlardan kurtulabilmek için de böcek gibi ezilmeleri gerektiği vurgulanmaktadır. Filmde Gustav karakteri saldırgan ve insan hayatına önem vermeyen, savaş çıkarmaktan çekinmeyen bir tutum içerisinde. Babası ise her ne kadar oğlunun yaptıklarını onaylamasa da, onun asıl korkusunun başka devletlere savaş açmak ya da açmamak olmadığı, aslında kendilerine yönelik olası bir ABD saldırısından korktuğuna değinilmektedir. Ayrıca Doğulu erkeğin hırsı, çıkarları ve amaçları için yeri geldiğinde babasını bile öldürmekten çekinmediği gösterilmektedir.

3.6.2. İngiliz Olmayan Kadınlara İlişkin Temsiller

"GoldenEye" (1995) filminde yer alan Xenia Onatopp, Sovyet Hava kuvvetlerinde çalışan Gürcü asıllı bir pilottur. Sovyetler Birliğinin dağılmasından sonra, Alec Trevelyan liderliğindeki Janus isimli örgüte katılmıştır. Onatopp; öldürmekten zevk alan, istediğini elde etmek için kadınlığını kullanan, çekiciliği ile düşmanlarını baştan çıkaran bir karakterdir.

Xenia, Fransızlardan çalınan Tiger helikopterini Rusya'da bulunan uzay silahları kontrol merkezine getirir. O ve General Oumurov, çalışanlardan Goldeneye ve Petya uydularına dair bilgiler alır. Daha sonra, kontrol merkezindeki askerleri ve sivilleri öldürmeye başlar. Bunu büyük bir zevkle yapar ve bu işten memnun olduğu yüz hatlarına yansır ve Londra'yı hedef alan zaman ayarlı silahı aktive eder.

Ayrıca Severnaya'daki patlamadan sağ kurtulan ve sonraki sahnelerde Bond tarafından kurtarılan Rus programcı Natalya Simonova ise kendisini tamamen Bond'a teslim etmektedir. Filmde birçok tehlikeyle karşı karşıya kalmalarına rağmen Bond için bu tehlikeler adeta oyun gibidir. Yanında bulunan kadın ise ona kur yapıp, Bond'a istediğini veren bir figür olarak yer almaktadır.

NATALYA: *Dikkat etmem gereken başka standart çalışma prosedürü var mı, kumandan?*

BOND: *Binlerce.*

NATALYA: *Ama ben sadece dudak hizmeti veriyorum.*

WADE: *O kim?*

BOND: *Natalya Simonova. Rus Ulaştırma Bakanı.*

WADE: *Onu kontrol ettin mi?*

BOND: *Baştan ayağa.*

Filmin anlatımı içinde İngiliz kadını temsil edenlerin dışında kalan ve düşmanı temsil edenler zalim, katil, üç kağıtçı olarak gösterilirken, düşman olmamasına rağmen İngiliz kimliğini temsil etmeyen kadınlar ise diğerleri tarafından beceriksiz, işe yaramaz birisi

olarak tanımlanır.

NATALYA: *Bu oyunlarından biri değil, Boris. Gerçek insanlar ölecek.*

BORİS: *O bir moron. İkinci sınıf bir programcı. Rehberlik sisteminde çalışır. Ateşleme kodlarına erişimi bile yok.*

“Tomorrow Never Dies” (1997)’ da ise Paris Carver, Elliot Carver’ın eşidir ve bir zamanlar James Bond ile sevgili olmuşlardır. Elliot Carver’ın planlarını öğrenmesi için M tarafından görevlendirilen Bond, geçmişteki ilişkisini kullanarak Paris’den bazı bilgiler elde etmek için görevlendirilir. Paris, evli olmasına rağmen Elliot Carver’a ihanet eder ve Bondla birlikte olarak ona Elliot ile ilgili bazı bilgiler verir. Paris Carver, Bond’un karizmasına karşı koyamayan, evli olmasına rağmen onunla birlikte olmayı tercih eden, Carver’ın sakladıklarını açığa çıkaran, Elliot Carver’a karşı hiçbir tutku ve sevgi beslemeyen bir kadın olarak gösterilmiştir.

BOND: *Onunla niye evlendin?*

PARİS: *Beni sevdiğini söyledi.*

BOND: *Bu hep kulağa hoş gelir.*

PARİS: *Neydi James? Çok mu yaklaştım? Rahatsız edecek kadar mı yaklaştım?*

BOND: *“Evet” der ve kadını öpmeye başlar.*

PARİS: *Seni özledim.Gitmeliyim.*

BOND: *Gitmen gerekmiyor. Seni dört saat içinde ülke dışına çıkarabilirim.*

PARİS: *Seçeneğim yok. Kimse beni ondan koruyamaz. Sen bile.*

BOND: *Seçeneğin var.*

PARİS: *Eğer onu bırakırsan.*

BOND: *Bunu yapamam.*

PARİS: *Üst katta, benim bile bilmemem gereken laboratuvarı var. Çatıdan çıkış var. İçeriye girmenin en kolay yolu bu. Tartışma, James.*

Bir diğer kadın karakter olan Albay Wai Lin ise, Çin istihbaratı için çalışan bir ajandır. Çin ve İngiltere arasında savaş başlatmak isteyen medya patronu Elliot Carver’ın

adamları tarafından gizli bir malzemenin kaybolmasını araştırmak için görevlendirilir ve Bond ile karşılaşır. Daha sonra Bond ile aynı dava üzerinde çalışmaya başlayıp, tehlikelere beraber karşı gelirler ve aynı anda esir edilirler. Lakin Wai Lin tüm olanlara ve içinde bulunduğu zorluklardan Bond tarafından kurtarılmasına rağmen yine de onu yarı yolda bırakmayı tercih etmektedir. Ancak her şeye rağmen Bond tarafından kurtarılan Lin, sonunda kendisini Bond'a teslim eder. Ayrıca her ne kadar beraber çalışsalar da öğrendikleri bilgiler sonucu Lin'in amacı sadece Pekin'i uyarmak olurken, Bond'un amacının tehlikelere karşı iki devleti de uyarmak olduğu gösterilir.

Bond ve Lin, Carver'ın adamları tarafından rehin alınırlar ancak kurtulmayı başarırlar. Peşlerine düşen helikopteri de atlatmayı başarırlar, ancak ikisi de halen kelepçelidir.

BOND: *Birbirimize daha yakın çalışmalıyız. General Chang'in peşinden birlikte gidebiliriz.*

Lin kelepçelerden kurtulur. "Saçımı yıkadığın için sağol." der ve Bond'u boruya kelepçeler. "Yalnız çalışırım." Onca şeye rağmen Bond'u yine de kelepçelemiştir.

Bir sonraki sahnede Vietnamlılar, Lin'e saldırır. Ancak Lin onlara direnmeye başlar. Sonra Bond gelir ve Lin'i kurtarır. Kendisini kelepçelemesine rağmen buna aldırış etmeyecektir.

BOND: *Uğradığım için şanslısın.*

LİN: *Gizli bir uçak ürettiğini düşündük.*

BOND: *Hayır. Gizli bir gemi. "Devonshire" a yaklaşmalarının ve füze odasının içine girebilmenin tek yolu bu.*

LİN: *Zaman çizelgesini geceye ilerlettiğini söylemişti.*

BOND: *Tabii böyle yapacaktı. Karanlıktan yararlanıp gizli botu İngiliz filosuna yakın bir yere getirip füzeyi Çin'e atacak.*

LİN: *Biz de missilleme yapacağız.*

BOND: *Ve Carver de resimleri sağlayacak.*

LİN: *Pekin'i uyarmalıyım.*

BOND: *Her iki devleti de uyuralım.*

"The World Is Not Enough" (1999) filminde yer alan ve tüm kötülüklerin arkasında olduğu ortaya çıkan Elektra King, petrol kralının kızı ve varisi olarak filmin asıl ana düşmanıdır. İş ilişkileri ve güzelliği neticesinde terörist Renard tarafından fidye için kaçırlır. Ancak babası ve M teröristlere istedikleri parayı vermezler. Babasının kendisini terk ettiğini düşünen Elektra, Renard ile işbirliği yapar (ancak kurtarıldıktan sonra bunu travma olarak yansıtır.) ve babasını öldürterek şirketin tek sahibi olur. Böylece hem babasından hem de istihbaratın başındaki M'den intikam almak ister. Bond ile tanıştığında onu da aldatır, gerçekleri ondan gizler ve sonunda onu da öldürmeyi amaçlar.

Elektra, kendisini korumak için gelen Bond'a ihanet ederek, onun omzundan yaralı olduğunu Renard'a söyler ancak gerçeği fark eden Bond'u kandıracağını düşünür. Ancak Bond, kadının kendisini kaçıran kişiyle ortaklık kurduğunu ve Renard'a aşık olduğunu anlamıştır. Bond her ne kadar Elektra'yı bazı tehlikeli durumlardan kurtarsa da kadın ona ihanet etmekten geri durmamış ve Bond'un düşmanı ile işbirliği yapmıştır.

BOND: *Biraz konuştuk. Her şeyi biliyor. Omzumu, yani canımı yakacağı yeri.*

ELEKTRA: *Renard beni öldürmeye mi çalışıyor yani?*

BOND: *Rol yapmayı bırakacak mısın? Her şey bitti.*

ELEKTRA: *Neden bahsettiğini bilmiyorum.*

BOND: *Ah, bence biliyorsun. Buna Stockholm Sendromu denir. Kaçırılmalarda sık rastlanır. Genç, hassas kurban. Korunmaya muhtaç, cinsel açıdan tecrübesiz, güçlü bir adam, işkence ve insanları yönetmekte deneyimli. Kurbanın aklına bir şey gelir. Esir kendini tutsak edene aşık olur.*

Elektra, kendi amaçlarını gerçekleştirebilmek için babasını bile öldürtmekten çekinmeyen ve KGB tarafından yetiştirilmiş bir teröristin de aklını kolayca çelebilecek bir karakterdir. Böylece terörist müttefikleri ve petrolden kaynaklı gücü ile bölgedeki devletleri zor durumda bırakacak ve kendisini yalnız bırakanlardan intikam alacaktır. Tüm bunları planlarken milyonlarca insanın öldürülmesine razı gelecek ve onları umursamayacaktır.

BOND: *Sen Renard'ın aklını çeldin.*

ELEKTRA: *Aynı senin gibi. Sadece sen daha kolaydın. Gerçek gibi görünmeliydi. Buna karşı çıktığında, bunu kendi kendime yapacağımı söyledim.*

BOND: *Yani babanı mı öldürdün?*

ELEKTRA: *Beni o öldürdü! Fidyemi ödemeyi reddettiği gün beni öldürdü.*

BOND: *Bunların hepsi petrol yüzünden mi?*

ELEKTRA: *O benim petrolüm. Benim! Ve ailemin. Damarlarımda dolaşıyor, kandan daha yoğun. Haritayı baştan çizeceğim. Ve bunu yaptığında tüm dünya ismini öğrenecek. Büyükbabamın ismini. Halkımın büyüklüğünü!*

BOND: *Kimse bu patlamanın bir kaza olduğuna inanmayacak.*

ELEKTRA: *İnanacaklar. Hepsi inanacak. Anladın mı? Kimse bana karşı çıkamaz.*

BOND: *Elektra, hala geç değil. Sekiz milyon insanın ölmesine gerek yok.*

JİNX: *Evet, seni tehlikeli bir durumdayken bırakmıştım. Ama sen koca adamsın, başının çaresine bakabilirsin.*

“Die Another Day” (2002) filminde, CIA ajanı Jinx’in çatışma esnasında kendi canını kurtarıp, Bond’u çatışmanın ortasında tek başına bıraktığı gösterilmektedir. Bu sahnelerde Jinx, kendisini kurtarıp Bond’u geride bıraktığı için mutlu gibi gözükmekte, kendisinden başkasını düşünmeyen bir karakter olarak temsil edilmektedir.

3.6.3. James Bond’a İlişkin Temsiller

Filmin anlatısı içinde olumlu özellikler James Bond ve diğer İngiliz karakterler üzerinden gösterilmekte ve olay örgüsü içindeki konumlandırılışları ve yaptıkları eylemler bakımından izleyicinin onların yanında yer almasını kolaylaştırıcı şekillerde sunulmaktadır.

Filmde, Bond ve arkadaşı Alec bir Rus tesisine farklı noktalardan sızmışlardır. Bond içerideki Rusları öldürdükten sonra Alec’le buluşur ve Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra çekilen ilk Bond filminde Alec tarafından söylenen imalı ve iddialı bir replik duyulur. Adeta Bond için dünyayı Sovyet belasından kurtaran kahraman vurgusu

yapılmaktadır.

ALEC: *Geç kaldın, 007. Dünyayı gene kurtarmaya hazır mısın?*

Bir diğer sahnede ise; Bond'a her türlü teknolojik aleti tasarlayan ve onun kullanıma sunan Q'nun yaptığı uyarılar gösterilir. Bond, diğer vatandaşlar gibi trafik kurallarına uymakla yükümlü ancak iş öldürmeye geldiğinde bu konuda devleti tarafından kendisine verilen öldürme lisansı sayesinde istediği kişiyi öldürebilir. Sonuç olarak başka bir ülkenin vatandaşları veya teröristleri İngiliz hükümeti için dert edilecek bir konu değildir.

Q: *Hatırla, 007, öldürmeye yetkin var, trafik kurallarını çiğnemeye değil.*

Filmin ilk sahnelerinde Alec, Ruslar tarafından yakalanır ve Bond onu kurtarmak yerine görevine odaklanır ve tesisten kaçmayı başarır. Daha sonra Bond'la karşı karşıya gelen Alec'in yüzünün yaralandığı gösterilir. Bond, artık düşman olduğu Alec'in bu durumuna aldırış etmez çünkü eski dostu artık düşmanıdır. Ayrıca her ne kadar Natalya ile beraber bazı şeylerin üstesinden gelse de, düşmanlar tarafından görev ve Natalya arasında tercihte bulunmaya zorlandığında yine görevini seçer.

BOND: *Senin için üzülmem mi gerek?*

ALEC: *007'nin bağlılığı daima görevinedir, arkadaşlarına değil.*

ALEC: *Evet, tercihin ne, James? Kız mı yoksa görev mi?*

BOND: *Öldür. Benim için bir anlamı yok.*

NATALYA: *Arkadaşındı Trevelyan. Şimdi senin düşmanın ve onu öldüreceksin. Bu kadar kolay mı?*

BOND: *Kısaca, evet.*

Bond bir uçağın içinde uyanır. Natalya'da onunla birlikte ve kadının sadece saatine dikkat ederek onun da patlama esnasında Severnaya'da olduğunu anlar. Düşmanları tarafından öldürülmek üzerelerken hem kendini hem de gerekli bilgileri öğrenmek için Natalya'yı kurtarır.

BOND: *Benimle misin, yoksa Severnaya'da herkesi öldüren adamlarla mı?*
NATALYA : *Severnaya'da hiç bulunmadım.*

BOND : *Saatin ordaydı. GoldenEye patlaması yüzünden donmuş. Ve bahse girerim dışarı çıkmak için çanağa tırmanan sendin.*

Trevelyan tarafından yakalanan Natalya ve Bond alıntı Tiger helikopter içinde sıkışıp kalırlar. Helikoptere yerleştirilen bomba patlamadan önce Bond gerekli hamleleri yapmaya çalışır ve soğukkanlılıkla kadından kendisine güvenmesini ister. Sonraki sahnede ise Trevelyan tarafından bir trene hapsedilen Bond ve Natalya şifreyi çözemezlerse eğer trene yerleştirilen bombanın patlaması sonucu hayatlarını kaybedecektir. Burada kurtarıcı olarak yine devreye giren Bond, daha önce Boris'in şifrelerini defalarca denemesine rağmen çözemeyen Natalya'ya karşın ilk denemesinde şifrenin cevabını bulur ve içinde bulundukları durumdan onları yine kurtarır.

NATALYA : *Sen kimsin?*

BOND : *İngiliz hükümeti için çalışıyorum.*

NATALYA : *Beni öldürecekler, değil mi?*

BOND : *Bana güven.*

NATALYA : *Burada durma. Bizi buradan çıkart. Boris'in şifresi. Kelimelerle oynar. Üstüne otururum ama alıp götüremem.*

BOND: *Sandalye.*

Cevap doğrudur. Natasha son olarak “Küba'da” der ve Bond'la birlikte trenden çıkar. Dışarı çıktıklarında bomba patlayarak treni yok eder. Ayrıca diğer bir sahnede Rus askerler James Bond'a ateş eder ama isabet ettiremezler. Bond'un atışları ise tek seferde askerlere isabet eder. Rusların atışları onu etkilemez, adeta ölümsüz gibidir ve kadına yeniden güven bana der.

Filmin açılış sahnesinde Ruslardan kaçmak için uçak kullanan Bond, daha sonraki sahnede Natalya'yı kurtarmak için St.Petersburg (Eski adıyla Leningrad) caddelerinde trafiğe ve kaldırımda yürüyen insanlara aldırış etmeden kontrolsüz bir şekilde tank kullanmaya başlar. Kendisine engel olan binaları ve yolunu kapatan araçları da ezip

geçtikten sonra önüne çıkan Rus askerlerini nehre atar ve Rusya'nın ilerlemesini, uçmasını temsil eden kanatlı at üzerindeki asker heykelini de yerinden edip parçalanmasına sebep olur. Tüm bunları yaparken adeta oyunun içinde yer alan bir çocuk gibi rahat ve dikkatsizdir.

NATALYA : *Bindiğin her aracı mahveder misin?*

BOND : *Standart çalışma prosedürleri. Erkek çocuklarıyla oyuncakları gibi.*

"Tomorrow Never Dies" (1997) isimli filmde Paris Carver'la geçmişte olan beraberliğini ülkesinin ve ulusunun menfaatleri için kullanmasını talep eden İngiliz istihbaratına karşı ilk olarak kadının kendisini hatırlamayabileceğini söyler ancak yoğun talepler sonucu bu durumu kabullenir ve Hamburg'a gittiğinde geçmişte yaşamış olduğu ilişkiyi kullanarak, bir şeyler öğrenmeye uğraşır ve nihayetinde başarılı olur.

MONEYPENNY: *Kraliçe ve ülke, James.*

M: *Öğren bakalım, Carver ya da örgütünden bir adamı mı bu gemiyi rotasından çıkarmış ve neden? Bayan Carver'la olan ilişkisini de kullan.*

BOND: *Beni hatırlayacağını sanmıyorum.*

M: *Hatırlat. Sonra da bilgi edinmek için onu sıkıştır.*

Filmin anlatısı içinde, Bond'un kendisine gelecek hasarlara karşı özen gösterdiğini fakat gitmiş olduğu devletlerde vereceği hasarları çok fazla önemsemediği gösterilmektedir. Almanya'da kendisine verilen otomobilin başında geçen diyaloglarda, sömürgeci devletlerin kendileri için gösterdikleri dikkate ve gittikleri devletlerdeki vurdumduymazlıklarına güzel bir örnekte bulunulduğu söylenilebilir.

Q: *Güzel yeni arabanızın sigorta hasar bildirisi. Çarpışmayı kapsasın mı?*

BOND: *Evet.*

Q: *Yangın?*

BOND: *Olabilir.*

Q: *Mülkiyete zarar?*

BOND: *Tabii ki.*

Q: *Kişisel incinme?*

BOND: *Umarım olmaz, ama kazalar mâlumunuz.*

Bir sonraki sahnede ise, Q kendi yarattığı uzaktan kumandalı arabayı kullanmayı beceremez, kendi elinden çıkan teknolojiye uyum sağlayamamış gibidir. Fakat daha ilk denemesinde Bond mükemmel bir sonuç elde eder ve Q'yu şaşırtır. Carver'dan şüphe duyan İngiliz İstihbaratı, yaşananların arkasında onun olabileceğini düşünerek gerçeği öğrenmesi için Bond'a görev verir ve onu Hamburg'a, Carver'ın bulunduğu yere gönderir. Carver, yazılı ve görsel medyayı takip edenleri aldatmayı başarmıştır ancak istihbaratlar tarafından güvenilir bulunmamaktadır. Bond'da ona güvenmez ve elde etmiş olduğu uyduları ile onun tehlikeli şeyler yapacağından emindir.

BOND: *Uydularınızın küresel olarak konumlarını merak ediyordum.*

CARVER: *Onlar sadece bilgi alma araçları, Bay Bond.*

BOND: *Ya da yanlış bilgilendirme. Diyelim ki, hükümetlerin ya da insanların rotasını şaşırtmak istediniz. Hatta belki bir gemininkini.*

Bond son teknolojik ekipmanlarla donatılmış arabasıyla (ki o da Alman markası BMW'dir, böylelikle kendi silahlarıyla onları alt eder.) Almanları atlatmayı başarır. Almanlar Bond'un arabasına roket atar, fakat roket Bond'a isabet etmez ve Almanları vurur. Sonraki sahnede Bond, kendisini araçtan atar ve onu uzaktan kumanda ile kullanmaya başlar. Almanlar arabanın peşinden gider fakat duvara çarparlar. Bond tüm bunlara sebep olurken adeta telefonundan oyun oynayan çocuklar gibi mutlu olmaktadır.

LİN: *Tuzağa düştük.*

BOND: *Asla.*

James Bond ve Wai Lin, Carver'ın adamlarının açtığı ateşe maruz kalırlar ve bir helikopter tarafından öldürülmeye çalışılırlar. Wai Lin, tüm bu gördüklerinden sonra ümitsizliğe kapılır ve öldürüleceklerini düşünür. James Bond ise kendilerine helikopterden ateş edilmesine rağmen motosiklet üzerinde kendinden emin ve rahattır. Uzun süren bir kaçıştan sonra üstlerindeki helikopteri motosikletle yok etmeyi başarır ve galip gelen yine kendisi ile beraberindeki olur. Ayrıca bir sonraki sahnede, Lin her ne

kadar Bond'u ve onun temsil ettiği Batıyı çökmüş ve yozlaşmış olarak değerlendirse de devletine yönelen tehditleri yok edebilmek için yanında Batıdan sadece İngiliz ajanının olduğunun bilincindedir. Filmin anlatımı içerisinde diğeri Batılı ülkelerin bu olaylara olan tepkilerine değinilmemiş ve İngiltere'nin dışında kalan diğeri devletlerin olası tehlikelere sırt çevirdikleri gösterilmiştir. Hatta ABD Başkan Yardımcılığında bulunan kişi bile Elliot Carver'ın kontrolü altındadır.

LİN: *Aslında çok sıkıcı bir iş, ama arada bir böyle güzel bir akşamda yelken açabilir ve çökmüş Batı güçlerinin yozlaşmış bir ajanıyla birlikte çalışabilirsin.*

BOND: *Bir de komünistlerin eğlenmeyi bilmedikleri söylenir. Bu işi birlikte bitireceğiz. Ve söylemek isterim ki, ortak olarak doğru bir çökmüş, yozlaşmış batı ajanı seçtin.*

İngiltere ile Çin arasında çıkartılmak istenen olası bir savaşa engel olmak için devreye giren Bond, bu duruma son verebilecek bilgilere sahip olmak ve Carver'ı durduracak operasyonları başlatabilmek için somut kanıtlar toplar ve tüm olasılıkları göze alarak, kendisinin ölü olduğuna diğerlerini ikna eder fakat İngiliz istihbaratına gizli bir mesaj ulaştırmayı başarır. Ayrıca, kendi hayatını tehlikeye atarak hem Wai Lin'i kurtarmayı başarır, hem de büyük bir özveride bulunarak Pekin'e atılması planlanan füzeyi durdurabilmek için geride kalır, böylelikle hem Carver'ın gemisini yok etmeyi, hemde Pekin'e yapılacak saldırıyı durdurmayı başarır.

M: *007'den mesaj var. Çin'deki karşı numaramla onaylandı. Filoya, radara görünmez... Nerdeyse görünmez bir gemiyi aramalarını söyleyin. Düşman Çinliler değil. Carver, iki tarafı da kandırıyor.*

GUPTA: *Büyülü düğmeye bastığında Pekin yok olacak.*

BOND: *"Ben füzeyi durduracağım."* der ve Lin'den gitmesini ister. Daha sonra İngiltere ve Çin bilinmeyen Alman gemisini batırmak için anlaşır. İngilizler füzeyi atarlar.

CARVER: *Bond bizi hedef yaptı.*

İngilizler, füzeyi Carver'ın gemisine isabet ettirirler ve Bond sayesinde tehlikeyi önlemiş olurlar.

“The World is Not Enough” (1999)’da ise Bond daha ilk karşılaşmalarında Elektra’dan etkilenmiş gibidir. Onunla birlikte kayak yapmaya gider fakat aradan çok fazla bir vakit geçmeden saldırıya uğrarlar. Ancak Bond, gelenlerin düşman olduklarını daha saldırıdan önce anlar ve kadını oradan uzaklaştırmaya çalışır. Daha sonra havadan ateş edilmesine ve gelenlerin sayıca fazla olmasına aldırış etmeden onlarla mücadele etmeye başlar.

BOND: Bu iyi niyetli bir ziyaret değil. Vadiye doğru git. Onları ağaçlara doğru çekeceğim. Hadi!

Bond’a ateş edilir fakat isabet ettiremezler. Bombalar ve mermiler onu deviremez. Aksine o peşindekileri uçuruma yuvarlar. Yine de adamlar paraşütlerini açmayı başarır fakat bazıları havada çarpışır. Bond ve Elektra karlar altında kalır.

BOND: Her şey yolunda! Her şey yolunda.

Bond, özel ceketini ile hem kendini hem de kadını kurtarır.

Elektra King, esaretten kurtulduktan sonra olayın şokunu üzerinden atmayı başaramamış ve her şeyden korkar hale gelmiştir. Ancak artık yanında ve yatağında hiç kimsenin yenmeyi başaramadığı James Bond vardır ve korkularından kurtulacağını garantisini alır. Bond, kadını korkutan kim varsa onları bulacak ve artık hiçbir şeyden korkmasına gerek kalmayacaktır.

ELEKTRA: Kaçırılmadan sonra çok korktum. Dışarı çıkmaya korktum, yalnızlıktan korktum, kalabalıktan korktum. Her şeyi yapmaktan korktum. Korkunun hayatımı yönetmesine izin veremem.

BOND: İzin vermeyeceğim. Ben onu bulduktan sonra, buna gerek kalmayacak.

Renard’ın bulunduğu yere girebilmek için kimlik değiştiren Bond, madene giriş izni olan bir Rus bilim adamının bilgilerini ele geçirir ve uçağa binerek o bölgeye ulaşır. Gittiği yerde nükleer fizikçi Christmas Jones kendisinden şüphelenir ve onun Rusluğunu sorgulamaya başlar. Ancak Bond’un yabancı dil sorunu olmadığı için tüm soğukkanlılığıyla Rusça konuşmaya başlar ve kadını ikna eder.

BOND: *Mikhail Arkov, Rus Atom Enerjisi Departmanı.*

CHRİSTMAS: *Bir Rus için İngilizceniz oldukça iyi. (Rusça söyler)*

BOND: *Oxford'da okudum. (Rusça karşılık verir)*

Bond ve Christmas içinde bomba olduğu bilinen boru hattının içine girerler. Patlama gerçekleşir ancak bombayı yerleştirenler amacına ulaşamazlar. Bond ve Christmas patlamadan sağ kurtulur fakat M ve diğerlerinin bundan haberi yoktur. Çünkü Bond, Elektra'dan şüphelenmiş ve olayların arkasında onun olduğunu anlamıştır. Böylece onun kurmuş olduğu tuzakları etkisiz hale getirerek, oyunlarını boşa çıkarmak ister ve kontrolün kendisinde olacağı yeni bir oyun kurar.

CHRİSTMAS: *Bombayı durdurabilirdim. Bizi neredeyse öldürüyordun!*

BOND: *Bizi öldürdüm. Öldüğümüzü ve bu işi hallettiğini düşünüyor.*

CHRİSTMAS: *Kendi boru hattını niye uçursun?*

BOND: *Masum olduğunu göstermek için. Patlama plütonyumun çalındığı gerçeğini gizliyor ve bunu terörist bir saldırı gibi gösterdiler.*

James Bond, teröristlerle işbirliği yapan Elektra'nın planlarını çözmüş ve amacının ne olduğunu anlamıştır. O güne kadar diğer devletlerin ve istihbarat teşkilatlarının yapamadığını yapmış ve sistemi deşifre edip, yaşanacak felaketlerin önemine dikkat çekerek, diğerlerine de gerçeği anlatmıştır.

BOND: *Her şey bir kaza gibi gözükecek.*

VALENTİN: *Ama neden?*

BOND: *Çünkü boru hatları Hazar Denizinden kuzeye ilerliyor. Burada. Petrol gemilerdeki tankerlere koyuluyor ve Karadeniz'den İstanbul'a doğru geliyor. Patlama İstanbul'u yok eder, Boğazi yıllar boyunca kirletir.*

Elektra King, Bond'a yardım eden Valentin'i öldürür. Ancak Valentin ölmeden önce Bond'un bacağındaki demire ateş eder ve onu bağlı bulunduğu yerden kurtarır. Elektra "Beni öldüremezdin. Beni özlerdin." dedikten sonra Renard'la iletişime geçer ve Bond'un orada olduğunu haber verir. Tüm bu yaşananlardan sonra Bond, ülkesinin

çıkartmaları için yapılması gerekeni yapar ve hiç tereddüt etmeden kadını öldürür. Bond için arkadaşlık veya kadınlar önemli değildir, onda zaafllara yer yoktur ve sadece görevini düşünür.

ELEKTRA: *Şansın varken beni öldürmeliydin. Ama yapamadın. Bana yapamadın. Sevdiğin kadına yapamadın.*

BOND: *Benim için... bir anlamın yok.*

ELEKTRA: *James, beni öldüremezsın! Soğuk kanlılıkla olmaz. Beni öldüremezsin. Beni özlerdin.*

Bond, Elektra'yı vurur ve *"Ben asla özlemem."* der.

"Die Another Day" (2002) filminde Bond her durumda özel ve iş bitirici oluşunu korumaktadır. Kendisini tuttukları yerden hasta kıyafetleriyle kaçan Bond, Hong Kong'da beş yıldızlı bir otele gider, saç ve sakalı uzun olmasına rağmen hemen tanınır, kimse onun o anki halinden şüphelenmez ve her zamanki gibi ilgi ve alaka gösterirler. Ayrıca Çinlilerin kendi intikamlarını almayı beceremediğini, onların intikamını alacak kişinin de Bond olduğu vurgulanır.

BOND: *Her zamanki süitim, lütfen.*

CHANG: *Bay Bond, sizi görmek çok güzel. Uzun zaman olmuştu. Kral dairesini hazırlayın hemen. Bu aralar biraz meşguldük galiba, Bay Bond?*

BOND: *Eski bir hesabı kapatmanıza yardım etmeye geldim. Zao, üç adamınızı öldürdü. Beni Kuzey Kore'ye sokun, ben de sizin için onun işini bitireyim.*

CHANG: *Senin eline ne geçecek?*

BOND: *Ödeşme fırsatı. Ayrıca Zao'da ihtiyacım olan bazı bilgiler var.*

Yenilmez olan ve kendine her konuda güvenen Bond, ödüllü bir eskrim ustası olan Gustav ile düello yapar ve daha önce o konuda tecrübesi olmamasına rağmen adamı yenmeyi başarır. Bond az bulunan yenilmez bir rakiptir.

GUSTAV: *Görünüşe göre beni yendiniz, Bay Bond. Az bulunur bir rakipsiniz.*

Gustav Graves araba yarışlarında da rekor sahibi olan birisidir ve o güne kadar kimse

onu geçememiştir. Ancak Bond, sıradan bir kovalama sahnesinde bile arabayı ondan iyi kullanır ve rekorunu kırmayı başarır.

Hey, patron. Senin rekorunu kırdı.

Gustav Graves'den şüphelenen İngiliz istihbaratı yine de ellerinde yeterli kanıt olmadıkça ona dokunmak istememektedir. James Bond ise böyle durumlarda kendisine sahip oldukları için onları şanslı görmektedir.

M: *Adımlarımızı dikkatli atmalıyız. Graves'in politik bağlantıları var."*

BOND: *Öyleyse burada olmam bir şans.*

ABD istihbaratının bile Kuzey Kore'de bulunan Graves'e dokunamayacağını gösterildiği sahnelerde İngiliz ajanı James Bond yine kendinden emin bir şekilde kimsenin cesaret edemeyeceği şeyi yapacağını söylemektedir.

BOND: *Graves şu anda nerede?*

CIA: *Kuzey Kore'de bir hava üssünde. Ona dokunamayacağımız bir yerde.*

BOND: *Siz belki... ama ben dokunurum*

Q: *Neden kullanma kılavuzuna bir göz atmıyorsun? Eminim birkaç saatte hepsini öğrenirsin.*

BOND: *Sadece birkaç saniye sürdü, Q.*

FROST: *M beni bunun olabileceği konusunda uyarmıştı.*

BOND: *Demek bu yüzden bana ilgi duymuyormuş gibi davranmaya çalışıyordun.*

FROST: *Tanrım, sen dosyanda yazandan da betersin.*

Filmin anlatımı içerisinde James Bond, yeni teknolojiye çabuk uyum sağlamakta ve beklenenden daha kısa sürede öğrenmektedir. Ayrıca kadınlar ilk başta dirense de zamanla onun cazibesine karşı koyamamakta ve mutlaka ona teslim olur bir şekilde gösterilmektedirler.

3.6.4. İngiliz Kadınlara İlişkin Temsiller

“GoldenEye” (1995) ‘da yer alan Moneypenny, James Bond romanlarında ve filmlerinde yer alan hayali bir karakterdir. İngiliz Gizli Servisi'nin (MI6) başkanı M'in sekreterlik görevini yapmaktadır. Moneypenny, filmlerde yer alan “Bond kızları” olarak tarif edilenlerin aksine Bond’a kolayca teslim olmayan, ilk tercih olarak onu görmeyen ve aralarında mesafe olmasını tercih eden bir kadın olarak temsil edilmektedir.

MONEYPENNY: *Bunu ezici bulacağımı biliyorum 007, ama evde oturup uluslar arası bir olay olsun da James Bond'u etkilemek için giyinip, koşup geleyim diye dua etmem. Bir beyefendiyle randevum vardı. Tiyatroya gittik.*

BOND: *Moneypenny, perişan oldum. Sen olmasaydın ne yapardım.?*

MONEYPENNY : *Hatırladığım kadarıyla, James, bana hiç sahip olmadın.*

BOND: *Umut insanın her şeyi.*

Soğuk Savaş sonrası çekilen ilk Bond filminde izleyiciler ilk defa kadın bir M karakteri ile karşılaşmaktadır. Sabırlı, akıllı, sakin ve pragmatik bir karakter çizen yeni M; Bond’dan etkilenmeyen ve onu zamanı geçmiş bir karakter olarak görmekten çekinmeyen bir isimdir. Sadece işini düşünen bu karakter için Bond emirler alan ve bunları yerine getiren bir karakterden başka bir şey değildir.

M: *Benden hoşlanmıyorsun. Yöntemlerimi beğenmiyorsun. Sence, senin önsezilerinden çok sayılarla ilgilenen bir muhasebeciyim. Bence kadınları küçümseyen, soğuk savaştan kalma bir dinozorsun, antikasın ve beni etkilemeyen çekiciliğin, görüldüğü kadarıyla seni değerlendirmesi için gönderdiğim genç kadını etkilemiş. Birini ölüme yollamaya cesaretim olmadığını düşünüyorsan, önsezilerin son derece yanlış. Seni ölüme göndermekten hiç vicdan azabı çekmem. Ama bu şövalye tutumuna rağmen, bunu bir kapris olarak yapmayacağım. GoldenEye'yi bulmanı istiyorum. Kimin aldığını bul, ne planladıklarını öğren ve durdur. Ourumov'a rastlarsan, suçlu veya değil, intikam peşine düşme. Alec Trevelyan'ın öcünü almak onu geri getirmez*

.

“Tomorrow Never Dies” (1997) ‘da İngiliz İstihbaratının başında bulunan M, filmin

anlatısı içinde ülkesinin çıkarlarını korumak dışında; kendini dünya güvenliğine adan ve bunun için Bond'un en ufak bir zafiyet göstermemesi için ona karşı sert tutum alan bir kadın olarak gösterilmiştir.

M: *Benim işim 3. Dünya Savaşını önlemek.*

BOND: *Seni sayarım ama M, bu iş için yeterince erkek olamadığını düşünüyorum.*

M: *Belki de. Ama avantajım, sürekli erkekliğimle düşünmek zorunda değilim.*

“The World is Not Enough” (1999) filminde ise M, teröristlerin tehditlerine, cinayetlerine ve yaptıkları eylemlere karşı güçlü duran bir karakterdir. Asla yılgınlık göstermez, onları bulmak için her şeyi göze alır ve sonunda adalete teslim edeceklerini söyleyerek, yasa dışı yollara başvurmayacaklarının altını çizerek. Aslında adalet kendilerinin elindedir ve kötülere kendi yöntemleriyle ceza vermektedirler. Bunların yanı sıra teröristlere karşı pazarlık yolları her daim kapalıdır. Her ne olursa olsun kimse için taviz vermemektedirler.

M: *Cinayet işleyip bizi piyon olarak kullanacak alçaklar bizi yıldıramayacak. Bu insanları bulacağız. Gerekirse onları dünyanın en uzak köşesine kadar takip ederiz. Ve onları adalete teslim edeceğiz.*

M: *Elektra King kaçırıldıktan sonra, babası bunu kendi başına halletmeye çalıştı ve başarılı olamadı. Ve bana geldi. Senin de bildiğin gibi, teröristlerle anlaşma yapmayız. Ve kalbimdeki tüm hislere rağmen, ona fidyeyi ödememesini söyledim. Zaman kazanacağımızı düşündüm.*

BOND: *Kızı yem olarak kullandın.*

M: *Evet.*

BOND: *Bomba boru hattının içinde.*

ELEKTRA: *Şimdi bana inaniyor musun?*

BOND: *Petrole doğru ilerliyor.*

M: *Elbette. Bizi bir sonraki yüzyıla ulaştıracak olan ve Batının güvendiği boru hattı.*

İngiliz İstihbaratı için önemli olan Batının geleceği ve güvenliğidir. (Özellikle de İngiltere'nin.) James Bond'u Kazakistan, Azerbaycan ve Türkiye'ye göndermelerinin

gerçek sebebi petrol hattının başına gelebilecek tehlikeleri önleme istekleridir. Aksi halde ekonomileri büyük zarar görecektir.

BOND: Beni gördüğüne pek memnun değil gibisin.

M: Bana kalsaydı, hala Kuzey Kore'de olurdun. Özgürlüğün çok pahalıya mal oldu.

“Die Another Day” (2002)’de ise şahısları değil görevlerini düşünen bir karakter olarak görünen M, görev esnasında yakalanan Bond’dan çabuk vazgeçebilecek bir karakter olarak temsil edilmekte ve bir ajan için devletin taviz vermesinden hoşlanmayan bir görünüm sergilemektedir.

3.6.5. Filmlerde Düşman Olarak Gösterilmeyen Millet ve Devletlere İlişkin Temsiller

“GoldenEye” (1995) ‘ın anlatısı içerisinde, İngiltere ve James Bond’un düşmanı olmayan devletler ve şahıslar her ne kadar açıkça hedef alınmasalar da, olay örgüsü içerisinde izleyicilere bazı olumsuz çağrışımlar yapacak şekillerde sunuldukları görülmektedir. Filmde Fransa, Tiger isimli helikopterini bir gemide tanıtılmaktadır. Üstün manevra yetisi olan; sinyal karıştırma, gizlenme ve elektromanyetik radyasyona karşı güçlendirilen helikopteri pilotlarının ahmaklığı yüzünden Janus örgütüne kaptırırlar. Xenia Onatopp tarafından dikkati dağılan Fransız pilotlar, kadının cazibesine kapılıp hem helikopteri kaptırırlar, hem de canlarından olurlar. İş zamanı başkaları tarafından dikkati çabuk dağılan, işlerini iyi yapmayan Fransızlar tarafından tehlikeli bir silah düşmanın eline geçmiş ve onların elini daha da güçlendirmiştir. Tüm bu olup bitenleri fark eden Bond ise Onatopp’u durdurmak için onun peşinden gider ancak belki de felaketlerin önüne engel olacak Bond’u hiçbir şeyin farkında olmayan Fransız askerler engeller ve düşmanın kaçmasına sebep olurlar. Böylece helikopter uzaklaşır, Bond’da Fransızlar yüzünden başarısız olur.

ABD ise; Ruslar tarafından sistemlerine kolayca sızılan, bunun farkına bile varamayacak kişilerden oluşan, kolay hedeflenen bir devlet olarak izleyicilerin bilinçaltına yerleştirilmektedir.

BORIS: *ABD Adalet Bölümü'nün sistemine girdin.*

NATALYA: *Ya buraya kadar izlerlerse?*

BORIS: *Amerikalılar ahmaktır. Asla beni fark etmezler.*

Ayrıca ABD istihbaratının beceriksizliğine göndermede bulunan sahnelerde, İngiliz istihbaratının olayları bizzat yerinden öğrendiğini, ABD hükümetinin ise yetersiz istihbaratları nedeniyle olaylardan ancak CNN yayına verirse haberdar olabildikleri belirtilmektedir.

M : *Amerikan hükümetinin tersine, biz kötü haberleri CNN'den almıyoruz.*

ABD istihbaratının zayıflığına ve iş bittikten sonra ortaya çıkmasına vurgu yapan bir diğer sahnede ise Natalya ile beraber trende çözdükleri şifre sonrası aradıkları uydu çanağının Küba'da olduğunu öğrenen Bond, kadınla beraber oraya gider ve ABD istihbaratından arkadaşı Wade ile buluşur. Her ne kadar Wade orada öyle bir şey olmadığını iddia etse de filmin sonunda haklı olanın Bond ve Natalya olacağı ortaya çıkacaktır.

WADE: *Demek futbol sahası büyüklüğünde bir çanak arıyorsun, hı? Yok. Küba'da bir puro yak, biz görürüz.*

NATALYA: *Orada olduğunu biliyorum.*

Filmin anlatısı içerisinde yer alan bir diğer ABD bilgisizliği ve yeteneksizliği ise Bond'un Rusya'da tanışacağı CIA ajanı Wade ile olan konuşmalarında kendini belli etmektedir. CIA'in Janus hakkında bilgiye sahip olmadığını, onu istese bile bulamayacağını ancak Janus'un istediği zaman CIA ile bağlantı kurabileceği gösterilmiştir. Wade karakteri, Bond'a yardımcı olmaktan ziyade Bond'un ve MI6'in olumlu özelliklerini ön plana çıkartmaya yarayan bir karakter olarak konumlandırılmıştır.

BOND: *Janus hakkında ne biliyorsun?*

WADE : *Hiçbir şey, sıfır. Kimse onu görmemiş. Ama adamın bağlantıları var. Söylentiye göre, eski Rus füzeleriyle yaşamını sağlıyormuş. Şu etrafta dolaşıp duran ve*

bu yüzden bulamadıklarımızdan. Gerçeği söylemek gerekirse, bu adamı bulamıyorsun. O seni buluyor. Kahretsin, hepsi Rus mafyası. Yapabileceğim en iyi iş, seni onun rakibine yönlendirmek.

BOND: *Rakibi kim?*

WADE: *Eski KGB ajanı. Zorlu biri. Sağ ayağı aksar. Adı Zukovsky.*

BOND: *Valentin Dimitreveych Zukovsky?*

WADE: *Evet. Tanıyor musun?*

BOND: *Onu ben sakatladım.*

Filmin sonunda Natalya ve Bond öpüşmeye başlar. Ancak onca çatışma ve gürültü varken Bond ve Natalya'ya yardım etmek için devreye girmeyen ABD askerlerinin, bir tarlanın içinde kamufle olmuş şekilde hiçbir şey yapmadan bekledikleri ve her şey bittikten sonra ortaya çıktıkları gösterilir.

NATALYA : *Ya biri izliyorsa?*

BOND: *25 mil içinde kimse yok, inan bana.*

WADE : *Hey, Jimbo.*

BOND: *Senin "dar durumda yardıma koşmak" lafından anladığın bu mu?*

WADE : *Hey. Denizciler.*

Bir anda Natalya ve Bond'un olduğu yerden kamufle olmuş askerler çıkar.

Filme ismini veren ve Janus adlı örgütün elinde Londra için tehlike oluşturan GoldenEye isimli elektromanyetik uydu silahını geliştirenlerin Soğuk Savaş döneminin iki rakibi olan ABD ile SSCB olduğu açıklanmakta ve Hiroşima vurgusu yapılmaktadır. Böylelikle Amerikanın da en az Rusya kadar dünya güvenliğini tehdit ettiği izleyicilerin bilinçaltına yerleştirilmekte ve Amerikalılar da yaşanan tehlikelerden sorumlu tutulmaktadır.

TANNER: *Elektromanyetik darbe. Bir uydu silahı, geliştirenler...*

M: *Soğuk Savaşta Amerikalılar ve Ruslar. Özetini okudum. Hiroşima'dan sonra bulunmuş. Atmosfere bir nükleer cihaz kuruluyor. Bir darbe oluşturuyor, elektronik her şeyi bozan bir radyasyon dalgası.*

“Tomorrow Never Dies” (1997)’ın anlatısı içerisinde, Alman devletine yönelik herhangi bir olumsuz çağrışımında bulunacak şeyler söylenmese de, Alman vatandaşı olan bazı insanların dünya güvenliğini tehdit eden bir medya patronunun hizmetinde yaptığı kötülükler gösterilmektedir. Bu Alman vatandaşları, kendi ülkesinden olmayan kişiler tarafından bir araç olarak kullanılmaktadır. Almanlar; Çin ve İngiltere arasında savaş çıkartmak için Amerikalı terörist Guptanın kodlayıcısıyla uyduların frekansını değiştirip insanları aldatan ve sonunda felakete sebep olan kişiler olarak gösterilmektedir. Ayrıca batan gemiden sağ çıkan İngilizleride gözlerini kırpmadan öldürürler.

Almanlar, İngiliz gemisine yakın bir mesafede gizlenmektedir. Füzeyi atmaya hazır olduklarında motorları kapatırlar ve Çin uçaklarının geçişinde füzeyi atarlar. Böylece İngilizler onun bir Çin torpili olduğunu zannedeceklerdir.

ALMAN: *Torpilin neden patlamadığını merak ediyorlar.*

İNGİLİZ AMİRAL: *Yeoman, amiralliğe gönder: Çin MiG'lerince torpillendik. Batıyoruz. Tamam, gemiyi boşaltın.*

Ayrıca Almanlar, *“Bir füze MiG'lerde”* diyerek Çin uçaklarından birini de vururlar. Ekranda *“imha edildi”* yazısı çıkınca Almanlar bundan memnun olur.

ALMAN: *Bay Gupta'nın kodlayıcıyla ilgili hilesi tuttu. Son konumlarını 110 km uzaklıkta bildirdiler. İngilizler onları bulamayacak.*

Daha sonra, hayatta kalan İngilizlerin yanında giderler ve onlara tüfeklerle ateş edip öldürürler.

Film, *“Rus Sınırında Terörist Silah Satış Yeri”* yazısı ile başlamakta ve sınırda bulunan silah alışverişini İngiliz İstihbaratının izlediğini göstermektedir. İngiltere ve Çin arasında bir savaş başlatma niyetinde olan Elliot Carver'da Amerikan kodlayıcısı satın almak için ABD'li Henry Gupta'yı oraya göndermiştir. Filmin anlatısı içerisinde, Rusya'nın terörist grupların silah alışverişine izin verdiği ve Çin, Rus, Amerikan ve Alman silahlarının teröristlerinin eline kolayca geçtiği gösterilmektedir. Bunların yanı sıra bazı Japon ve ABD vatandaşlarının başka devletlerin çıkarları uğruna teröre hizmet ettiği ve yöntemlerini onlara sattıkları da vurgulanmaktadır. Bu sahnede CIA'nın bazı silahların kayıp gibi gösterilmesine göz yumduğunu ve İngiliz İstihbaratının da bundan

şüphelendiği ima edilmektedir. Böylece iki devlet arasında bir rekabet olduğu ve ABD yapımı silahların teröristlerin eline geçmeden önce İngilizler tarafından el konulmasının Amerikan yönetiminin planlarını bozmak anlamına geldiği belirtilmektedir.

MI6 AJANI: *Adamımız orta kamerada. Terörist süpermarketi gibi. Çin Uzun Mesafe Skutu, Panther AS-565 saldırı helikopteri, bir çift Rus havan topu ve sandıklarda Amerikan tüfekleri. Şili mayınları, Alman patlayıcıları. Evlere şenlik.*

M: *Kimlikler.*

MI6 AJANI: *Beyaz At, bize piyonları göster. İlk uyuşmayı yakaladık: Satoshi Isagura. Kimya uzmanı. Metro saldırısından araniyor. Şu anda Zaire'deki ayaklanma kuvvetleri hesabına çalışıyor. Henry Gupta. Amerikalı. Tekno-terörizmi icat eden adam. 60'larda Berkeley'de radikal olarak başladı. Artık politikasını satıyor.*

M: *Şuna yakınlaşıyor mısın?*

MI6 AJANI: *Amerikan kodlayıcısına benziyor. Seyir uydularını kontrol ediyorlar.*

M: *Acaba CIA, onu kaybettiklerine mi, yoksa bizim bulmamıza mı daha çok bozulacak?*

Almanlar tarafından GPS sistemleri bozulan Çin uçakları, İngilizlerin uluslararası sularda olmadıklarını düşünerek onları kendi kara sularında zannederler ve uyarıda bulunarak onları ateş etmekle tehdit ederler. Bu tehdit, komployu kuran Alman teröristler için İngilizlere füzeyi atmak için bir fırsat verir ve vakit kaybetmeden füzeyi İngilizlere atarlar. Böylece saldırının Çinliler tarafından yapıldığı zannedilecek ve olası bir İngiltere-Çin savaşının önü açılmış olacaktır. Filmin anlatısı içinde, sahip olduğu yetersiz teknoloji ile başkaları tarafından sistemleri kolayca bozulabilen Çinlileri gösterirler. Ancak İngilizlerin radarlarında herhangi bir sorun görülmemektedir. Komplo kurulması kolay olan ve saldırgan olan devlet Çin'dir. Mağdur olan devlet ise İngiltere'dir.

İNGİLİZ AMİRAL: *Geminin üzerinde iki Çin MiG'i uçuyor. Niyetinin düşmanca olduğuna inanıyoruz.*

ÇİNLİ PİLOT: *HMS "Devonshire." Bu son uyarınız. Çin kara sularındasınız.*

İNGİLİZ AMİRAL: *Bunlar manyak mı? Yanıt ver: "Uluslararası sulardayız ve saldırı alırsak savunmaya geçeceğiz.*

Filmin anlatısı içerisinde, ABD yine bir önceki filmde olduğu gibi açıkça hedef alınmasa da Amerikalı karakterlerin söylemleri adeta emperyalizmi kendi ülkeleriyle özdeşleştirmektedir. CIA ajanının dünya üzerindeki her yeri ofisi olarak görmesi, Üçüncü Dünya Savaşı olacaksa bunu ancak kendilerinin başlatabileceğini söylemesi gibi sözler izleyicilerde negatif algı yaratmakta ve üstüne üstlük Bond'un dünya savaşını önlemek için gerçekleştirdiği mücadele de Amerikalılar tarafından fazla bulunmaktadır.

WADE: *Hey, Jimbo!*

BOND: *Wade, burada ne arıyorsun?*

WADE: *Bilirsin, benim ofisim her yerdir. Aklıma gelmişken, Sam Amca senin bu küçük savaşında resmen tarafsız kaldı.*

BOND: *Gayri resmi olarak?*

WADE: *3. Dünya Savaşı olsun istemiyoruz. Tabii biz başlatmazsak!*

ABD'li komutan Bond'a atlayış için gerekenleri söyler.

ÇAVUŞ: *Suya çarptığında, paraşütünü kesmeyi unutma. HALO atlayışında ölenlerin %90'ı paraşütlerine dolaşp boğulanlardır.*

WADE: *Dünyayı kurtarmak için bile fazla.*

BOND: *Başka çarem yok. O geminin rotasından çıkarıldığını kanıtlamalıyım.*

"*The World is Not Enough*" (1999)'da Bond'un düşmanlarından olan ve dünya güvenliği için tehdit olan Renard'ın yıllar içerisinde birçok ülkede görülmesine rağmen yakalanmadığına vurgu yapılmakta ve filmin anlatısı içerisinde o ülkelerin teröristler için bir sığınak, bir tatil yeri olduğu algısı yaratılmaktadır. Böylelikle izleyiciler o ülkelerin teröristleri koruduğu izlenimi ediniyor ve o ülkelere karşı önyargıya sahip olmaktadır.

BOND: *King'in çantasındaki para kızı için istenen fidyeyle aynı miktardaydı. Bu bir mesaj. Teröristin geri döndü.*

M: *Victor Zokas, diğer adıyla...*

BOND: *Renard, anarşist.*

İSTİHBARATÇI: *1996'da Moskova'daydı. Ondan önce de Kuzey Kore'de*

Pyongyang'da. Afganistan, Irak, İran, Beyrut ve Kamboçya'da görüldü.

BOND: *Tüm romantik tatil yerleri.*

KGB tarafından eğitilen Renard'ın SSCB dağıldıktan sonra serbest bırakıldığını, yaptıklarına göz yumulduğunu ve böylelikle onu dünyanın başına Rusların bela ettiği vurgulanmaktadır. Ayrıca Rus işadımı Valentin ve kuzeninin de bazen Renard için çalıştığına ve onun için donanmadan malzeme çaldıklarına değinilmektedir. Filmin anlatısı içerisinde, milyonlarca insanın hayatını tehlikeye atan kişi Ruslar tarafından eğitilmiş ve desteklenmiştir.

BOND: *Bunu Elektra King'i öldürmeye çalışan bir parahawktan aldım. Bunun arkasında Renard var.*

VALENTİN: *Ve Afganistan'dan sonra KGB de Renard'ın kendilerine yük olduğuna karar verdiler ve onu serbest bıraktılar. Şimdi serbest çalışıyor.*

BOND: *Elektra King neden ölmeni istiyordu?*

VALENTİN: *Fabrikamı yok eden sendin! Rolls-Royce'mu suya gömdün ve beni boğmaya çalışıyorsun. Kendi havyarımın içinde! Çıkmama izin ver! Tamam, Tamam. Bazen ona alet buluyorum. Makineler. Bilirsiniz, Rus malı. Kuzenim Donanmada. Onun için bazı makineleri alıyor.*

"Die Another Day" (2002) isimli filmde ise teröristlere ilham veren ve Bond'u küçümseyen ajanlara sahip bir devlet olarak gösterilen ABD, film boyunca olumlu bir harekette bulunmamakta, aksine İngilizlerin işlerini rahat yapmalarına fırsat vermeyen, iş bilmez, sadece konuşan beceriksiz kişilerden oluşmaktadır.

BOND: *Bana silahları göster. Silahsız bir bölgede silah saklamak... hem de bir mayın tarlasının ortasında.*

ALBAY: *Amerika'nın kültürel katkısı...*

CIA: *Şunun haline bak. Gören de onu kahraman sanır.*

Filmin anlatımında ise Kübalılar teröristlere kolaylık sağlayan, yüzlerini ve kimliklerini değiştirmeleri için onlara yardım eden ve masumlara zarar veren kişilerden

oluşmaktadır. Bu sahnelerde Kübalıların ağzından Castro devriminin yerel halkın özgürlüğüne mal olduğuna vurgu yapılmakta ancak bu özgürlüğün güçlü ve zengin halkı pek de etkilemediğine değinilmektedir.

PATRON: *Dostunuz buradaki adadaymış, Los Organos'ta. Dr. Alvarez tarafından işletilen tuhaf bir klinik. Gen tedavisi alanında uzman. Çok sevilen liderlerimizin ömürlerini uzatıyor. Ve elbette, zengin batılıların da. Devrimde özgürlüğümüzü kaybetmiş olabiliriz. Ama hala eşsiz bir sağlık hizmetimiz var.*

BOND: *Devrim sana pek zarar vermiş gibi görünmüyor.*

PATRON: *Hepimiz bir şekilde yolumuzu buluyoruz.*

M: *Şimdi bana şu Küba'daki klinikten bahset.*

BOND: *Gen tedavisi. DNA nakliyle yeni kimlikler kazandırıyorlar. Sözde güzellik salonu.*

DOKTOR: *Demek DNA değiştirme tedavisi görmeniz gerek. Size tedavinin iki aşamasını anlatayım. Birincisi, kemik iliğinizi yok edip DNA'nızı tamamen siliyoruz. İkinci aşamada... sağlıklı bir donörden alınmış yeni DNA'yı tanımlıyoruz. Öksüzler, kaçaklar; yani kimsenin özlemeyeceği insanlar. Ben şahsen kendimi bir sanatçı gibi görüyorum.*

CHARLES: *General Moon tutuklandı. Dün gece bir darbe oldu.*

M: *Beni kasten yanlış yönlendirerek, Bond'un bu işe bulaşmasını sağladınız. Eğer Küba'daki klinikte bir ajanınız olduğundan bize bahsetseydiniz.*

CİA: *Ajanımız ölmüş olurdu... çünkü teşkilatınızda bir köstebek vardı.*

M: *Bir köstebeğimiz olmayabilirdi... şayet Bayan Frost ve Moon'un Harvard eskrim takımında birlikte olduğu gerçeğini bizden saklamasaydınız. Bu işte kime güveneceğinizi bilmek çok önemlidir.*

KUZEY KORE ASKERİ: *Hey, patron. İkarus'a füze fırlattılar.*

CİA: *Umarım kimsenin batıl inancı yoktur. Çünkü kocaman bir ayna kırmak üzereyiz.*

Ancak Kuzey Koreliler füzeyi havada yok ederler.

ABD'Lİ KOMUTAN: *Aman Tanrım. Güney Kore birliklerini harekete geçirin ve bana başkanı bağlayın, hemen!*

Filmin anlatımı içerisinde Amerikalılar, önemli bilgileri İngilizlerden gizleyen, onları yanlış yönlendiren güvenilmez karakterlerden oluşmaktadır. Ayrıca ukala olan Amerikalılar kendilerine olan aşırı güvenlerinden ötürü dünyayı felakete sürükleyecek hamleler yapmaktan çekinmeyen, onların sonuçlarını düşünmeyen ve genel olarak yaptıklarında yanılan karakterler olarak izleyicilere sunulmaktadır.

3.7. İncelenen Filmlerdeki Karakterlere Dair Bir Değerlendirme

“*GoldenEye/AltınGöz (1995), Tomorrow Never Dies/ Yarın Asla Ölmez (1997), The World is not Enough/Dünya Yetmez (1999) ve Die Another Day/Başka Gün Öl (2002)*” isimli filmlere dair yapılan incelemelerde İngiliz olmayan erkek karakterlerin; Hain, küstah, kadın düşmanı, örgütünün çıkarları için kendi vatandaşlarını öldürmekten çekinmeyen, kendi yöneticilerine ihanet eden ve başkaları tarafından kullanılmaya açık karakterler olarak sunuldukları ayrıca soğuk kalpli bir psikopat, ahlaksız, kurnaz ve şeytani olduklarına da vurgu yapıldıkları sonucuna ulaşılmıştır. Hiçbir duyguya sahip olmayan, yaptıklarından pişmanlık duymayan sadist karakterler olarak gösterilen karakterler, ortaya çıkartmış olduğu katliamlardan hoşnut olmaktadır. Haber yaptırmak için dünyanın farklı devletlerinde kargaşa ve felaketlere sebep olmalarının yanı sıra kendi isteklerine göre davranmayan devlet yöneticilerini de tehdit etmekten çekinmemektedir. Milyonlarca insanı öldürecek planlar içerisinde yer almakta ve savaş çıkartmayı amaçlayan bu karakterler; hırsları, çıkarları ve amaçları için yeri geldiğinde babasını bile öldürmekte tereddüt etmemektedirler.

Filmin anlatımı içerisinde İngiliz olmayan kadın karakterler ise; düşmanlarını baştan çıkartarak, öldürmekten zevk almaktadırlar. Ayrıca Bond’a kur yapıp ona istediğini veren figürler olarak da sunulurlar. Kadınlar, Bond’un karizmasına karşı koyamamakta, evli olmalarına rağmen onunla birlikte olmayı tercih edip, gizli bilgileri açığa çıkarırlar. Kimi zaman Bond tarafından kurtarılmalarına rağmen yine de ona ihanet etmekten geri durmaz bir şekilde sunulan kadınlar, Bond’un düşmanlarıyla da işbirliği yapmaktadır.

Kendi amaçlarını gerçekleştirebilmek için babasını bile öldürtmekten çekinmeyen kadınların her ne kadar bir kısmı Bond'un düşmanı olarak gösterilmemelerine rağmen başkaları tarafından beceriksiz, işe yaramaz birisi olarak tanımlanmaktadırlar.

James Bond ise filmlerin anlatımında, öldürme lisansı sayesinde istediği kişiyi öldürebilmekte, düşmanları tarafından görevi ve rehin alınmış kadın arasında tercihte bulunmaya zorlandığında ise daima görevini seçmektedir. Detaylara dikkat eden ve kandırılması güç olan Bond, kurtarıcıdır ve diğerlerinin zorlandığı şifreleri de kolayca çözebilmektedir. Düşman askerlerini ilk atışta öldürmeyi başabilen Bond, onların atışlarından etkilenmez, adeta ölümsüz gibidir. Teknolojiye de kolay uyum sağlar ve çabuk öğrenir. Teröristler diğer yabancı istihbarat çalışanlarını kandırmayı başarmalarına rağmen onu alt etmeyi başaramazlar. Filmin anlatımında diğer Batılı ülkeler ise dünya güvenliğini umursamazken, tehlikelere karşı dünyanın farklı bölgelerinde sadece İngiliz Bond bulunmaktadır. O esnada yanında bulunanları tüm tehlikelerden ve kötü insanlardan korumayı da başarır. Yabancı dil sorunu çekmeyen Bond, gittiği ülkelere kolay uyum sağlar. Diğer devletlerin ve istihbarat teşkilatlarının yapamadığını yapar ve sistemi deşifre edip, yaşanacak felaketlerin önemine dikkat çeker. Bond, ülkesinin çıkarları için yapılması gerekeni yapmakta ve hiç tereddüt etmeden kadınları da öldürmektedir. Onun için arkadaşlık veya kadınlar önemli değildir, sadece görevini düşünür. Ayrıca Bond, saç ve sakalı uzun olmasına rağmen gittiği otelde hemen tanınır, kimse onun o anki halinden şüphelenmez ve her zamanki ilgi ve alakayla karşılanan bir karakter olarak sunulmuştur.

Filmlerde yer alan ve İngiliz kimliğini taşıyan kadın karakterler ise Bond'a teslim olmayan, ilk tercih olarak onu görmeyen ve aralarında mesafe olmasını tercih eder bir şekilde sunulmuşlardır. Onlara göre Bond emirler alan ve bunları yerine getiren bir karakterden başka bir şey değildir. Teröristlerin tehditlerine, cinayetlerine ve yaptıkları eylemlere karşı güçlü duran İngiliz karakterler; asla yılgınlık göstermeyen, teröristleri bulmak için her şeyi göze alan ve sonunda adalete teslim edeceklerini söyleyerek, yasa dışı yollara başvurmayacaklarının altını çizmektedirler. Teröristlere karşı pazarlık yolları her daim kapalıdır. Her ne olursa olsun kimse için taviz vermez bir şekilde temsil edilmektedirler.

Filmlerin anlatımında düşman olarak görülmeyen devletler ve milletler ise her ne kadar Bond'a tehdit oluşturmalarında, seyirciler üzerinde olumsuz çağrışımlar uyandıracak şekilde temsil edilmişlerdir. Fransızlar, iş zamanı başkaları tarafından dikkati çabuk dağılan, işlerini iyi yapmayan, tehlikeli bir silahın düşmanın eline geçmesine sebep olanlar olarak gösterilmekte, ABD ise; Ruslar tarafından sistemlerine kolayca sızılan, bunun farkına bile varamayacak kişilerden oluşan, kolay hedeflenen bir devlet olarak izleyicilerin bilinçaltına yerleştirilmektedir. Tüm bunların yanısıra İngiliz istihbaratının olayları bizzat yerinden öğrendiğini, ABD hükümetinin ise yetersiz istihbaratları nedeniyle olaylardan ancak CNN yayına verirse haberdar olabildikleri belirtilmektedir. Janus adlı örgütün elinde Londra için tehlike oluşturan GoldenEye isimli elektromanyetik uydu silahını geliştirenlerin ise Soğuk Savaş döneminin iki rakibi olan ABD ile SSCB olduğu açıklanmakta ve Hiroşima vurgusu yapılmaktadır. Böylelikle Amerikanın da en az Rusya kadar dünya güvenliğini tehdit ettiği izleyicilerin bilinçaltına yerleştirilmekte ve Amerikalılar da yaşanan tehlikelerden sorumlu tutulmaktadır.

SONUÇ

Kitle İletişim Araçları, özellikle de soğuk savaş ve sonrası dönemde emperyalistlerin davranışlarını destekleyen, onları yönlendiren ve kuvvetlendiren bir güç olarak devletler arasında ayrılıklar yaratarak, toplumları ötekileştirmektedir. Böylece kitle iletişim araçları emperyalistler tarafından öteki olarak görülenlerin topraklarını sömürmek ve algıları istenilen doğrultuda yönlendirebilmek için meşrulaştırıcı ve insanların zihinlerinde ötekine yönelik kötü imgeler yaratmak için kullanılan bir araç olarak kullanılmaktadır. Emperyalist söylem içinde öteki olarak görülenler ise nesnel bir bakış açısıyla ele alınıyor gibi gösterilmek istense de gerçekte sömürgecilerin bakış açılarına göre belirli kalıplara hapsedilmekte ve tüm bunlar yapılırken de herkes tarafından kabul edilebilir bir niteliğe kavuşturulmaları amaçlanarak, onları kendi söylemlerine göre inşa etmektedirler. Öteki olarak görülenlere yönelik temsiller, görselliği kullanan sinema, televizyon ve reklam gibi mecralarda kendilerine yer bulmakta, ikili ayrılıkları belirginleştirerek düzeltilmesi oldukça güç kültürel farklılıklar yaratmaktadırlar. Böylelikle sinemanın gücüyle beraber ötekilere yönelik temsiller daha geniş kitlelere ulaşarak, izleyicilerin algılarını güçlü bir şekilde etkilemektedir (Erkan, 2008: 190).

Çalışmaya konu edilen ve Soğuk Savaş sonrası dönemde geçen Bond filmlerinde İngilizlerin düşman ve öteki olarak gördüklerine yönelik emperyalist bakış açısıyla sinemaya yansıttıkları temsilleri ve seyircilerin algılarını etkileme, değiştirme ve karar almalarını yönlendirmelerini sorun olarak ele alan bu çalışma, Bond filmlerinde yer alan karakterlerin kültürel temsilini ve sinemanın emperyalizmle olan etkileşimine dikkat çekmeyi amaçlamaktadır.

Bond serisi; dünyayı kötülerden korumak için çaba gösteren, insanların yaşamlarını tehlikeye sokanlara karşı mücadele eden İngiliz casusunun maceralarını anlatmaktadır. James Bond ise sinema tarihinde geçmişten günümüze devamlılık gösterebilmiş tek karakterdir. Ian Fleming, James Bond karakteri ile İngiltere için bir süper kahraman yaratmış ve İngiltere'nin hedeflerini ve eski gücüne olan özlemini Bond üzerinden sürdürmüştür. Neticede Bond 1953 yılından bugüne mevcudiyetini korumakta, birçok kuşak tarafından bilinmekte ve tanrısal bir karakter olarak unutulmasına hiçbir şekilde

izin verilmemektedir.

Güncellenip içinde bulunduğu döneme adapte edilerek tekrar gösterime sokulan ve bireylerin algılarını etkileyip, kendi yanında durmalarına ikna edebilen Bond filmlerinde yer alan İngiliz karakterler ise kendilerini dünyanın yöneticisi ve kuvvetli bir Britanya İmparatorluğunda yaşıyor gibi zannetmekte, öyle davranmaktadırlar. Bilhassa James Bond yeni dünya düzenindeki güç dengesine aldırış etmemekte, İngiltere ile beraber bu senaryoların başrolü olmaya devam ederek, emperyalist hedefler doğrultusunda görev yapmaktadır (Vardan, 2015). Ayrıca Bond vasıtasıyla dünya üstünde yok olmayacak tek devletin İngiltere olacağı, izleyicilerin de galip gelen tarafın yanında saf tutmalarının onları mutlu edeceğine değinilmektedir.

Özellikle Soğuk Savaş döneminde İngiltere'nin zarar gören imajını kurtarmak ve telafi etmek için James Bond karakteri aracılığıyla özel bir önem gösterilmiştir. İngiltere'nin önceki yıllara göre daha az göz önünde yer alması ve birçok sömürgesini ABD'ye kaptırması neticesinde ideallerini ve amaçlarını Bond karakteri ile edebiyata ve sinema perdesine uyarlaması, seyirciler üzerinde etkili olmakta ve algıları amaçlanan istikamete doğru yönlendirebilmektedir.

Bond'un yaratıcısı yaşamını yitirip artık arka planda olsa bile oğluna her daim hayat sunulmuş ve diğer ülkeler ile halkların onun gösterisinin yan parçası olarak sunulmasına devam edilmiştir. Dünya yok olmadıkça James Bond karakterinin İngiliz devletinin ve kültürünün bayraktarı ile kahramanı olmaya devam etmesinden yana olunacaktır. Böylelikle İngiltere, dünya politikasında ön saflarda yer alacak, bu bahaneyle Fleming'in casus ruhu ve Bond'un çalışmaları varlığını sürdürecektir. Sonuçta yaşamı sadece vazifelerden ibaret olan, tanrısal bir kuvvet ve iradeyle seyircilere sunulan Bond'u canlandıran aktörler zamanla ihtiyarlayıp, hayatlarını kaybetseler bile karakter farklı bedenlerde sürekli genç kalıp yaşamayı sürdürmekte, kendisine inananları korumaktan ve ülkesine olan sadakatinden vazgeçmeyerek dünyaya huzur getirmeyi görevi saymaya devam etmektedir.

1953 yılından günümüze pek çok ülke yıkılmış, onlarca devlet başkanı değişmiş, bir

takım ideolojiler ortadan kalkmış fakat her şeye rağmen Bond karakteri varlığını muhafaza etmeyi başarmıştır. Lord Palmerston, (1848)'un “İngiltere'nin ebedi dost ve düşmanları yoktur, değişmeyen menfaatleri vardır.” sözlerindeki değişmeyen menfaatlerin savunucusu ve uygulayıcısı olan James Bond kendini yeni döneme kolayca uyarlayarak yaşamaya ve İngiltere'yi korumaya devam etmektedir (Olca, 2017).

Bu çalışma, James Bond karakterinin kuvvetli bir İngiltere algısı oluşturmak ve yaptıklarına doğruluk kazandırmak için izleyicilere nasıl sunulduğunu göstermeyi ve karakterin toplumsal mühendisliğin parçalarından olduğunu tartışmayı amaçlamıştır. Bu kapsamda araştırmaya konu olan karakter, ölümsüzlüğü ve belirli bir süre sonra başka bedenlere girebilme özelliği bakımından farklı bir malzeme sunmaktadır ve üzerinde çalışılması dikkate değerdir. Ayrıca Bond ve onun yaratıcısı Fleming, ulusal ve uluslararası çevrede gereğince tanınmalarına rağmen aralarındaki Tanrı-Oğul bağları yeterince konu edilmemiş, karakterlerin İngiliz kimliklerine gerekli önem verilmeyerek evrensel bir perspektifle değerlendirmeler yapılmıştır.

Sonuç olarak; kitle iletişim araçlarından olan sinemanın emperyalizmin amaçlarına hizmet etmede tercih edilen en etkili yöntemlerden olması, bu alanlarda tanıtılan “öteki” kimliği “biz” ve “onlar” algılarını biçimlendirmiştir. Böylelikle biz ve onlar algısı inşa edilerek farklı toplumlar arasında kapatılmayacak sosyal, politik ve kültürel ayrımlar ortaya çıkarılmıştır. Bu ayrımların ortaya çıkmasına katkı sağlayan emperyalist gelenek, kendi çıkarlarına göre diğer devletlere ve milletlere anlam kazandıran, açıklayan ve tekrar inşa eden yapısı ile Batının çıkarlarını temsil eden James Bond filmleriyle kendisine yeni bir alan açmıştır (Yıldırım, 2016: 81). Bu bağlamda James Bond filmlerinde Batılı- özellikle de İngiliz- bakış açısının, kültürünün ve değerlerinin bir yansıması izleyicilere sunulmuştur. Çalışmaya ismini veren James Bond filmleri ve Soğuk Savaş sonrası emperyalizmin etkisi, konusu sınırlandırılmış bir şekilde incelenmiş ve Soğuk Savaş sonrası dönemde geçen *Goldeneye* (1995), *Tomorrow Never Dies* (1997), *The World is Not Enough* (1999) ve *Die Another Day* (2002) filmleri örneği ile söz konusu durum çözümlenmeye çalışılmıştır.

KAYNAKÇA

Kitaplar

- Adorno, T.W. (2007). *Kültür Endüstrisi Kültür Yönetimi*, M. Tüzel, N. Ünler ve E. Gen (çev.) İstanbul: İletişim Yayınevi
- Atatürk'ün Bütün Eserleri (2007) cilt 20, İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Atkin, M. (2015). *Fighting Nazi Occupation: British Resistance 1939 – 1945*, Barnsley: Pen and Sword.
- Aziz, A. (2010). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri*, Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.
- Bakunin, M. (1965). *The Political Philosophy of Bakunin*, London: The Free Press of Glencoe, Collier-Macmillan Limited.
- Balcı, D. (2013). *Yeşilçam'da Öteki Olmak*, İstanbul: Kolektif Kitap.
- Bernasconi, R. (2015). *İrk Kavramını Kim İcat Etti?* İstanbul: Metis Yayınları.
- Burkert, W. (1985). *Greek Religion*, Cambridge, Massachusetts: Harvard University Press.
- Çağlar, A. (2013). *Akıllı Güç ve Algı Yönetimi, Algılama Yönetimi*, Yalçınkaya, A. (Ed). İstanbul: Bahçeşehir Üniversitesi Yayınları.
- Campbell, J. (2013). *Kahramanın Sonsuz Yolculuğu*, S. Gürses (çev). İstanbul: Kabalcı Yayıncılık.
- Caplen, R. (2010). *Shaken & Stirred: The Feminism of James Bond*, Bloomington, Indiana: Xlibris.
- Chancellor, H. (2005). *James Bond: The Man and His World*. London: John Murray.
- Chapman, J. (2000). *Licence to Thrill -A Culturel History of the James Bond Films*, New York: Colombia University Press.
- Cumhuriyetin 75.Yılı (1998). *Rum azınlığa yönelik 6-7 Eylül terörü*, Cilt 2, İstanbul: Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık.
- Dönmezer, S. (1982). *Sosyoloji*, Ankara: Savaş Yayınevi.
- Eco, U. (2003). *Narrative Structures in Fleming, The James Bond Phenomenon: A Critical Reader*, Lindner, C. (Ed). Manchester: Manchester University Press.

- Erkan, H. (2009). *Hollywood Sinemasında Oryantalizm*, İstanbul: Kırmızı Kedi Yayınevi.
- Erdoğan, İ. ve K. Alemdar (1990). *İletişim ve Toplum*, Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Erdoğan, İ. ve K. Alemdar (2005) *Öteki Kuram*. Ankara: Erk Yayınları.
- Ferro, M. (2011). *Fetihlerden Bağımsızlık Hareketlerine Sömürgecilik Tarihi*, M. Cedden (çev). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Gelvin, J. L. (2016). *Modern Ortadoğu Tarihi 1453-2015*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Gramsci, A. (1986). *Hapishane Defterleri*, İstanbul: Onur Yayınları.
- Güney, S. (2015). *Sosyal Psikoloji*, Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Horkheimer, M. ve T.W. Adorno (1996). *Aydınlanmanın Diyalektiki Felsefi Fragmanlar-2*, İstanbul: Kabalcı Yayınevi.
- Karakaş, T. (2014). *Emperyalizmi Anlamak- Emperyalizm ve Türkiye*, B. Doster (drl.) İstanbul: Kaynak Yayınları.
- Kejanlıoğlu, B. (2005). *Frankfurt Okulu'nun Eleştirel Bir Uğrağı: İletişim ve Medya*, Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Koçoğlu, Y. (2001). *Azınlık Gençleri Anlatıyor*, İstanbul: Metis Yayınları.
- Linder, C. (2005). *Ian Fleming and James Bond: The Cultural Politics of 007*, Comentale, E. Watt, S. ve Willman, S. (Ed.). Distribution: World.
- Lubenow, W. (2004). *Smith, Sir Henry Babington (1863–1923)*, Oxford Dictionary of National Biography, Oxford University Press.
- Lycett, A. (1996). *Ian Fleming: The Man Behind James Bond*, London: Orion Publishing.
- Macintyre, B. (2008). *For Your Eyes Only*, London: Bloomsbury Publishing.
- Memmi, A. (2014). *Sömürgecinin Portresi Sömürgeleştirilenin Portresi*, İstanbul: Versus Yayınları.
- Mutlu, E. (2005). *Kitle İletişim Kuramları*, Ankara: Ütopya Yayınevi.
- Özdağ, Ü. (2010). *İstihbarat Teorisi*, Ankara: Kripto Kitaplar.
- Pakenham, T. (1990). *The Scramble for Africa*, Abacus.
- Ritzer, G. (2011). *Küresel Dünya*, İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Said, E. (1998). *Oryantalizm*, N. Uzel (çev.). İstanbul: İrfan Yayınları.
- Sayın, Ü. (2006). *Derin Devletler, Gizli Projeler ve Kirli Gerçekler*, İstanbul: Neden Kitap.

- Tarhan, N. (2016). *Psikolojik Savaş*, İstanbul: Timaş Yayınları.
- Tomlinson, J. (1999). *Kültürel Emperyalizm*, E. Zeybekoğlu (çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Tutar, H. (2008). *Simetrik ve Asimetrik İletişim Bağlamında Örgütsel Algılama Yönetimi*, Ankara: Seçkin Yayınları.
- Türkkahraman, M. (2000). *Türkiye’de Siyasal Sosyalleşme ve Siyasal Sembolizm*, İstanbul: Birey Yayınları.
- Wallerstein, I. (1997). *Sosyal Bilimleri Düşünmemek- 19.Yüzyıl Paradigmasının Sınırları*, T. Doğan (çev.) Avesta Yayınları.
- Wilson, J. (1959). *Scouting Round the World*, First edition, Blandford Press.
- Yeşilbursa, K. (2007). *Ortadoğu’da Soğuk Savaş ve Emperyalizm*, İstanbul: IQ Kültür Sanat Yayıncılık.
- Yürükel, S. (2010). *Soykırımlar Tarihi (Batı’nın İnsanlık Suçları)*, İstanbul: Frida Yayınları.

Sürekli Yayınlar

- Aktaş, M. (2014). Avrupa’da Yükselen İslamofobi ve Medeniyetler Çatışması Tezi, *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*, 13, 31-54.
- Arslanoğlu, İ. (2005). Misyonerlik Batı Emperyalizminin Silahıdır, *Öğretmen Dünyası*, 312, 26-27.
- Arslan, E. ve A. Köse (2010). Bir Popüler Kültür İkonu Olarak James Bond Filmlerinin İdeolojik Okuması. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19, 293-308.
- Aytaç, Ö. (2004). Kapitalizm ve Hegemonya İlişkileri Bağlamında Boş Zaman, *C.Ü Sosyal Bilimler Dergisi*, 28, 115-138.
- Bağce, E. (2003). Emperyalizm Kuramları ve Amerikan Kamu Diplomasisi, *İ.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Dergisi*, 28, 63-79
- Biber, A. (2003). Bir Meşrulaştırım Yöntemi Olarak Halkla İlişkilerin Meşruiyeti, *Amme İdaresi Dergisi*, 36.4, 46-47.
- Birlik, N. (2004). Osborne’un Öfkesine Lacancı Bir Yaklaşım, *Ortadoğu Teknik Üniversitesi Dil ve Edebiyat Dergisi*, 1, 83-95.
- Demirtaş, N. ve P. Pınarcık (2016). Herakleia Pontike Sikkeleri Üzerinde Herakles'in On İki İşinin Tasvirleri, *Düzce Üni. Sanat Tasarım ve Mimarlık Fakültesi Yayını*, 1.1, 64-102.
- Dikici, E. (2014). Doğu-Batı Ayrımı Ekseninde Oryantalizm ve Emperyalizm, *Tarih Kültür ve Sanat Araştırmaları Dergisi*, 3, 45-59.
- Geçit, B. (2014). John Locke’da Mülkiyet Hakkının Sınırları: Doğal Hukuk Temelinde Bir Değerlendirme, *Beytulhikme An International Journal of Philosophy*, 4, 91-113.
- Hall, S. (2014). Yerel ve Küresel: Küreselleşme ve Etniklik, H. Tuncel (çev). *Mülkiye Dergisi*, 38, 133-150.
- Kasalak, K. (2007). Irak’ta Manda Yönetiminin Kurulması ve Atatürk Dönemi Türkiye-İrak İlişkileri, *Askeri Tarih Araştırmaları Dergisi*, 9, 188.
- Öksüz, H. (2013). Algı Yönetimi ve Sosyal Medya. *İdarecinin Sesi*, 156, 12-15.
- Özer, M.A. (2012). Bir Modern Yönetim Tekniği Olarak Algılama Yönetimi ve İç Güvenlik Hizmetleri, *Karadeniz Araştırmaları Dergisi*, 33, 147-180.
- Poyraz, E. ve H. Özalp (2016). Kültür Endüstrisi ve Tüketim Bağlamında ”Örnek Aile” Filminin Bir Analizi, *Intermedia International e-Journal*, 5, 371-386.

- Şahin, E. (2013). Meşruiyet Üzerine, *Civil Academy Journal Of Social Sciences*, 11, 231-258.
- Taylan, H.H. (2011). Televizyon Programlarındaki Şiddetin Yetiştirme Etkisi: Konya Lise Öğrencileri Üzerine Bir Araştırma, *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 26, 355-367.
- Turan, M.O. (2013). Kuyu Filmindeki Arzu Kavramının Lacancı Psikanalitik Yaklaşım Çerçevesinde Çözümlemesi, *Selçuk Üniversitesi İletişim Dergisi*, 7, 170-185.

Diğer Yayınlar

- Abc (2000). The James Bond Story,
<http://www.abc.net.au/tv/documentaries/stories/s221447.htm>, (04.06.2016).
- Akbulut, U. (2009). Atom Çağı ve Soğuk Savaş Nedir? <http://www.uralakbulut.com.tr/wp-content/uploads/2009/11/ATOM-%C3%87A%C4%9EI-VE-SO%C4%9EUK-SAVA%C5%9E-NED%C4%B0R.pdf>, (04.06.2016).
- Akça, E. (2008). Küreselleşme Üzerine Bir Tartışma: Kültürel Emperyalizm ve Kültürel Küreselleşme Tezleri, <http://www.siyasaliletisim.org/dr-bahadr-kaleaas/yard-doc-dr-emel-akca.html>, (11.02.2016).
- Afat, E. (2012). Cesur Yeni Dünya'nın Örselenmiş James Bond'u.
<http://www.hayalperdesi.net/vizyon-kritik/164-cesur-yeni-dunyanin-orselenmis-james-bondu.aspx>, (11.07.2016).
- Arslan, E. (2004). Reklam İçin Etkili Bir Ortam Olarak Ürün Yerleştirmenin James Bond Örneğinde İncelenmesi, *Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi SBE*.
- Aykanat Z. ve T. Yıldız (2016). Karizmatik Liderlik ve Örgütsel Yenilikçilik İlişkisi Üzerine Bir Araştırma,
http://www.academia.edu/30662231/Karizmatik_Liderlik_ve_Orgutsel_Yenilikcilik, (02.01.2017).
- Balay, R. (2016). Kültür Emperyalizmi Değil, Küfür Emperyalizmi,
<http://www.yerlidusuncedernegi.com/kultur-emperyalizmi-degil-kufur-emperyalizmi-127775>, (02.04.2017).
- Barış, M. (2016). Irkçı Darwin,
<http://blog.milliyet.com.tr/irkcidarwin/Blog/?BlogNo=537909>, (18.03.2016).
- Bennett, J. (2005). Second Treatise of Government John Locke,
<http://www.earlymoderntexts.com/assets/pdfs/locke1689a.pdf> 2005, (21.06.2016).
- Berk, Ö. (2006). Sömürgecilik, Dil ve Brian Friel'in Çevirileri,
http://www.littera.hacettepe.edu.tr/TURKCE/18_cilt/19.pdf, (07.04. 2016).
- Bezircan Arar, Y. (2009). Sosyo-Politik Bağlama Göre Türk Basınının "Öteki"leri, *Doktora Tezi, Ege Üniversitesi SBE*.
- Broccoli B. ve M.G Wilson (Producer). (1995). M. Campbell (Director). *GoldenEye* (Motion Picture). United States: Eon Productions.
- Broccoli B. ve M.G Wilson (Producer). (1997) R. Spottiswoode (Director). *Tomorrow Never Dies* (Motion Picture). United States: Eon Productions.

- Broccoli B. ve M.G Wilson (Producer). (1999). M. Apted (Director). *The World is not Enough* (Motion Picture). United States: Eon Productions.
- Broccoli B. ve M.G Wilson (Producer). (2002). L. Tamahori (Director). *Die Another Day* (Motion Picture). United States: Eon Productions.
- Cambaz, Ş. (2008). “Sömürgecilik Sonrası Batı Yazınının Çevirisinde Ötekilik”, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Muğla Üniversitesi SBE.
- Carnoy, M.(2001). Gramsci ve Devlet, <http://www.praksis.org/wp-content/uploads/2011/07/003-Carnoy.pdf>, (29.03.2017).
- Clarke-Billings, L. (2015). ‘Spy in Bag’ Gareth Williams was ‘murdered by Russian hitmen after sexual photo blackmail plot’, *Telegraph*. <http://www.telegraph.co.uk/news/uknews/crime/11952973/Spy-in-bag-Gareth-Williams-was-murdered-by-Russian-hitmen-after-sexual-photo-blackmail-plot.html>, (03.07.2016).
- Clout, H. ve C. Gosme. (2003). The Naval Intelligence Handbooks: a monument in geographical writing, <http://journals.sagepub.com/doi/abs/10.1191/0309132503ph420oa>, (03.08.2016).
- Collins, S. (1999). Army PSYOP in Bosnia: Capabilities and Constraints, <http://strategicstudiesinstitute.army.mil/pubs/parameters/Articles/99summer/collins.htm>, (27.06.2016).
- Cohen, J. ve G. Weimann.(2000). Cultivation Revisited: Some GenresHaveSome Effects on Some Viewers, http://www.academia.edu/2604566/Cultivation_revisited_Some_genres_have_some_effects_on_some_viewers, (29.06.2016).
- Çevik, S. (2011). Psikolojik Operasyon, Algı Yönetimi ve Propaganda, <http://www.21yyte.org/tr/arastirma/milli-guvenlik-ve-dis-politika-arastirmalari-merkezi/2011/10/24/6344/psikolojik-operasyon-almi-yonetimi-ve-propaganda>, (04.06.2016).
- Çoban, S. (2012). Gramsci, Hegemonya ve Kapitalizm, *1th International Interdisciplinary Social Inquiry Conference*, ss.1-10.
- Dyer, J. (2015). The Cultural Impact of James Bond, <http://www.popoptiq.com/the-cultural-impact-of-james-bond>, (27.06.2016).
- Dunya.com (2014). "Duygularınızı Uzaktan Biri Mi Kontrol Ediyor?" <http://www.dunya.com/ozel-dosya/degisim-yelpazesi/duygularinizi-uzaktan-biri-mi-kontrol-ediyor-haberi-250792>, (04.06.2016)
- Emeklier, B. (2010) Soğuk Savaş Sonrası Uluslararası Sistemin Analizi, <http://www.bilgesam.org/incele/1901/-soguk-savas-sonrasi-uluslararasi-sistemin-analizi/#.WTfdxNSLSt8>, (12.08.2016)

- Erdoğan, İ. (1998). “Gerbner’in Ekme Tezi ve Anlattığı Öyküler Üzerine Bir Değerlendirme”<http://www.irfanerdogan.com/makaleler1/gerbner.html>. (04.02.2017).
- Erkan, H. (2008). Hollywood Sinemasında Kültürel Temsil ve Oryantalizm, *Yüksek Lisans Tezi*, Gazi Üniversitesi SBE.
- Gardham, D. (2010). Fast Cars, Women...Was He The Model For Bond? London: The Daily Telegraph. (21.07.2016).
- Graves, R. (1955) *The Greek Myth*. http://www.24grammata.com/wp-content/uploads/2011/12/Robert-Graves-The-Greek-Myths-24grammata.com_.pdf, (23.07.2016).
- Gönültaş, E. (2008). Edward Said’in Eserlerinde Emperyalizm ve Oryantalizm İlişkisi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Kırıkkale Üniversitesi SBE.
- Homer (1924). *Iliad*. A.T. Murray (çev). London: Harvard University Press, William Heinemann, Ltd, <http://www.perseus.tufts.edu>, (11.07.2016).
- Hürriyet (2002). Ben Bond Kraliçem, James Bond, <http://www.hurriyet.com.tr/ben-bond-kralicem-james-bond-110544>, (03.06.2016).
- Kalın, İ. (2006). Türkiye’nin Kültür Daralması, <https://www.uhim.org/turkiyenin-kultur-daralması.html>, (21.06.2016).
- Kalın, İ. (2016). Avrupa ve Türkler, <http://ilimcephesi.com/avrupa-ve-turkler>, (11.03.2017).
- Keskin, M. (1995). Emperyalizm ve Ön Asya, İstanbul: 5. Askeri Tarih Seminerleri Bildirileri II, s. 300-301.
- Keşaplı, O. (2013). Nazi Almanya’sı ve Faşist İtalya’da Faşist Sinema Estetiği, <http://www.azizmsanat.org/2016/06/13/nazi-almanyasi-ve-fasist-italyada-fasist-sinema-estetigi-onur-kesapli/>, (02.02.2017).
- Kınacı, S. (2011). Türkiye’de Polis Algısı ve Algılama Yönetimi: Bir Alan Araştırması, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*, Marmara Üniversitesi SBE.
- Kıray, A. (2000). Tarihte Manda- Himaye Kavramsallaştırması ve Milli Mücadeledeki Yansımaları, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, İstanbul: Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi.
- Koçak, M. (2014). Siyasal Bilgilenme Sürecinde Televizyonun Rolü ve Etkileri (Konya Örneği), *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi SBE.
- Köksal, H. (2015). Çıkrıkçıların parmaklarını kesen uygarlık, <http://www.turkiyegazetesi.com.tr/yazarlar/hikmet-koksal/584471.aspx>, (19.06.2016).

- Nuerbiya, T. (2016). Pekin Belediyesi ve Ankara Büyükşehir Belediyesi Halkla İlişkiler Çalışmalarının Web Sayfaları Üzerinden Karşılaştırılmalı Analizi, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Selçuk Üniversitesi SBE.
- Olçay, S. (2017). Kapitalizmin Bekçi Köpeği: James Bond. <http://www.otekisinema.com/kapitalizmin-bekci-kopeci-james-bond>, (25.04.2017).
- Öge, İ. (2014). "Kara Propaganda", *Yenidönem*. <http://www.yenidonem.com.tr/yazar/ibrahim-oge/kara-propaganda/6.html> (11.05.2016).
- Özer, Ö. (2005). Televizyonun Yetiştirme Rolü: Ankara Çevik Kuvvet Örneği, <http://iletisimdergisi.gazi.edu.tr/arsiv/20.pdf>, (02.02.2017).
- Landa, I. (2014). James Bond: A Nietzschean For The Cold War. <http://tombomp.tumblr.com/post/81702855669/james-bond-a-nietzschean-for-the-cold-war-ishay>, (11.06.2016).
- Rediff, (2010). "'India is a big priority' at Oxford", <http://www.rediff.com/getahead/2006/mar/13ga-inter.htm>, (09.08.2016).
- Sağlam, M. (2015). Ermeni Soykırımı Mı Dediniz?, <http://www.tarafsizhaber.com/makale/dr-mehmet-hakan-saglam-ermeni-soykirimi-mi-dediniz-17188http://sorgundusuncekulubu.com/?p=3395>, (16.03.2016).
- Saydam, A. (2014). İnsansızlaşarak İnsan Kalınabilir Mi? <http://www.ali-saydam.com/sabah-ulkesi.html>, (11.09.2016).
- Serenti (2016), İngiliz Sömürgeciliği ve Aborjin Soykırımı, <http://www.serenti.org/ingiliz-somurgeciliği-ve-aborjin-soykirimi/>, (08.09.2016).
- Sıvış, E. (2010). James Bond, Atatürk'e Karşı, *Hürriyet*. <http://www.hurriyet.com.tr/james-bond-ataturk-e-karsi-16346658>, (05.06.2016).
- Sunar, L. (2007). XIX. Yüzyıl Avrupasında Emperyalizm Algısı <http://tjs.istanbul.edu.tr/wp-content/uploads/2015/12/13161-29612-2-PB.pdf>, (21.07.2016).
- Taştemur, İ. (2015). 007 James Bond'un politiği ve kötü adamları, <http://www.abcgazetesi.com/007-james-bondun-politigi-ve-kotu-adamlari-2119yy.htm>, (23. 06. 2016).
- Teller, M. (2014). "Sandhurst's sheikhs: Why do so many Gulf royals receive military training in the UK?", <http://www.bbc.com/news/magazine-28896860>, (29.06.2016).

- The London Gazette (1920).
<https://www.thegazette.co.uk/London/issue/31840/supplement/3758>,
(18.09.2016).
- Treaty of Adrianople (1848). Cilt: 97, HC Deb,
<http://hansard.millbanksystems.com/commons/1848/mar/01/treaty-of-adrianople-charges-against>, (05.09.2016).
- Tural, S. (2009). Sömürgeciliğin Yöntemleri ve Bunu Yıkan Atatürk,
http://turkoloji.cu.edu.tr/ATATURK/arastirmalar/sadik_tural_somurjecilik_yontemleri_ve_bunu_yikan_ataturk.pdf, (15.04.2016).
- Türk Ansiklopedisi (1968). *Sömürgecilik*, C. 29, İstanbul: Milli Eğitim Basımevi, s.356.
- Türk, S. M. (2013). Algılama Yönetiminin Önemi. http://www.cagipolisi.com.tr/eski_sitemiz/116/33-34-35-36-37-38-39-40.htm, (28.08.2016).
- Vardan, U. (2015). Bond da ‘Büyük Birader’e karşı. *Hürriyet*.
<http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/ugur-varidan/bond-da-buyuk-biradere-karsi-40011235>, (09.06.2016).
- Yakın, M. (2015). Dünya Dönüyor Dostlar James Bond Değişmiş Çok Mu?
<http://t24.com.tr/yazarlar/mehmet-yakin/dunya-donuyor-dostlar-james-bond-degismis-cok-mu-13182>, (27. 06. 2016).
- Yalçın, F. (2012). RTÜK Kararları Çerçevesinde Televizyon Yayınlarında Şiddet, *Uzmanlık Tezi*, Radyo Televizyon Üst Kurulu.
- Yalçın, S. (2009). Güz Sancısı’nın Başrolünde James Bond Olmalıydı, *Hürriyet*.
<http://www.hurriyet.com.tr/guz-sancisi-nin-basrolunde-james-bond-olmaliydi-10952761>, (01.07.2016).
- Yıldırım, E. (2016). Türk Televizyon Dizilerinde Oryantalizmin Etkisi: Muhteşem Yüzyıl Örneği, *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Sakarya Üniversitesi SBE.

ÖZGEÇMİŞ

Onur ATAÇ, 25 Ekim 1989 tarihinde Sakarya/Adapazarı'nda doğdu. Gelibolu Gazi Süleyman Paşa İlkokulunda bir sene okuduktan sonra sırasıyla Erzurum Kültür Kurumu İlköğretim Okulunda ve İstanbul Ayhan Şahenk İlköğretim Okulunda okuyarak ilk öğrenimini tamamladı. Liseyi İstanbul Zühtü Kurtulmuş Lisesinde bitirdi. 2009 yılında Ege Üniversitesi İletişim Fakültesi Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümüne girdi. 2014 yılında Halkla İlişkiler ve Tanıtım Bölümünden mezun olarak lisans eğitimini tamamladı. Aynı yıl Sakarya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Halkla İlişkiler ve Reklamcılık Anabilim Dalında Yüksek Lisans Eğitimi programına girdi.